

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи, практичних занять
з навчальної дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МАКРОЕКОНОМІКА, МІКРОЕКОНОМІКА)»

*(для студентів денної та заочної форм навчання
спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа)*

Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2018

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, практичних занять з навчальної дисципліни «Економічна теорія (макроекономіка, мікроекономіка)» (для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: І. А. Островський, С. Б. Тимофієва, С. І. Штефан. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 132 с.

Укладачі: **І. А. Островський**
С. Б. Тимофієва
С. І. Штефан

Рецензент

М. С. Наумов, кандидат економічних наук, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

*Рекомендовано кафедрою кафедри економічної теорії,
протокол № 12 від 12 травня 2015 р.*

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
1 ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА НАВЧАЛЬНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Макроекономіка	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Мікроекономіка	24
2 МАТЕРІАЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	52
2.1 Типові задачі та їх розв'язання	52
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Макроекономіка	52
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Мікроекономіка	65
2.2 Тестові завдання для самостійного розв'язання	88
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Макроекономіка	90
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Мікроекономіка	112
3 ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, НАВИЧОК ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ	127
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	129

ВСТУП

Дисципліна Економічна теорія (макроекономіка, мікроекономіка) належить до тих дисциплін, які покликані забезпечити фундаментальну підготовку бакалавра галузі знань 24 – Сфера обслуговування, спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа.

Завдання дисципліни Економічна теорія (макроекономіка, мікроекономіка) – надання знань про базові положення макро- та мікроекономічної теорії; прищеплення навичок використання інструментарію макро – мікроекономічного аналізу; підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на макроекономічній та мікроекономічній теорії.

Метою цих методичних вказівок є допомога студентам у вивченні теоретичних аспектів змістових модулів, виконанні тестових завдань, розв'язанні задач і ситуацій. Виконуючи практичну частину змістових модулів, яка передбачає вирішення задач і виконання тестових завдань з відповідними (логічними, аналітичними, графічними) поясненнями, студент отримає певні навички практичного використання набутих теоретичних знань.

Матеріали методичних вказівок скомпоновані відповідно до ОПП (освітньо-професійні програми) і ОКХ (освітньо-кваліфікаційні характеристики) напрямів підготовки бакалавра галузі знань 24 – Сфера обслуговування спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа та Програми нормативних навчальних дисциплін підготовки бакалавра галузі знань 24 – Сфера обслуговування», спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа 2010 р.

У перший розділі даного видання представлено загальні зауваження до практичних занять відповідно до Програмі нормативних навчальних дисциплін підготовки бакалавра галузі знань 24 – Сфера обслуговування, спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа 2010 р. Представлені плани практичних занять за змістовими модулями й навчальними елементами (темами), структура змістових модулів, визначені основні навчальні цілі та основні терміни й поняття кожного з модулів. Навчальні елементи (теми) передбачають зміст теоретичної частини заняття, питання для обговорення, практичну частину.

У другому розділі наведено матеріали до організації самостійної роботи студентів: типові задачі та їх розв'язання, тестові завдання. Наведений в методичних вказівках комплекс тестових завдань, задач, ситуацій сприяє більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дає можливість студентам самостійно опрацьовувати навчальний матеріал.

У третьому розділі наведено порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок та вмінь студентів.

1 ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА НАВЧАЛЬНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МАКРОЕКОНОМІКА

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 1 включає 12 укрупнених тем:

- Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки.
- Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків.
- Тема 3. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.
- Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції.
- Тема 5. Класична модель макроекономічної рівноваги.
- Тема 6. Рівновага національного ринку у моделі «IS – LM».
- Тема 7. Фіскальна політика держави.
- Тема 8. Монетарна політика.
- Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.
- Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.
- Тема 11. Безробіття та політика зайнятості.
- Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці.

Основні навчальні цілі ЗМ 1:

- вивчення понятійного апарату, розуміння якого поліпшує засвоєння теоретичних основ макроекономіки; розуміння предмету макроекономіки його теоретичного інструментарію; вивчення методології макроекономіки, історії її становлення та розвитку;
- вивчення основних показників, що відображують результати економічної діяльності країни і спираються на єдиний міжнародний стандарт – систему національних рахунків (СНС); вивчення методик розрахунку основних макроекономічних показників;
- розуміння координуючої ролі ринкової системи в економіці; товарного ринку; зрозуміти основні агрегати приватної закритої економіки та їх роль у причинно-наслідковому механізмі функціонування економіки;
- розуміння, що головним компонентом сукупних витрат є споживання домогосподарств; вивчення інструментарію кейнсіанської функції споживання, урахування міжчасового вибору споживача; вивчення теорії приватних інвестицій, зв'язку інвестицій з основним капіталом; розуміння кейнсіанської і неокласичної функцій інвестицій, зв'язку інвестицій із заощадженнями; розуміння того, що витрати на споживання та інвестиції об'єднуються в сукупні витрати;
- аналіз методів визначення рівноважного ВВП (методи: «витрати-випуск» і «вилучення-ін'єкції»); вивчення механізму мультиплікатора витрат і ролі витрат у виникненні рецесійного або інфляційного розриву. вивчення економічної динаміки в двох аспектах (економічне зростання і проблема економічних циклів); аналіз змішаної закритої економіки;

– розуміння ролі держави в системі макроекономічного регулювання; аналіз фіскальної політики, її видів, її зв'язок з державним бюджетом; аналіз інструментів фіскальної політики, роль податків на мультиплікатор витрат, визначення їх впливу на ВВП;

– вивчення засад монетарної політики, її цілей, інструментів, передатного механізму і наслідків впливу на економіку у короткостроковому і довгостроковому періодах на основі інструментарію моделі «AD – AS»; грошового ринку;

– вивчення економічної динаміки в двох аспектах (економічне зростання і проблема економічних циклів); вивчення механізмів функціонування ринку праці; вивчення і аналіз інфляційного механізму,

– вивчення основних механізмів, що зв'язують національну економіку з рештою світу; аналіз впливу зовнішньоекономічної діяльності на умови формування економічної рівноваги; вивчення платіжного балансу, змісту його рахунків; аналіз теорій валютного курсу та історії розвитку міжнародної валютної системи; аналіз основних теорій зовнішньої торгівлі, інструментів торговельної політики, функції чистого експорту і його впливу на ВВП; вивчення моделі «Манделла – Флемінга».

ТЕМА 1 ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА ФУНКЦІЇ МАКРОЕКОНОМІКИ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Предмет та функції макроекономіки.
- 2 Методи й принципи макроекономічних досліджень.
- 3 Становлення та розвиток макроекономіки.

Основні опорні категорії

Агреговані показники. Головна суперечність суспільного розвитку. Домашні господарства. Екзогенні змінні. Ендогенні змінні. Економічні ресурси. Змішана економіка. Командно-адміністративна економіка. Коротко-, середньо- і довгострокові моделі Крива виробничих можливостей. Макроекономіка. Мегаекономіка. Мікроекономіка. Закриті, відкриті, статичні, динамічні моделі. Нормативна функція макроекономіки. Перехідна економіка. Позитивна функція макроекономіки. Предмет макроекономіки. Ринкова економіка. Традиційна економіка. Функції макроекономіки.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Які основні завдання покликана вирішити макроекономічна теорія?
- 2 Назвіть основні теорії макроекономіки.
- 3 Назвіть та розкрийте зміст етапів макроекономічного аналізу.
- 4 Що вивчає нормативна макроекономіка?
- 5 Що вивчає позитивна макроекономіка?
- 6 Що вивчає макроекономічні моделі? Дайте визначення та характеристику.

Практична частина заняття

Завдання I Виберіть правильну відповідь.

1 Що вивчає макроекономіка?

- А. Закономірності розвитку промислового виробництва.
- Б. Умови економічного зростання країни.
- В. Закономірності функціонування національної економіки.
- Г. Економічну політику держави

2 Об'єктом макроекономіки є:

- А. Економічні ресурси країни.
- Б. Основний капітал.
- В. Економічна система.
- Г. Приватна економіка.

3 Об'єкти макроекономічного аналізу характеризують:

- А. Агреговані величини.
- Б. Ймовірні величини.
- В. Порівняльні величини.
- Г. Відносні величини.

4 Нормативна функція макроекономіки спрямована на обґрунтування:

- А. Рекомендацій щодо подальшого економічного розвитку.
- Б. Економічної політики держави.
- В. Наслідків економічної кризи.
- Г. Шляхів забезпечення економічного зростання.

5 Позитивна функція макроекономіки спрямована на вивчення:

- А. Фактичного стану виробництва.
- Б. Шляхів подолання спаду виробництва.
- В. Факторів економічного зростання.
- Г. Методів державного регулювання економіки.

6 Макроекономічні моделі показують:

- А. Об'єктивне зростання показників.
- Б. Взаємозв'язок між макроекономічними показниками.
- В. Зв'язок між державними суб'єктами.
- Г. Зв'язок між екзогенними величинами.

Завдання II Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді.

1	А	Б	В	Г
	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильні тільки 3 і 4	якщо правильні усі варіанти

Макроекономічні моделі будуються для:

- 1 Точного відображення процесів, що відбуваються у національній економіці.
- 2 Виявлення принципів економічних зв'язків.
- 3 Економічного прогнозування.
- 4 Аналізу діяльності окремих економічних суб'єктів.

Завдання III Графічне завдання.

1 Побудуйте криву виробничих можливостей і поясніть її економічну природу.

ТЕМА 2 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва.
- 2 Основні макроекономічні показники, методика їх розрахунку.
- 3 Нові макроекономічні показники.

Основні опорні категорії

Амортизація. Валовий випуск. Валовий внутрішній продукт. Валовий національний дохід. Валовий національний продукт. Валові приватні внутрішні інвестиції. Валовий прибуток корпорацій. Виробничий метод розрахунку ВВП. Державні закупівлі. Дефлювання. Дефлятор ВВП. Додана вартість. Інституціональна одиниця СНР. Індекс людського розвитку (індекс розвитку людського потенціалу). Інфлювання. Кінцева продукція. Метод видатків (кінцевого використання). Національний дохід. Непрямі (продуктові) податки. Номінальний ВВП. Особистий дохід. Особистий дохід після оподаткування. Реальний ВВП. Розподільчий метод (метод доходів). СБНГ. СНР. Споживчі видатки. Субсидії. Трансфертні платежі. Чистий економічний добробут (ЧЕД). Чистий експорт. Чисті приватні внутрішні інвестиції.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Які загальні й особливі риси СБНГ і СНР Ви знаєте?
- 2 Дайте порівняльний аналіз сукупного суспільного продукту (ССП) і валового внутрішнього продукту (ВВП).
- 3 Охарактеризуйте особливості трьох методів розрахунку ВВП.
- 4 Чому співвідношення валових приватних внутрішніх інвестицій та амортизації є індикатором стану національної економіки?
- 5 Проілюструйте співвідношення валової, проміжної, кінцевої продукції і доданої вартості.
- 6 Кого відносять до резидентів або нерезидентів країни?
- 7 Коли чистий експорт є від'ємною величиною?
- 8 У чому відмінність між номінальним і реальним ВВП?
- 9 Які недоліки має ВВП? У чому полягають категорії «інфлювання» і «дефліювання»?

Практична частина заняття

Задача 1 Визначити ВВП трьома способами (виробничий, за потоком доходів, за витратами), якщо рента становить 12 млн грошових одиниць, валові інвестиції 55 млн грошових одиниць, винагорода за працю 218 млн грошових одиниць, непрямі податки 22 млн грошових одиниць, рента 20 млн грошових одиниць, податок на прибуток 43 млн грошових одиниць, чистий експорт (-9) млн грошових одиниць, чисті інвестиції 45 млн грошових одиниць, доходи некорпоративного сектору економіки 21 млн грошових одиниць, трансферти 83 млн грошових одиниць, споживчі витрати 220 млн грошових одиниць,

державні видатки 150 млн грошових одиниць, індивідуальні податки 100 млн грошових одиниць, внески на соціальне страхування 45 млн грошових одиниць, субсидії 18 млн грошових одиниць, матеріальні витрати 366 млн грошових одиниць, валовий випуск 778 млн грошових одиниць, чистий прибуток 50 млн грошових одиниць, дивіденди 20 млн грошових одиниць.

Задача 2 Розрахуйте номінальний і реальний ВВП, валовий національний дохід (ВНД) і валовий національний наявний дохід (ВННД), якщо надано такі показники (млрд грошових одиниць): споживчі видатки – 100, валові внутрішні приватні інвестиції – 45, державні закупівлі – 50, імпорт – 15, експорт – 10, чисті первинні зовнішні доходи – 20, чисті зовнішні трансферти – 5, зростання цін за рік – 25 %.

Задача 3 ВВП гіпотетичної економіки становить 7500 тис грошових одиниць, споживчі витрати 2320 тис грошових, державні витрати 1150 тис грошових, чистий експорт 105 тис грошових, амортизація 175 тис грошових, імпорт 85 тис грошових. Визначити: величину ЧВП; величини валових і чистих інвестицій; величину експорту; стан даної економіки.

Задача 4 Номінальний валовий внутрішній продукт країни становить 42 млн грошових одиниць, поточні ціни зросли на 6 %. Визначити дефлятор ВВП, величину реального ВВП; абсолютний приріст та темпи приросту ВВП, якщо ВВП_{t-1} становив 4095 млн грошових одиниць.

Задача 5 Визначити величини ВНД і ВНРД, якщо факторні доходи резидентів за кордоном 200 млрд грошових одиниць, трансферти резидентів нерезидентам 100 млрд грошових одиниць, ВВП країни 500 млрд грошових одиниць, факторні доходи нерезидентів в даній країні 250 млрд грошових одиниць, трансферти нерезидентів резидентам 90 млрд грошових одиниць.

Задача 6 Розрахуйте величини ВВП і ЧВП, якщо показники чистого експорту, чистих внутрішніх приватних інвестицій, валових внутрішніх приватних інвестицій, споживчих і державних видатків відповідно складають 5; 11; 20; 30; 12 млрд грошових одиниць.

Задача 7 Визначте величини валового національного доходу (ВНД) і валового національного наявного доходу (ВННД), якщо:

- факторні доходи резидентів за кордоном – 600 грошових одиниць.
- факторні доходи нерезидентів у даній країні – 550 грошових одиниць.
- трансферти нерезидентів резидентам – 100 грошових одиниць.
- трансферти резидентів нерезидентам – 250 грошових одиниць.
- ВВП країни – 1500 грошових одиниць.

Задача 8 Для гіпотетичної країни відомі наступні дані:

Роки	Номінальний ВВП (млрд грошових одиниць)	Індекс цін (%)	Реальний ВВП (млрд грошових одиниць)	Темпи зростання (%)
2013	145	115		
2014	210	104		
2015	325	112		

Проведіть відповідні розрахунки і заповніть таблицю. Дайте відповідь на питання: чи являється ВВП точним вимірником суспільного добробуту? В чому переваги і недоліки цього показника?

ТЕМА 3 МОДЕЛЬ СУКУПНОГО ПОПИТУ ТА СУКУПНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Сукупний попит та його модель та фактори.
- 2 Сукупна пропозиція: короткострокова та довгострокова.
- 3 «Сукупний попит – сукупна пропозиція» як базова модель макроекономічної рівноваги.

Основні опорні категорії

Довгострокова крива сукупного попиту. Довгострокова крива сукупного попиту. Ефект «храповика». Крива сукупної пропозиції (AS). Кейнсіанський (горизонтальний) відрізок кривої сукупної пропозиції. Класичний (вертикальний) відрізок кривої сукупної пропозиції. Модель макроекономічної рівноваги «Сукупний попит – Сукупна пропозиція». Проміжний (висхідний) відрізки кривої сукупної пропозиції. Основні компоненти сукупного попиту: C, I, G, X. Сукупна пропозиція (AS). Сукупний попит (AD). Цінові та нецінові фактори сукупних попиту і пропозиції.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Що таке сукупний попит, чим він відрізняється від ринкового попиту на товари та послуги?
- 2 Які функціональні зв'язки показує крива сукупного попиту?
- 3 Які ефекти підсилюють дію закону сукупного попиту?
- 4 Охарактеризуйте основні складові сукупного попиту.
- 5 Дайте визначення сукупної пропозиції.
- 6 Позицію якої економічної школи відображає горизонтальний відрізок кривої сукупної пропозиції?
- 7 Позицію якої економічної школи відображає вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції?
- 8 Які нецінові фактори впливають на сукупну пропозицію?
- 9 У чому полягає сутність моделі макроекономічної рівноваги «сукупний попит – сукупна пропозиція» ?
- 10 Що таке «ефект храповика» і чому він повинен враховуватись при проведенні макроекономічної політики?

Практична частина заняття

Задача 1 За даними таблиці побудуйте криві AS, AD, AD₁, AD₂ і визначте рівноважний обсяг виробництва в кожній із економічних ситуацій.

Які фактори впливають на зміщення кривої сукупного попиту?

Рівень цін (%)	AS	AD	AD ₁	AD ₂
250	2000	1400	1900	400
225	2000	1500	2000	500
200	1900	1600	2100	600
175	1700	1700	2200	700
150	1400	1800	2300	800
125	1000	1900	2400	900
125	500	–	–	–
125	0	–	–	–
100	–	2000	2500	1000

Задача 2 Використовуючи модель «AD – AS» покажіть графічно, що відбудеться з цінами і величиною рівноважного ВВП під впливом наступних подій:

1 Уряд приймає рішення про зменшення податків на доходи населення.

2 В період спаду держава збільшує витрати на середню освіту, будівництво шляхів, і інші державні витрати.

3 Відкриття нових родовищ нафти визвало значне зменшення цін на енергоносії.

4 Технічний прогрес і покращення системи освіти збільшують продуктивність праці.

5 В ситуації повної зайнятості держава зменшує податки і збільшує державні витрати.

6 Зменшення рівня народжуваності продовжується на протязі декількох років.

7 Профспілки добились різкого збільшення заробітної плати.

ТЕМА 4 СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Споживання і заощадження як функції доходу, їх функції та графіки.

2 Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік. Сутність інвестиційного мультиплікатора.

3 Модель акселератора. Модель мультиплікатора-акселератора.

Основні опорні категорії

Автономне споживання. Автономні інвестиції. Амортизація. Валові інвестиції. Гранична схильність до споживання. Гранична схильність до заощаджень. Заощадження. Інвестиції. Інвестиції в основний капітал. Інвестиції в товарно-матеріальні запаси. Кейнсіанська функція інвестицій. Модель простого акселератора. Мультиплікатор інвестицій. Неокласична функція інвестицій. Особистий дохід. Особистий наявний дохід. Проста інвестиційна функція. Середня схильність до заощадження. Середня схильність до

споживання. Споживання. Функція заощадження. Функція споживання. Чисті заощадження підприємств. Чисті інвестиції.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Охарактеризуйте структуру особистого доходу й особистого наявного доходу в приватній закритій економіці.
- 2 Проаналізуйте рівняння кейнсіанської функції споживання.
- 3 Назвіть і поясніть чинники автономного споживання.
- 4 У чому полягає сутність мультиплікативного ефекту.
- 5 Який закон Кейнса характеризує залежність споживання від абсолютного розміру наявного доходу?
- 6 Розкрийте сутність теорії між часового вибору споживача.
- 7 Які три постулати містить функція споживання Кейнса?
- 8 Дайте визначення інвестиціям.
- 9 Назвіть і охарактеризуйте основні складові інвестицій.
- 10 Охарактеризуйте напрями впливу інвестицій на економіку.
- 11 Що являють собою автономні інвестиції.
- 12 У чому полягає сутність кейнсіанської функції інвестицій і неокласичної функції інвестицій?
- 13 Розкрийте механізм урівноваження заощаджень з інвестиціями на основі класичної теорії.
- 14 Розкрийте механізм урівноваження заощаджень з інвестиціями на основі кейнсіанської теорії.

Практична частина заняття

Задача 1 За наведеними даними визначить відповідні показники і заповніть таблицю. Складіть рівняння споживання і заощадження.

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	20					
50	60					
100	100					
150	140					
200	180					
250	220					

Задача 2 За наведеними даними визначить відповідні показники і заповніть таблицю. Складіть рівняння споживання і заощадження.

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0		-20				
80		0				
160		20				
240		40				
320		60				
400		80				

Задача 3 ВВП у попередньому році – 240 млрд грошових одиниць, у поточному – 300 млрд грошових одиниць, споживання у попередньому році – 150 млрд грошових одиниць, у поточному – 190 млрд грошових одиниць.

Обчисліть відповідні середні й граничні схильності до споживання і заощаджень.

Задача 4 Номінальна відсоткова ставка (r) 10 %, темп інфляції 3 %. За цих умов економіка пропонує два інвестиційні проекти, які різняться вартістю та нормою прибутку:

- 1) 100 тис грошових одиниць, 20 %;
- 2) 400 тис грошових одиниць, 10 %.

Обчисліть інвестиційний попит.

Задача 5 ВВП фактичний – 2000 грошових одиниць, ВВП рівноважний – 1800 грошових одиниць $MPC = 0,6$

Визначити величину інвестицій, що забезпечує досягнення рівноважного ВВП.

Задача 6 Припустимо, рівняння заощаджень та інвестицій мають вигляд:
 $S = 0,2 \cdot Y - 20$. $I = 10$.

Запишіть рівняння споживання, знайдіть і прокоментуйте величину мультиплікатора інвестицій.

Задача 7 Витрати домогосподарств на споживання: $C = 120 + 0,6 Y$.

Розрахуйте витрати домогосподарств на споживання і величину заощаджень, а також середню схильність до споживання і середню схильність до заощаджень, якщо дохід (Y) дорівнює 600 грошових одиниць..

Визначте граничну схильність до споживання і граничну схильність до заощаджень при зростанні наявного доходу з 600 до 1200 грошових одиниць.

Задача 8 Припустимо, рівняння заощаджень та інвестицій мають вигляд:
 $S = -20 + 0,2 \cdot Y$. $I = 15$.

Запишіть рівняння споживання, знайдіть і прокоментуйте величину мультиплікатора автономних витрат.

ТЕМА 5 КЛАСИЧНА МОДЕЛЬ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення.
- 2 Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій (вербальний, графічний, аналітичний аналіз).
- 3 Моделі макроекономічної рівноваги для закритої економіки («витрати–випуск», «вилучення–ін’єкції»).

Основні опорні категорії

Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги. Мультиплікатор витрат (простий). Незаплановані інвестиції у товарні запаси. Потенційно необхідні сукупні витрати. Потенційно

рівноважний ВВП. Рівноважний ВВП. Рівновага за Вальрасом. Сукупні витрати. Фактично рівноважний ВВП. Фактичні сукупні витрати. Метод «вилучення – ін'єкції». Метод «витрати – випуск». Мультиплікатор витрат (простий). Незаплановані інвестиції у товарні запаси. Потенційно необхідні сукупні витрати. Потенційно рівноважний ВВП. Рецесійний розрив. Рівноважний ВВП. Рівновага за Вальрасом. Сукупні витрати. Фактично рівноважний ВВП. Фактичні сукупні витрати.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Поясніть модель економічного кругообігу.
- 2 За яких умов у реальному економічному кругообігу забезпечується рівновага?
- 3 Якими методами можна визначити рівноважний ВВП у реальній економіці?
- 4 Назвіть характерні випадки, коли сукупність витрати не збігаються з виробленим ВВП.
- 5 Розкрийте сутність мультиплікатора інвестицій та напишіть формули для його визначення.
- 6 Якими методами можна визначити рівноважний ВВП у реальній економіці?
- 7 Поясніть на моделі «витрати-випуск», яку роль відіграють незаплановані інвестиції у товарні запаси, якщо фактичні сукупні витрати не дорівнюють виробленому ВВП?
- 8 Назвіть характерні випадки, коли сукупність витрати не збігаються з виробленим ВВП.
- 9 За яких умов досягається рівноважний ВВП у моделі «витрати– випуск» («кейнсіанський хрест»)?
- 10 Що ви розумієте під термінами «вилучення» та «ін'єкції»?
- 11 При якому співвідношенні між заощадженнями й інвестиціями забезпечується рівноважний ВВП у моделі «вилучення–ін'єкції»?
- 12 Дайте визначення і розкрийте сутність рецесійного розриву в економіці.
- 13 Дайте визначення і розкрийте сутність інфляційного розриву в економіці.

Практична частина заняття

Задача 1 Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд:
 $C = 0,8 \cdot Y + 20$. $I = 10$.

Визначите рівноважний ВВП (Y) за методом «витрати–випуск».

Задача 2 Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд:
 $C = 0,65 \cdot Y + 20$. $I = 10$.

Визначити рівноважний ВВП методом «вилучень–ін'єкцій».

Задача 3 Визначити двома способами рівноважний ВВП, якщо рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 40 + 0,8Y$. $I = 30$.

Задача 4 Національну економіку описує система рівнянь: $Y = C + I + G$.
 $C = 150 + 0,8(Y - T)$. $I = 190$. $G = 250$.

Визначити: рівноважний ВВП, якщо $Y = 2500$, то як зміняться інвестиції у запаси?

Задача 5 Визначте величину рецесійного розриву, якщо реальний ВВП 1000 гр. од., потенційний ВВП 1200 гр. од., гранична схильність до заощаджень 0,25.

Задача 6 Припустимо, рівняння заощаджень та інвестицій мають вигляд:
 $S = -20 + 0,2 \cdot Y$. $I = 15$.

Запишіть рівняння споживання, знайдіть і прокоментуйте величину мультиплікатора автономних витрат.

ТЕМА 6 РІВНОВАГА НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ У МОДЕЛІ «IS – LM»

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Модель «IS – LM» як аналітичний засіб макроекономічної політики.

2 Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фіскальної політики.

Основні опорні категорії

Метод «вилучення – ін'єкції». Метод «витрати – випуск». Мультиплікатор витрат (простий). Незаплановані інвестиції у товарні запаси. Потенційно необхідні сукупні витрати. Потенційно рівноважний ВВП. Рецесійний розрив. Рівноважний ВВП. Рівновага за Вальрасом. Сукупні витрати. Фактично рівноважний ВВП. Фактичні сукупні витрати.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Товарний ринок, його рівновага.
- 2 Крива IS, її сутність та побудова.
- 3 Грошовий ринок, його рівновага.
- 4 Крива LM, її сутність та побудова.
- 5 Поясніть сутність ефекту витіснення.
- 6 Ефективна монетарна експансія.
- 7 Ефективна фіскальна експансія.
- 8 Поясніть сутність інвестиційної пастки.
- 9 В чому полягає сутність пастки ліквідності.
- 10 Поясніть модель «IS-LM».

Практична частина заняття

Задача 1 Економіка характеризується наступними економічними параметрами: $C = 300 + 0,8Y_d$; $I = 200 - 1500R$; $X_n = 100 - 0,04Y - 500R$; $M^D = (0,5Y - 2000R)$. За умови, що державні видатки (G) = 200, ставка оподаткування (t) = 0,2, номінальна пропозиція грошей (M^S) = 550, передбачає мий рівень цін (P) = 1.

Визначити рівноважні рівні процентної ставки та доходу. Виведіть рівняння кривої сукупної пропозиції (S).

Задача 2 Реальний ВВП становить 1200 млрд грошових одиниць, податкова ставка 20% ВВП, функція споживчих витрат $C = 140 + 0,8(Y - T)$, обсяг інвестицій 190 млрд. гр. од., чистий експорт становить 10 млрд грошових одиниць.

Визначити рівноважний обсяг державних закупівель.

ТЕМА 7 ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти.
- 2 Дискреційна фіскальна політика. Недискреційна фіскальна політика.
- 3 Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор.
- 4 Фіскальна політика й державний бюджет. Концепції збалансування державного бюджету. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

Основні опорні категорії

Дискреційна фіскальна політика. Державні закупівлі. Економічна політика. Змішана економіка. Крива Лаффера. Мультиплікатор державних витрат. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Мультиплікатор податків. Недискреційна фіскальна політика. Податкова база. Податкова ставка. Трансферти. Фіскальна політика. Чисті податки.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Сутність недискреційної фіскальної політики.
- 2 Визначить короткострокові і довгострокові цілі фіскальної політики, її структуру.
- 3 Назвіть інструменти дискреційної фіскальної політики. Які закономірності відображає крива Лаффера?
- 4 У чому полягає суть мультиплікатора збалансованого бюджету. Як взаємодіють між собою мультиплікатор податків і мультиплікатор державних витрат?
- 5 Охарактеризуйте види бюджетно-податкової політики.
- 6 Розкрийте механізм автоматичних стабілізаторів.
- 7 Розкрийте зміст та взаємозв'язок між фактичним, структурним і циклічним бюджетними дефіцитами.
- 8 Побудуйте графік та поясніть механізм впливу прямих податків на обсяг виробництва і доходу в економіці.
- 9 Які концепції балансування державного бюджету ви знаєте? Розкрийте їх зміст. Яка концепція є панівною в сучасних умовах?
- 10 Охарактеризуйте види бюджетного дефіциту.

Практична частина заняття

Задача 1 Визначити простий мультиплікатор податків і величину зміни в податкових надходженнях, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний 56 млрд грошових одиниць, ВВП рівноважний 58 млрд грошових одиниць, гранична схильність до споживання 0,75, середня податкова ставка 12 %.

Визначити складний мультиплікатор податків та порівняйте його значення з відповідним простим мультиплікатором.

Задача 2 Визначити простий мультиплікатор витрат і величину зміни в державних витрат, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний 150 млрд грошових одиниць, ВВП рівноважний 140 млрд грошових одиниць, гранична схильність до заощадження 0,25.

Визначити складний мультиплікатор податків та порівняйте його значення з відповідним простим мультиплікатором, за умови, що середня податкова ставка становить 20 %.

Задача 3 Визначити фактичне, потенційне і циклічне сальдо державного бюджету, якщо реальний ВВП становить 2000 грошових одиниць, потенційний ВВП – 2200 грошових одиниць, державні витрати – 620 грошових одиниць, середня податкова ставка – 0,3.

Задача 4 Державні видатки та чисті податки збільшилися на 100 тис грошових одиниць. Гранична норма споживання дорівнює 0,75. Податкова ставка (коефіцієнт податків) 0,2.

Визначити складні мультиплікатори державних видатків, податків та збалансованого бюджету.

Задача 5 Фактичний ВВП становить 200 млрд грошових одиниць, рівноважний – 240 млрд грошових одиниць. Гранична схильність до заощадження – 0,4. Середня податкова ставка 15 %.

Визначити: прості мультиплікатори податків і витрат та величини зміни податкових надходжень й державних витрат, що забезпечать досягнення рівноважного ВВП. Визначити складні мультиплікатори податків та витрат та порівняйте їх значення з відповідними простими мультиплікаторами.

ТЕМА 8 МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Грошовий ринок, механізм його функціонування. Коефіцієнт монетизації. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей.

2 Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатор проблема ефективності монетарної політики.

3 Наслідки монетарної політики за моделлю «IS – LM». Координація монетарної та фіскальної політики у моделі «IS – LM». НБУ й монетарна політика в Україні.

Основні опорні категорії

Грошовий мультиплікатор. Грошова база. Депозитний мультиплікатор. Номінальна процентна ставка. Монетарне правило. Облікова процентна ставка. Операції на відкритому ринку. Політика «дешевих грошей» або експансивна грошова політика (стимулююча). Політика «дорогих грошей» або рестрикційна грошова політика (стримуюча). Попит на гроші. Пропозиція грошей. Процентна ставка. Реальна процентна ставка. Ринок грошей. Рівняння кількісної теорії грошей.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Дайте визначення пропозиції грошей та охарактеризуйте агрегати, з яких вона складається.

2 Поясніть параметри, які визначають величину та структуру грошової бази.

3 Розкрийте алгоритм мультиплікації грошової бази.

4 Поясніть, чому крива пропозиції грошей має додатний нахил.

5 Розкрийте інструментарій класичної теорії попиту на гроші.

6 У чому полягає вклад Кейнса в розвиток теорії попиту на гроші?

7 Розкрийте зміст і доцільність застосування політики «дорогих» і «дешевих» грошей.

8 Опишіть передатний механізм грошово-кредитної політики. В чому полягають відмінності між кейнсіанською та монетаристською трактовками передатного механізму?

9 Яку роль відіграють процентні ставки в передатному механізмі грошово-кредитної політики?

10 Проаналізуйте графічно стан рівноваги на грошовому ринку.

11 Поясніть дію грошового й депозитного мультиплікаторів.

Практична частина заняття

Задача 1 Визначити величини грошових агрегатів M_0 , M_1 , M_2 , M_3 та L , якщо в обігу знаходяться наступні складові (млрд грошових одиниць).

Визначити рівень монетизації, якщо ВВП становить 500 млрд грошових одиниць.

Строкові вклади	900
Готівка	200
Поточні вклади	650
Державні короткострокові цінні папери	100
Вклади клієнтів за трастовими операціями	150

Задача 2 Грошова маса становить 10 млрд грошових одиниць. Грошова одиниця здійснює в середньому 4 обороти. Умовний фізичний обсяг національного виробництва становить 400 млрд грошових одиниць.

Визначити середній рівень цін, а також його зміну при зростанні грошової маси на 10 % та зниженні умовного фізичного обсягу національного виробництва на 5 %.

Задача 3 Визначити зміну грошової пропозиції, якщо активи комерційних банків зростуть на 15 млн грошових одиниць, норматив обов'язкових резервів становитиме 12 %, а коефіцієнт готівки дорівнює 0,5.

Задача 4 Як зміниться пропозиція грошей, якщо вихідний приріст депозитів за рахунок грошової емісії становитиме 200 тис грошових одиниць, а норматив обов'язкових резервів 10 % ?

Задача 5 Фізичні особи поклали на депозит 200 тис грошових одиниць. Визначити зміну грошової пропозиції, якщо норматив обов'язкових резервів становить 5 %.

ТЕМА 9 ЦИКЛІЧНІ КОЛИВАННЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні цикли. Макроекономічна динаміка.

2 Сутність економічного зростання. передумови й характерні риси сучасного економічного зростання.

3 Економічне зростання на основі моделі «AD–AS» і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харрода–Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу.

Основні опорні категорії

Бум. Джерела економічного зростання. Економічні цикли. Економічне зростання. Екстенсивне економічне зростання. Економічний розвиток. Інтенсивне економічне зростання. Модель Солоу. Модель мультиплікатора – акселератора. Капіталоозброєність. «Золоте» правило нагромадження. Залишок Солоу. Пік. Рецесія. Пожвавлення. Фази економічного циклу. Теорії економічного циклу.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Визначить причини циклічного розвитку економіки.
- 2 Охарактеризуйте класичний економічний цикл, визначивши його фази.
- 3 Охарактеризуйте малі, середні цикли.
- 4 Поясніть сутність довгих хвиль Кондратьєва.
- 5 Що таке економічне зростання і в яких формах воно може відбуватися?
- 6 Прокоментуйте співвідношення категорій «розширене відтворення», «економічне зростання», «економічний розвиток».
- 7 Проаналізуйте основні показники економічного зростання.
- 8 Як відображає рух кривої виробничих можливостей економіки динаміку зростання?
- 9 Поясніть сутність неокейнсіанського підходу щодо впливу різних факторів на економічне зростання. Назвіть елементи моделі Домара – Харрода, за якими визначається зростання.
- 10 Охарактеризуйте особливості неокласичних підходів до проблеми економічного зростання.
- 11 Які передумови моделі Солоу? Поясніть, як впливають на капіталоозброєність окремі фактори (нагромадження капіталу, приріст населення, технічний прогрес).
- 12 Які висновки випливають з моделі Солоу?
- 13 Дайте визначення економічного циклу і охарактеризуйте його окремі фази.
- 14 Розкрийте теорії, які пояснюють причини циклічних коливань в економіці.
- 15 Проаналізуйте динаміку економічного зростання України за роки незалежності.

Практична частина заняття

Задача 1 У 2014 р. ВВП гіпотетичної країни склав 200 млрд грошових одиниць, а чисельність населення – 40 млн чол. У 2015 р. величина ВВП становила 210 млрд грошових одиниць при збільшенні населення на 2 %. Визначте темпи зростання і приросту ВВП, а також ВВП на душу населення.

Задача 2 Темпи приросту ВВП, капіталу і праці склали відповідно 7 %, 12 % і 3 %, а частка капіталу в сумі витрат становить 40 %. Обчислити залишок Солоу.

Задача 3 Величина ВВП країни складає 10 млрд грошових одиниць, кількість зайнятих – 2 млн осіб, норма амортизації – 6 %, вартість капіталу – 25 млрд. гр. од. Обчислити норму заощаджень s' , за якою забезпечується стійкий рівень капіталоозброєності.

Задача 4 При величині ВВП 100 млрд грошових одиниць кількість зайнятих складає 10 млн осіб, норма амортизації – 13 %, норма заощаджень – 15 %, приріст населення – 2 %. Обчислити капіталоозброєність k , за якою забезпечується критична величина інвестицій.

Задача 5 Використовуючи модель Домара-Харрода, визначте темп приросту ВВП, якщо норма заощаджень складає 20 %, а капіталомісткість продукту (відношення приросту капіталу до приросту продукту) дорівнюється 2,5.

Задача 6 Визначити залишок Солоу, використавши наступні дані:
 $\Delta Y = 6\%$; $\Delta K = 10\%$.

ТЕМА 10 ІНФЛЯЦІЯ ТА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції.

2 Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж.

Основні опорні категорії

Антиінфляційна політика. Гіперінфляція. Дефлятор ВВП. Дефляція. Інфляційний податок. Інфляційна спіраль. Інфляція. Інфляція попиту. Інфляція пропозиції (витрат). Крива Філіпса. Крива Лаффера Коефіцієнт дезінфляції. Принцип Фішера. Сеньйораж. Стагфляція. Темпу інфляції.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Дайте визначення інфляції.
- 2 У чому відмінність між інфляцією попиту і інфляцією витрат?
- 3 Хто програє, а хто виграє в економіці від інфляції?
- 4 У чому полягають основні напрями антиінфляційної політики?
- 5 Проаналізуйте соціально-економічні наслідки інфляції.
- 6 Поясніть сутність стагфляції.
- 7 Що таке сеньйораж?

Практична частина заняття

Задача 1 Дефлятор поточного року 2,1. Дефлятор попереднього року 1,2. Визначити рівень інфляції даного року і кількість років, які необхідні задля здвоєння інфляції.

Задача 2 Визначити величину інфляційного податку при рівні цін поточного року 1,2 і грошовій масі 4 млрд грошових одиниць, якщо рівень цін попереднього року становив 1,0.

Задача 3 Обчислити дефлятор ВВП, коли відомо, що валовий продукт в поточних цінах складає 500 млрд грошових одиниць, а валовий продукт в базисних цінах дорівнює 480 млрд грошових одиниць.

Задача 4 Номінальний валовий внутрішній продукт країни становить 42 млн грошових одиниць, поточні ціни зросли на 6 %.

Визначити дефлятор ВВП, величину реального ВВП; абсолютний приріст та темпи приросту ВВП, якщо ВВП $t-1$ становив 40,95 млн грошових одиниць.

ТЕМА 11 БЕЗРОБІТТЯ ТА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту й пропозиції на ринку праці.

2 Безробіття: причини, види, вимір. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.

3 Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса.

Основні опорні категорії

Активні та пасивні методи державного регулювання зайнятості Безробіття. Економічно активне населення. Зайнятість. Закон А. Оукена. Інституціональне безробіття. Інструменти соціальної політики. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині. Попит на робочу силу. Потенційний ВВП. Пропозиція робочої сили. Ринок праці. Природний рівень безробіття. Прихована, галопуюча, помірна інфляція. Рівень безробіття. Рівень зайнятості. Рівень повної зайнятості. Рівновага на ринку праці. Сеньйораж. Соціальна політика. Структурне безробіття. Фрикційне безробіття. Циклічне безробіття.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Що таке ринок праці і які функції він виконує ?

2 Що таке інституціональне і не інституціональне населення?

3 У чому відмінності в розрахунку рівня зайнятості в методології МОП та традиційному макроекономічному аналізі?

4 Що таке безробіття та як визначається рівень безробіття?

5 Назвіть основні види безробіття та дайте визначення повної зайнятості?

6 Поясніть механізм встановлення рівноваги на ринку праці.

7 У чому полягає сутність поняття «пропозиція праці», які фактори впливають на неї ?

8 У чому полягає проблема нерівності доходів, які її причини ?

9 У чому полягає сутність соціальної політики держави та які основні її завдання ?

10 Попит на робочу силу: неокласичний та кейнсіанський підходи.

11 Пропозиція на ринку праці. Фактори впливу на індивідуальну та ринкову пропозицію праці.

12 Залежність між динамікою яких показників відображає крива Філіпса?

Практична частина заняття

Задача 1 Населення складає 78 млн осіб, 14 млн осіб – діти до 16 років, 20 млн осіб вибули зі складу робочої сили, безробітні складають 24 млн осіб.

Розрахувати: величину робочої сили; рівень безробіття; рівень зайнятості.

Задача 2 Номінальний ВВП країни становить 12 млрд грошових одиниць, ціни зросли на 12 %, фактичний рівень безробіття становить 9 %.

Визначить дефлятор, величину реального ВВП. Використовуючи закон Оукена, розрахуйте відставання фактичного ВВП від потенційного якщо природній рівень безробіття становить 5 % та величину потенційного ВВП.

Задача 3 Розрахуйте рівні безробіття, зайнятості, повної зайнятості, природний рівень безробіття, якщо надано такі показники: населення країни 20 млн чол.; кількість фрикційно безробітних – 0,2 млн чол.; кількість циклічно безробітних – 0,4 млн чол.; кількість структурно безробітних – 0,1 млн чол.; кількість зареєстрованої робочої сили – 16 млн чол.

Задача 4 Розрахуйте рівні безробіття, зайнятості, повної зайнятості, природний рівень безробіття, реальний ВВП, відставання реального ВВП від потенційного, величину потенційного ВВП, якщо надано такі показники: кількість безробітних – 0,8 мл. чол., зокрема: фрикційно безробітних – 0,2 млн чол., циклічно безробітних – 0,4 млн чол.; номінальний ВВП – 4 млрд грошових одиниць; дефлятор – 2,0; кількість зареєстрованої робочої сили – 8 млн чол.

Задача 5 За даними таблиці побудуйте криву Філіпса в короткостроковому періоді.

Рівень безробіття, %	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Темп інфляції, %	52	40	28	20	13	10	6	7	1	-2	-3	-4

Проаналізуйте графік і дайте відповіді на такі запитання:

1 Які процеси в економіці країни графічно відображаються переміщенням по кривій Філіпса?

2 Що показує відрізок кривої Філіпса, розташований зліва від вертикальної лінії, яка виходить із точки природного безробіття?

3 Що показує відрізок кривої Філіпса, розташований праворуч від лінії, яка виходить із точки природного безробіття?

4 Що показує відрізок кривої Філіпса, розташований нижче осі абсцис?

5 Яке зрушення кривої Філіпса відповідає цілям державного регулювання економіки?

Задача 6 У таблиці наведено дані про трудові ресурси та зайнятість в n -му і $(n + 5)$ – му роках, коли економіка країни перейшла із кризи у фазу поживлення.

Розрахуйте чисельність безробітних і рівень безробітних і рівень зайнятості в n -му і $(n + 5)$ – му роках.

Показники	n – й рік	$(n + 5)$ – й рік
Робоча сила, млн. осіб	36,24	37,18
Зайняті, млн. осіб	32,71	35,54
Безробітні, млн. осіб		
Рівень безробіття, %		

ТЕМА 12 МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА У ВІДКРИТІЙ ЕКОНОМІЦІ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоекономічної політики.

2 Розрахунок ВВП у відкритій економіці. Мультиплікатор витрат для відкритої економіки. Гранична схильність до імпорту.

3 Модель Мандела – Флемінга для відкритої економіки. Модель «IS – LM» для відкритої економіки. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід - обмінний курс. Висновки моделі Мандела – Флемінга.

Основні опорні категорії

Валютний демпінг. Валютний курс. Валютно-фінансовий механізм. Гнучкий валютний курс. Граничної схильності до імпорту. Експорт. Зовнішньоекономічна діяльність. Зовнішня торгівля. Імпорт. Котирування. Крос – котирування. Мито. Міжнародні організації. Мультиплікатора витрат у відкритій економіці. Номінальний валютний курс. Платіжний баланс. Протекціонізм. Пряме котирування. Обернене котирування. Реальний валютний курс. Тариф. Торговельний баланс. Фіксований валютний курс.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Що таке зовнішньоекономічна діяльність та яка її структура?

2 Назвіть основні складові платіжного балансу?

3 У чому особливості формування платіжного балансу різних країн?

4 Що таке валютний курс та які фактори його визначають?

5 Поясніть відмінності між протекціонізмом і вільною торгівлею, розкрийте зміст інструментів змішаної торговельної політики.

6 Запишіть функцію чистого експорту і за допомогою графіка поясніть вплив окремих чинників на чистий експорт.

7 Розкрийте властивості моделі Манделла – Флемінга і роль світової процентної ставки в міжнародній міграції капіталу.

8 Запишіть рівняння кривих моделі Манделла – Флемінга і за допомогою графіка поясніть властивості цих кривих.

9 Проаналізуйте графічно результати впливу фіскальної, монетарної і торговельної політики на дохід і валютний курс в умовах фіксованого курсоутворення.

10 Продемонструйте графічно мультиплікативний вплив чистого експорту на ВВП, запишіть і поясніть мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

11 Зробіть порівняльний аналіз основних теорій зовнішньої торгівлі і висловіть свою думку щодо переваг України відносно її торговельних партнерів.

Практична частина заняття

Задача 1 Визначте і прокоментуйте величину граничної схильності до імпорту, якщо при середній податковій ставці 20 % маємо наступні дані за 2014 і 2015 рр. (млрд грошових одиниць)

	2013	2014
ВВП (Y)	200	280
Імпорт (Im)	12	16

Задача 2 Розрахуйте і прокоментуйте величину мультиплікатора витрат у відкритій економіці, якщо гранична схильність до заощадження 0,2, ставка оподаткування 10 %, приріст імпорту 20 млн грошових одиниць, приріст ВВП 100 млн грошових одиниць.

Задача 3 Розрахуйте і прокоментуйте величину реального валютного курсу гривні і євро (пряме котирування), якщо номінальний курс $e_n = 1 : 5$; зростання цін в Україні склало 25 %, а в країнах ЄС 3 %.

Задача 4 Державні видатки та чисті податки збільшилися на 100 тис грошових одиниць. Гранична схильність до споживання 0,75. Податкова ставка (коефіцієнт) 0,2.

Визначити мультиплікатори державних видатків, податків і збалансованого бюджету у відкритій економіці.

Задача 5 У країні позитивне сальдо торговельного балансу за рік складає 25 тис грошових одиниць. Відомо, що вартість імпорту на 20 % менша від вартості експорту.

Визначити: обсяг експорту та імпорту країни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МІКРОЕКОНОМІКА

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 2 включає 15 укрупнених тем:

Тема 13 Корисність економічного блага. Економічний вибір.

Тема 14 Аналіз поведінки споживача.

Тема 15 Попит та пропозиція.

Тема 16 Теорія еластичності.

Тема 17 Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми.

Тема 18 Витрати виробництва.

Тема 19 Ринок досконалої конкуренції.

Тема 20 Монопольний ринок.

Тема 21 Ринок монополістичної конкуренції.

Тема 22 Олігополістична структура ринку.

Тема 23 Похідний попит.

Тема 24 Ринок праці.

Тема 25 Ринок капіталу.

Тема 26 Економічна ефективність та добробут.

Тема 27 Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні ти блага.

Основні навчальні цілі ЗМ 2:

– зрозуміти, що вивчає мікроекономіка; з'ясувати сутність поняття «корисність»; розкрити зміст граничної корисності й показати її відмінність від загальної корисності; сформулювати закон спадної граничної корисності; зрозуміти правило максимізації корисності; вивчити криві байдужості, пояснити їх властивості; характеризувати карти байдужості, пояснюючи різні їх конфігурації; визначати граничну норму заміщення та встановлювати, що лежить в основі зміни її величини; розкрити зміст бюджетної лінії і факторів, що визначають її положення; характеризувати різні концепції щодо рівноваги споживача, визначати її умови та фактори, що можуть її порушити;

– вміти будувати й пояснювати криві «доход – споживання» і «ціна – споживання»; визначати зміст ефекту доходу та ефекту заміщення; розкрити сутність та значення законів Госсена; визначати сутність і будувати криві Енгеля; пояснювати утворення надлишку споживача і фактори, що впливають на його зміну;

– визначити сутність понять: «попит», «ринковий попит», «пропозиція», «ринкова пропозиція»; проаналізувати дію цінових та нецінових факторів попиту і їх вплив на криву попиту; охарактеризувати дію цінових та нецінових факторів пропозиції на зміну величини пропозиції та зміни у пропозиції; пояснити стан рівноваги на ринку певного товару і охарактеризувати її сталість;

– з'ясувати методологічні основи концепції еластичності; показати, як цінова еластичність попиту може бути використана для виміру реакції обсягу попиту на зміну ціни товару; визначити, що обумовлює розбіжності у величинах коефіцієнтів цінової еластичності попиту на різні товари; вивчити перехресну еластичність, методи її розрахунку й порівняти розбіжності у величині коефіцієнта перехресної еластичності на взаємозамінні, взаємодоповнюючі й нейтральні товари; визначити цінову еластичність пропозиції, її коефіцієнти і залежність її величини від фактору часу.

– вивчити виробничу функцію, з'ясувати, яким чином вона відображує зв'язок між структурою витрат і випуском; надати графічний аналіз виробничої функції, її ізокванти та ізокости; розкрити зміст граничної норми технологічного заміщення ресурсів;

– проаналізувати динаміку витрат через дію закону спадної віддачі; проаналізувати дію та варіанти віддачі від масштабу; з'ясувати умови мінімізації витрат фірмою та оптимізації; визначити оптимум товаровиробника.

– визначити основи класифікації ринкових структур та кількісні методи їх оцінки; виявити основні ознаки ринку досконалої конкуренції; пояснити, чому конкурентна фірма не може впливати на ринкову ціну продукту; охарактеризувати поведінку конкурентної фірми в умовах короткострокового та довгострокового періодів;

– визначити основні ознаки монопольного ринку; пояснити, чому монополія практикує цінову дискримінацію, визначивши її наслідки; визначити оптимум монополії; провести порівняльний аналіз різних типів ринкових структур;

– визначити особливості недосконалої конкуренції (монополістичної конкуренції та олігополії); пояснити, як визначається ціна й обсяг виробництва фірми, що максимізує прибутки за монополістичної конкуренції; з'ясувати сутність олігопольної залежності; проаналізувати основні форми олігопольної поведінки;

- проаналізувати проблему ефективності основних типів ринкових структур;
- пояснити зв'язок теорії граничної продуктивності та попиту на ресурси; охарактеризувати зміни в попиті на ресурси та його еластичність; охарактеризувати особливості ціноутворення на ринку ресурсів;
- з'ясувати розбіжності між загальною і частковою рівновагою; вивчити механізм дії зворотних зв'язків в економіці; з'ясувати, що розуміють під Парето-оптимальним станом економіки й сформулювати їх; проаналізувати неокласичну і кейнсіанську моделі загальної рівноваги;
- визначити критерії добробуту; сформулювати першу та другу теореми добробуту;
- охарактеризувати позитивні й негативні зовнішні ефекти; визначити сутність та характерні ознаки суспільних благ; визначити сутність суспільного вибору та економічну оцінку суспільних проектів.

ТЕМА 13 КОРИСНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО БЛАГА. ЕКОНОМІЧНИЙ ВИБІР

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Корисність і уподобання в економічній теорії. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності.
- 2 Криві байдужості. Властивості кривих байдужості. Гранична норма заміщення. Карта байдужості.
- 3 Бюджетне обмеження споживача, бюджетне рівняння.
- 4 Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Методи знаходження точки рівноваги.

Основні опорні категорії

Аксіома безперервності. Аксіома транзитивності. Аксіома ненасиченості. Аксіома повної (досконалої) упорядкованості. Аксіома незалежності споживача або відсутності зовнішніх ефектів. Бюджетна лінія. Ефект Веблена. Другий закон Госсена. Карта байдужості. Кардиналістська концепція корисності. Корисність (гранична, загальна, зважена). Крива байдужості. Мікроекономіка (позитивна, нормативна). Моделі (граничні, рівноважні, раціоналістичні, оптимізаційні; вербальні, графічні, аналітичні, табличні). Нахил кривої байдужості. Оптимізаційна модель Лагранжа. Ординалістська концепція корисності. Парадокс Гіффена. Парадокс Ерроу. Перший закон Госсена. Рівновага споживача. Рівняння бюджетної лінії. Функція корисності, її модифікації.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Історія розвитку мікроекономіки.
- 2 Що вивчає мікроекономіка?
- 3 Основні функції економіки як складової частини економічної теорії.
- 4 Методологічні посилання мікроекономіки.
- 5 Обмеженість економічних ресурсів. Принцип обмеженості. Крива виробничих можливостей (КВМ).
- 6 Використання граничних величин у мікроекономічному аналізі.

7 Гіпотеза про раціональну поведінку людей, її використання в мікроекономічному аналізі.

8 Моделювання як метод мікроекономічного аналізу. Види моделей.

9 Фундаментальні економічні питання. Способи їх вирішення.

10 Що таке суверенітет споживача? Які йому необхідні умови ?

11 Свобода вибору споживача. Мотиви й форми її обмеження.

12 Чому споживач купує певні товари й у певній кількості ?

13 У чому полягає гіпотеза про раціональну поведінку споживача ?

14 Визначити поняття «загальна корисність», «гранична корисність». Чи можна виміряти корисність?

15 Що є критерієм раціональної поведінки споживача?

16 У чому полягає сутність закону спадної граничної корисності?

17 Сформулюйте й поясніть перший закон Госсена?

18 Сформулюйте й поясніть другий закон Госсена?

19 Функція корисності, її властивості.

20 Кількісний (кардиналістський) підхід до визначення рівноваги споживача.

21 Сформулюйте аксіоми ординалістської теорії поведінки споживача.

22 Що таке криві байдужості, які їх властивості, як їх будують ?

23 Крива байдужості відображує певний рівень споживання, як відобразити більш високий або більш низький рівень споживання ?

24 Як визначити нахил кривої байдужості ?

25 Гранична норма заміщення, що вона показує ?

26 Бюджетна лінія, її рівняння.

27 Яким вимогам відповідає оптимальний споживчий вибір споживача ?

Практична частина заняття

Тест-завдання 1 Використання припущень в економічній теорії:

А. Змінює внутрішню логіку теорії чи моделі.

Б. Полегшує вирішення проблеми.

В. Робить модель більш реалістичною.

Г. Збільшує кількість питань, що мають бути включені в аналіз.

Тест-завдання 2 Що з переліченого вивчає мікроекономіка?

А. Виробництво у масштабах усієї економіки.

Б. Чисельність зайнятих в економіці.

В. Загальний рівень цін.

Г. Виробництво цукру й динаміки його ціни.

Тест-завдання 3 Поведінка економічних суб'єктів є раціональною, якщо вони:

А. Максимізують свою цільову функцію.

Б. Не беруть до уваги реакцію інших суб'єктів.

В. Використовують усі наявні ресурси для задоволення своїх потреб.

Г. Здійснюють господарську діяльність.

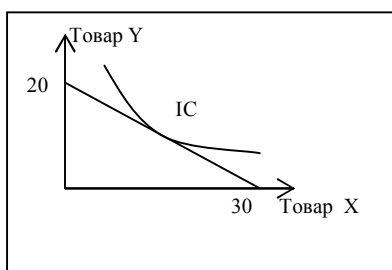
Задача 1 Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 грошових одиниць. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ грошових одиниць, $P_B = 4$ грошових одиниць. Визначити рівноважний

набір товарів А й В, використовуючи дані про граничну граничність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

Задача 2 На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU і MU .

Одиниць товару	1	2	3	4	5	6	7
MU (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5

Задача 3 На графіку подана одна з кривих байдужості та бюджетна лінія певного споживача. Якщо ціна товару Y дорівнює 12 грошових одиниць, яким буде дохід споживача? Визначити ціну товару X, нахил бюджетної лінії, її рівняння.

Задача 4 Припустимо, що дані таблиці характеризують криву байдужості споживача. Намалуйте криву байдужості, виходячи з того, що ціни товарів А та В становлять відповідно 1,5 і 1 грошових одиниць, а споживач має намір витратити 24 грошових одиниць. Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію. В якій комбінації споживач придбає товари А і В ?

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

Задача 5 Припустимо, що споживач увесь свій дохід використовує на придбання товарів X і Y. Чи можуть бути обидва товари неповноцінними. Намалуйте карту байдужості й бюджетні лінії для випадку, коли X неповноцінний.

Задача 6 У галузі виробляють принтери та сканери, зміни структури виробництва представлені у таблиці. Обчисліть альтернативні витрати виробництва одного додаткового принтера в різних варіантах зміни структури виробництва. Побудуйте криву трансформації виробничих можливостей галузі.

Варіанти	A	B	C	D	E	F	G
Сканери, шт.	6	5	4	3	2	1	0
Принтери, шт.	0	5	10	16	24	30	32

Задача 7 Намалуйте криві байдужості для споживача, який споживає кожен з наступних пар товарів за таких умов:

А. Чай і кава – досконалі замітники і приносять однакове задоволення споживачеві.

Б. У чашку кави споживач завжди додає дві ложки цукру, в іншому випадку він взагалі відмовляється від кави.

В. Споживач споживає шоколад і фрукти, але віддає перевагу фруктам.

ТЕМА 14 АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Реакція споживача на зміну доходу. Крива «дохід–споживання». Функція попиту від доходу: крива Енгеля.

2 Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна–споживання». Поняття звичайних благ та благ Гіффена. Ефект заміни та ефект доходу, їх взаємодія.

Основні опорні категорії

Блага Гіффена. Ефект доходу. Ефект заміщення. Звичайні блага. Крива «дохід–споживання». Крива Енгеля. Крива «ціна–споживання». Кутове вирішення оптимуму споживача.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Яким вимогам відповідає оптимальний споживчий вибір споживача ?

2 Якою є реакція споживача на зміни його доходу? Дайте графічний аналіз цієї ситуації.

3 Як споживач реагує на зміни ціни одного чи кількох товарів?

4 Побудуйте лінію «ціна споживання».

5 Проаналізуйте криві Енгеля.

6 Що економісти розуміють під ефектом заміни й ефектом доходу.

7 Наведіть випадки різнодіючого впливу ефекту заміни та ефекту доходу.

8 Жюль Дюпюї – перший дослідник, який використав категорію «споживчий надлишок». Поясніть сутність надлишку споживача.

9 Що пояснює сума надлишків споживачів?

10 У чому полягає парадокс Гіффена?

Практична частина заняття

Задача 1 Споживач отримує дохід M_0 у поточному періоді й M_1 – у майбутньому. Покажіть графічно всі доступні споживачеві плани споживання (C_0, C_1) для випадків:

а) споживач не може ні брати, ні давати гроші в кредит; він може лише зберігати невитрачену частину доходу;

б) споживач може давати гроші в кредит під процентну ставку r , але не може отримувати займу;

в) споживач може взяти гроші у кредит під процентну ставку r_0 й дати гроші у кредит під процент r_1 , за умови $r_0 > r_1$;

г) те саме, що у пункті б), але за умови, що $r_0 < r_1$.

Задача 2 Споживач отримує кредит у розмірі C терміном на T років під річну процентну ставку r . Сплачувати кредит він повинен шляхом рівних щорічних внесків.

Визначити величину щорічного внеску. Виконати розрахунок, якщо $C = 10$ тис грошових одиниць; $r = 15\%$; $T = 5$ років.

Задача 3 Функція корисності має вигляд: $U = 2 - x - y$.

1 Визначити рівновагу споживача, якщо ціна товару X дорівнює 1 грошова одиниця, а товару Y – 4 грошові одиниці.

2 Виходячи з впливу ефекту доходу й ефекту заміщення, визначити зміни у споживанні, якщо ціна товару X збільшилася до 4 грошові одиниці.

Задача 4 Визначити надлишок споживача, використавши дані таблиці і якщо ціна товару становить 50 грошових одиниць.

Кількість одиниць товару (шт.)	1	2	3	4	5
MU, виражена у грошових одиницях	110	90	70	50	30

ТЕМА 15 ПОПИТ ТА ПРОПОЗИЦІЯ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Попит: поняття, крива, детермінанти попиту. Ринковий попит.
- 2 Пропозиція, зміни в пропозиції та величини пропозиції. Закон пропозиції, крива пропозиції. Ринкова пропозиція.
- 3 Ринкова рівновага, її сталість та механізм її відновлення.

Основні опорні категорії

Величина попиту. Величина пропозиції. Закон попиту. Закон пропозиції. Ефект доходу. Ефект заміщення. Крива попиту. Крива пропозиції. Комплементарні товари. Незалежні товари. Нейтральні товари. Низькоякісні товари. Нормальні товари. Попит. Пропозиція. Ринкова рівновага. Товари – субститути. Функція попиту. Функція пропозиції. Фактори, що впливають на сталість ринкової рівноваги.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Що таке попит? Сформулюйте закон попиту і поясніть його.
- 2 Дайте логічне й графічне пояснення впливу цінових та нецінових факторів на попит і його обсяг.
- 3 Визначте поняття «пропозиція».
- 4 Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміни в пропозиції і зміни величини пропозиції?
- 5 У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
- 6 Поясніть вплив на стан рівноваги введення податків, дотацій. Дайте графічне та аналітичне пояснення.
- 7 Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель).
- 8 Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту та пропозиції.
- 9 Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, границі цін, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор.
- 10 Нецінове нормування дефіциту. Акцизні податки та максимізація акцизного збору.

Практична частина заняття

Задача 1 Попит і пропозицію подано у вигляді функцій: $Q_D = 8 - p$; $Q_S = 2p - 5$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на

даний товар введено потоварний податок, який сплачує виробник у розмірі 0,82 грошових одиниць.

Визначити рівноважну ціну; ціни брутто й нетто; загальну суму податків та частки в ній виробника й споживача.

Задача 2 Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 600 - 2p$; $Q_S = 300 + 4p$.

Визначити точку рівноваги на ринку. Як зміниться ситуація на ринку, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $p_1 = 10$ грошових одиниць; б) $p_2 = 60$ грошових одиниць. Дайте аналітичне й графічне пояснення.

Задача 3 Функція попиту має вигляд: $Q_D = 7 - p$, а функція пропозиції: $Q_S = p - 1$.

Визначити рівноважну ціну й обсяг виробництва.

Державою встановлено дотацію на виробництво даного товару в розмірі 2 грошових одиниць на кожну вироблену одиницю товару. Визначити координати нової точки рівноваги й загальну суму дотацій.

Задача 4 Індивідуальний попит трьох споживачів задано функціонально: $Q_{Da} = 5 - 0.1p$; $Q_{Db} = 4 - 0.1p$; $Q_{Dc} = 3 - 0.1p$, де Q_D – обсяг попиту кожного з споживачів, p – ціна товару.

Визначити ринковий попит: аналітично, таблично, графічно.

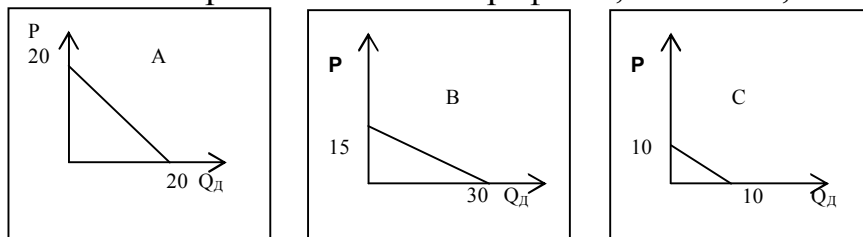
Задача 5 Визначити ринкову пропозицію (аналітично, таблично і графічно), якщо індивідуальна пропозиція задана у вигляді функцій:

$$Q_{Sa} = 150 - 10p; Q_{Sb} = 140 - 7p; Q_{Sc} = 140 - 2p.$$

Задача 6 Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично: $Q_D = 100 - p$; $Q_S = 2p - 50$.

Визначити параметри рівноваги на даному ринку. Як зміняться ціна та обсяг продажу, якщо буде встановлено податок з продажу (10% від первісної рівноважної ціни)?

Задача 7 Визначити ринковий попит графічно, таблично, аналітично,

якщо індивідуальний попит споживачів А, В і С задано графічно.

ТЕМА 16 ТЕОРІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Концепція еластичності попиту, її фактори, ступені. Коефіцієнти еластичності попиту, методика їх розрахунку.

2 Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Коефіцієнти еластичності пропозиції.

Основні опорні категорії

Еластичність. Еластичний, нееластичний, абсолютно еластичний, абсолютно нееластичний, одинично еластичний попит. Еластична, нееластична одинично еластична пропозиція. Коефіцієнти еластичності попиту за ціною, за доходом, перехресна. Коефіцієнт еластичності пропозиції за ціною (середній та миттєвий).

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Поняття еластичність та її детермінанти.
- 2 Основні властивості еластичності.
- 3 Еластичність попиту, її ступені та коефіцієнти.
- 4 Оцінка еластичності зростаючої та спадної функції. Еластичність ступеневої функції.
- 5 Дуговий метод розрахунку еластичності. Еластичність попиту за чинниками впливу: еластичність попиту за власною ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту за доходом.
- 6 Еластичність пропозиції, її фактори та коефіцієнти.
- 7 Використання еластичності пропозиції товаровиробниками.

Практична частина заняття

Задача 1 Виходячи з даних таблиці, визначити коефіцієнт еластичності попиту за доходом, зробити висновки про повноцінність товару.

Варіант	Величина попиту (шт.)	Доход споживача, (грошових одиниць)
1	560	1400
	420	1100
2	75	2800
	45	3200

Задача 2 Визначити коефіцієнти еластичності попиту (точкові та дуговий) за ціною, якщо попит задано аналітично: $Q_D = 200 - 2p$; а ціни змінюються від $p_1 = 30$ грошових одиниць до $p_2 = 60$ грошових одиниць .

Задача 3 Задано показники еластичності попиту за ціною ($-0,7$) та за доходом ($1,8$). Передбачається, що у майбутньому зростуть доходи на 8% , а ціни на 5% . Якою буде загальна зміна попиту на даний товар?

Задача 4 Функція пропозиції: $Q_S = 0,9p - 100$. Визначити та прокоментувати значення коефіцієнтів еластичності пропозиції (точкових та середнього), якщо $p_1 = 1000$ грошових одиниць, а $p_2 = 500$ грошових одиниць .

Задача 5 Коефіцієнт еластичності за доходом на ювелірні вироби дорівнює 5 . На скільки збільшиться попит на ювелірні вироби, якщо дохід споживача збільшився на 5% .

Задача 6 Перехресна еластичність попиту між рисом і гречкою становить $0,14$. Що відбудеться, якщо ціна рису зросте на 10% ?

Задача 7 Відомо, що за ціною $p_1 = 5$ грошових одиниць. Величина попиту дорівнює 7 млн одиниць товару. Якщо $p_2 = 10$ грошових одиниць, то $Q_{D2} = 4$ млн одиниць. Якщо $p_3 = 15$ грошових одиниць, то $Q_{D3} = 1$ млн одиниць.

Визначити коефіцієнт еластичності попиту за ціною на кожному з відрізків кривої попиту, побудувавши її. В якому випадку E_D вище і чому?

Задача 8 Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично: $Q_D = 500 - p$; $Q_S = 2p - 100$.

Визначити параметри рівноваги на даному ринку. Обчислити цінову еластичність попиту і пропозиції у точці рівноваги.

ТЕМА 17 ТЕОРІЯ ГРАНИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ФІРМИ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Фірма як суб'єкт ринку. Мотивація поведінки фірми, економічні періоди функціонування фірми.

2 Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель, способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Властивості виробничої функції.

3 Сукупний, середній та граничний продукти. Закон спадної продуктивності факторів виробництва.

4 Ізокванта та ізокоста виробничої функції.

Основні опорні категорії

Виробнича функція (з одним змінним фактором, двома змінними факторами). Віддача від масштабу. Економічно ефективне виробництво. Загальні витрати. Загальна, середня, гранична продуктивність ресурсу. Закон спадної продуктивності. Ізокванта. Ізокоста. Ізокліналь. Карта ізоквант. Карта ізокост. Криві загального, середнього та граничного продукту. Однорідність та неоднорідність виробничої функції

Питання і завдання для самоконтролю

1 Що визначає мотивацію поведінки фірми?

2 Фактор часу і періоди функціонування фірми: миттєвий, короткостроковий, довгостроковий.

3 Підходи до класифікації видів підприємств (залежно від форми власності; від кількості працюючих і обсягу валового доходу; від реалізації продукції; за структурною організацією; залежно від способу утворення та формування статутного фонду).

4 Що показує виробнича функція, її види?

5 Графік виробничої функції. Характеристика точок на графіку і точок, розташованих вище (нижче) графіка виробничої функції

6 Що показує ізокванта виробничої функції? Карта ізоквант.

7 Ізокоста і карта ізокост виробничої функції.

8 Властивості виробничої функції.

9 Границі заміщення факторів. Зміна технології, зміна масштабу у довготерміновому періоді.

10 Постійний, спадний та зростаючий ефекти від збільшення масштабу виробництва.

11 Прибуток як кінцевий результат діяльності фірми.

12 Умови оптимуму товаровиробника.

Практична частина заняття

Задача 1 Виробнича функція фірми $q = f(K, L)$ представлена в таблиці.

Таблиця

L \ K	35	40	45	50	55	60
100	71	84	91	95	98	100
120	79	100	112	119	125	129
140	82	107	122	133	140	146
160	84	112	129	141	151	158
180	86	115	134	147	158	167
200	87	117	137	152	164	173

Ціни факторів $P_K = 30$, $P_L = 40$ не залежать від обсягів їх споживання фірмою.

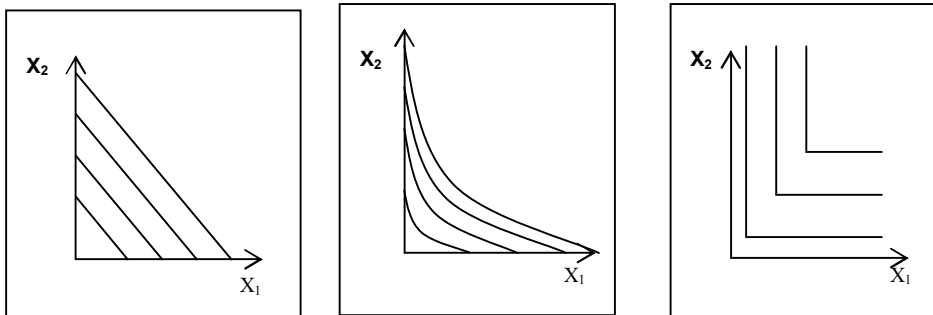
Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу L при фіксованому значенні $K = 35; 60; 80$.

Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу K при фіксованому значенні $L = 100; 200; 300$.

Побудувати ізокванти виробничої функції для $q = 100; 125; 150; 175; 200$.

Задача 2 При виробництві продукту використовують чотири види ресурсів. У межах певної комбінації їх кількостей відомі деякі граничні норми технічної заміни: $MRTS_{12} = 0,5$; $MRTS_{13} = 5$; $MRTS_{24} = 0,1$. Визначить інші.

Задача 3. Дайте характеристику картам ізоквант, які подані на графіках.

Задача 4 Обчислити розмір середнього і граничного продукту фірми, використавши дані таблиці. Коли починає діяти в даному випадку спадна економія від масштабу?

Кількість працівників	Сукупний продукт
1	30
2	70
3	100
4	120
5	130

Задача 5 Залежність граничного продукту від витрат наведено у таблиці.

L	0	1	2	3	4	5	6	7	8
MP _L	–	3	6	12	8	6	2	0	–2

1 Розрахуйте величину загального та середнього продукту за різними рівнями витрат.

2 Побудуйте графіки загального, середнього та граничного продуктів і визначте їх стадії.

3 Проаналізуйте доцільність залучення до процесу виробництва п'ятого робітника.

ТЕМА 18 ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Поняття і види витрат. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат.

2 Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Витрати виробництва у довгостроковому періоді.

3 Рівновага виробника (графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації). Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми. Концепція мінімально ефективного розміру фірми.

Основні опорні категорії

Альтернативні витрати: явні й неявні. Безповоротні витрати. Віддача від масштабу. Граничні витрати. Гранична норма технологічного заміщення. Економічно ефективне виробництво. Еластичність випуску за змінним ресурсом. Еластичність випуску залежно від масштабу виробництва. Загальні витрати. Змінні витрати. Лінія зростання підприємства. Постійні витрати. Середні витрати (загальні, змінні, постійні). Стадії виробництва. Ефект масштабу виробництва: постійний, спадний, зростаючий.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Альтернативні витрати і їх склад.

2 Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибуток.

3 Витрати виробництва: економічний та бухгалтерський підходи до визначення.

4 Залежність витрат від обсягу виробництва.

5 Графічний аналіз витрат виробництва.

6 Граничні витрати. У чому полягає зв'язок функції граничних і середніх витрат?

7 Закон зростаючих граничних витрат.

8 Закон спадної віддачі, його логічне та графічне пояснення.

9 Динаміка витрат виробництва у довгостроковому періоді.

10 Оптимальна комбінація ресурсів у довгостроковому періоді.

11 Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації.

Практична частина заняття

Задача 1 Фірма виплачує 200 тис грошових одиниць у місяць за оренду обладнання і 100 тис грошових одиниць заробітної плати, при цьому вона використовує таку кількість праці та капіталу, що їх граничні продукти відповідно дорівнюють 0,5 та 1.

Чи використовує фірма оптимальне сполучення факторів виробництва з точки зору максимізації прибутку?

Задача 2 Фірма має постійні витрати в розмірі 50 грошових одиниць дані про змінні витрати у короткостроковому періоді подані в таблиці.

Визначити загальні, середні й граничні витрати. Побудувати графіки TC, FC, VC, ATC, MC.

Обсяг виробництва	0	1	2	3	4	5	6
Змінні витрати	0	40	70	95	130	185	275

Задача 3 За наведеними у таблиці даними обчисліть ринкову ціну, сукупні, змінні та загальні середні витрати.

Поясніть, що має робити фірма: збільшити чи зменшити випуск продукції, чи припинити виробництво?

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC	MC
	2500	8000		1500			5,5	5,0

Задача 4 Виходячи з даних таблиці, розрахувати відповідні показники.

Q	TC	FC	VC	ATC	MC	P	TR	MR
0		30						
1			25		25	90	90	
2	75						190	100
3			70		25	120		

Задача 5 Визначити, до якої категорії витрат можна віднести перелічені нижче витрати та визначити величину витрат за видами.

- амортизаційні відрахування – 55 тис грошових одиниць
- витрати на сировину та матеріали – 250 тис грошових одиниць
- витрати на заробітну платню працівників – 160 тис грошових одиниць
- витрати на обладнання – 380 тис грошових одиниць
- транспортні витрати – 18 тис грошових одиниць
- заробітна платня адміністративного персоналу – 120 тис грошових одиниць
- орендна плата – 22 тис грошових одиниць
- витрати на рекламу – 25 тис грошових одиниць.

Тест-задача 1 Якщо сукупні витрати фірми А становлять 200 тис грошових одиниць, змінні – 100 тис грошових одиниць, обсяг виробництва – 50 одиниць, то постійні витрати становитимуть:

- А. 6 тис. гр. од.
- Б. 4 тис. гр. од.
- В. 100 тис. гр. од.
- Г. 300 тис. гр. од.

ТЕМА 19 РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Поняття ринкової структури, види ринкових структур та їх ознаки. Кількісні методи оцінки ринкових структур. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування.

2 Конкурентна стратегія фірми у короткостроковому періоді. Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді.

3 Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Основні опорні категорії

Досконало конкурентний ринок. Індекс Лінда. Індекс Лернера. Індекс концентрації. Індекс Херфіндала - Хіршмана. Конкуренція у просторі. Методи визначення обсягу виробництва, що забезпечують максимізацію прибутку фірми-конкурента. Припущення моделі досконало конкурентного ринку. Пропозиція конкурентної фірми. Точка закриття. Умови максимізації прибутку за досконалої конкуренції (в умовах короткострокового і довгострокового періодів).

Питання і завдання для самоконтролю

1 Що таке ринкова структура? Які підходи існують для класифікації ринкових структур?

2 Основні риси досконалої конкуренції.

3 У чому розбіжність понять «конкуренція» і «суперництво»?

4 Який вигляд мають графік попиту конкурентної фірми та графік ринкового попиту за умов досконалої конкуренції?

5 Середня, гранична, загальна виручка. Графічне зображення залежності між TR, AR, MR.

6 Конкурентна стратегія фірми у короткотерміновому періоді. Максимізація прибутку.

7 Способи визначення рівня виробництва, за яким фірма отримує максимальний прибуток.

8 Дослідження умов прибутковості та збитковості конкурентної фірми: графічний аналіз впливу ринкової ціни на взаємне розміщення кривих сукупних витрат, сукупного доходу та прибутку фірми – досконалого конкурента.

9 Ринкова ціна та умови: прибутковості, беззбитковості, збитковості, повного згорання виробництва фірми (графічно).

10 Пропозиція фірми та ринкова пропозиція.

11 Конкурентна стратегія фірми у довготерміновому періоді.

12 Ефективність ринку досконалої конкуренції. Співвідношення чистої конкуренції і економічної ефективності.

Практична частина заняття

Задача 1 Функція загальних витрат конкурентної фірми має вигляд:

$$TC = 5Q + 0,25Q^2.$$

Визначити точку рівноваги фірми і максимальний прибуток за умов досконалої конкуренції, якщо ціна становить 80 грошових одиниць.

Задача 2 Для певної галузі індекс Херфіндаля – Хіршмана дорівнює 1700. Дві фірми, частки продажу яких становлять 20 та 10 % мають намір об'єднатися.

Визначити значення індексу після злиття цих фірм, якщо інших змін у галузі не передбачається.

Задача 3 Визначити та прокоментувати значення індексу Лінда:

а) для двох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять:

$$K_1 = 40 \% ; K_2 = 30 \%$$

б) для трьох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять:

$$K_1 = 35 \% ; K_2 = 30 \% ; K_3 = 25 \%$$

Задача 4 Функція загальних витрат конкурентної фірми має вигляд:

$$TC = 2,5Q + 0,25Q^2$$

Визначити координати точки рівноваги фірми та її прибуток за умов досконалої конкуренції, якщо ціна становить 30 грошових одиниць.

Задача 5 Фірма функціонує за умов досконалої конкуренції протягом короткострокового періоду та має наступні параметри діяльності:

- постійні витрати 20 грошових одиниць для обсягу випуску 5 одиниць,
- оптимальний обсяг випуску становить 10 одиниць продукції,
- загальний дохід фірми становить 150 грошових одиниць,
- середні змінні витрати становлять 14 грошових одиниць.

Визначте результати діяльності фірми через загальні та середні величини.

Задача 6 Фірма за умов досконалої конкуренції має таку залежність загальних витрат від випуску продукції у короткостроковому періоді (дані подано у таблиці).

Випуск продукції шт. / од. часу	ТС
0	6
1	10
2	12
3	16
4	22
5	30
6	41

Визначити середні, граничні витрати, за наступними цінами одиниці продукції: $P_1 = 4$ грошових одиниць; $P_2 = 5$ грошових одиниць; $P_3 = 7$ грошових одиниць Який обсяг виробництва має обрати фірма для максимізації прибутку у короткостроковому періоді?

ТЕМА 20 МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Модель чистої монополії та її характеристика.
- 2 Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Визначення монополістом ціни та обсягу виробництва. Рівновага фірми-монополіста.
- 3 Порівняльний аналіз досконалої конкуренції та монополії. Економічні наслідки монополізму.

Основні опорні категорії

Монополія. Прибуток монополії. Збитки монополії. Порогова доля ринку. Пропозиція фірми-монополіста. Умови максимізації прибутку на ринку чистої монополії. Цінова війна. Цінова дискримінація. види цінової дискримінації. Умови цінової дискримінації.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Основні ознаки чистої монополії. Різновиди монополій. Особливості поведінки реальних монополій.
- 2 Аналіз поведінки фірми – монополіста в короткостроковому періоді.
- 3 Що дозволяє фірмі – монополісту маніпулювати цінами й обсягом продажу? Для чого вона це робить?
- 4 Якщо монополіст не отримує прибутку в короткостроковому періоді, у чому полягають його дії?
- 5 Оптимум монополій в довгостроковому періоді (три варіанти).
- 6 Чому за умов монополії ринкові сили не примушують фірму вести виробництво з мінімальними довгостроковими витратами, як це мало місце за досконалої конкуренції?
- 7 Чого коштує споживачеві монопольний ринок?
- 8 Цінова дискримінація. Основні умови для її здійснення та види.
- 9 Економічні наслідки та соціальна ціна монополії
- 10 Які моделі поведінки монополії наближені до дійсності?
- 11 Порівняльний аналіз досконалої конкуренції та монополії.
- 12 Державне регулювання монопольної діяльності, антимонопольна політика.

Практична частина заняття

Задача 1 Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд:

$TC = 5Q + 0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми-монополіста, якщо лінію попиту задано функціонально $Q_D = 160 - p$.

Задача 2 Припустимо, що фірма монополізувала виробництво товару А. Подальша інформація відображає стан фірми:

Граничний дохід $= 100 - 20Q$;

Загальний дохід $= 1000Q - Q^2$;

Граничні витрати $= 100 + 10Q$,

де Q – обсяг випуску товару А (тис одиниць), p – ціна одиниці товару А (грошових одиниць)

Скільки одиниць товару А буде продано та за якою ціною, якщо фірма функціонує на монопольному ринку?

Задача 3 Фірма – монополіст має функцію граничних витрат $MC = 10 + 2Q$. Визначити ціну, що максимізує прибуток фірми й відповідний обсяг випуску для наступних варіантів попиту:

А. $P_D(Q) = 50 - Q$.

Б. $P_D(Q) = 60 - 4Q$.

В. $P_D(Q) = 70 - 2Q$.

Г. $P_D(Q) = 80 - 6Q$.

Використайте результати розв'язання задачі при обговоренні твердження «Не існує функції пропозиції для монопольної структури ринку».

Задача 4 Частки трьох крупних фірм галузі становлять 50, 30 та 15 %. Відомостей про частки інших фірм немає. В яких межах знаходиться індекс Лінда.

Задача 5 Фірма функціонує на монопольному ринку та має зворотну функцію попиту $P = 100 - Q$ та функцію загальних витрат $TC = 10 + Q^2$.

Визначте рівновагу протягом короткострокового періоду за умов монополії та на ринку досконалої конкуренції. Прокоментуйте отримані результати.

ТЕМА 21 РИНОК МОНОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції, умови її функціонування.

2 Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Короткотермінова та довготермінова рівновага монополістичного конкурента.

3 Суспільна ціна монополістичної конкуренції, порівняльний аналіз з ринком досконалої конкуренції та монопольним ринком.

Основні опорні категорії

Диференціація продукту. Монополістична конкуренція. Фактори диференціації продукції. Поведінка монополістичного конкурента.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Які основні риси монополістичної конкуренції, її відмінності від досконалої конкуренції?

2 Що таке диференціація продукту за умов монополістичної конкуренції?

3 Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив рекламної діяльності на обсяги виробництва та витрати.

4 Економічна доцільність реклами.

5 Суспільна ціна монополістичної конкуренції,

6 Поясніть механізм визначення фірмою оптимального розміру виробництва на ринку монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді.

7 Як поводить себе фірма на ринку монополістичної конкуренції за умов довгострокового періоду?

8 Охарактеризуйте стан стійкої довгострокової рівноваги за монополістичній конкуренції.

9 Поясніть наслідки, що випливають з розбіжності точки довгострокової рівноваги з точкою мінімуму середніх витрат.

10 Порівняльний аналіз ринку монополістичної конкуренції з ринком досконалої конкуренції та монопольним ринком.

Практична частина заняття

Задача 1 Фірма функціонує за умов монополістичної конкуренції. У межах значень обсягу випуску(Q), який має інтерес, середні витрати довгострокового періоду можуть бути подані у вигляді функції $LAC(Q) = \frac{10}{Q} + 20 + 2Q$, де Q – обсяг виробництва. Коефіцієнт еластичності попиту на продукцію фірми за ціною дорівнює 5.

Визначити обсяг продажу й ціну продажу фірми у стані довгострокової рівноваги.

Задача 2 Фірма діє на ринку монополістичної конкуренції. Граничний доход фірми задається формулою: $MR = 20 - 2Q$, а її граничні витрати в довгостроковому періоді (на зростаючому відрізку) $MC = 3Q - 10$.

Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (LAC) дорівнює 11, то який надлишок виробничих потужностей у цієї фірми?

Задача 3 На олігополістичному ринку функціонує три великі фірми, частки яких відповідно становлять: K_1 - 50 %, K_2 - 30 %, K_3 – 15 %. Частка інших 97 фірм становить – 5 %.

Визначити ступінь концентрації ринку, використавши H-індекс. Пояснити отримані результати.

Задача 4 За умов монополістичної конкуренції фірма здійснює рекламну компанію, що збільшує витрати на рекламу з 200 до 400 грошових одиниць. До рекламної компанії функція попиту на продукцію фірми мала вигляд: $Q_D = 80 - p$, а після рекламної компанії $Q_D = 72 - 0,5p$. Граничні витрати фірми дорівнюють 18.

Як змінився прибуток після рекламної компанії?

ТЕМА 22 ОЛІГОПОЛІСТИЧНА СТРУКТУРА РИНКУ

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Олігополія, її сутність та основні риси. Основні причини існування олігополії.

2 Моделі олігопольної поведінки.

3 Олігополія та економічна ефективність. Державне регулювання олігополії.

Основні опорні категорії

Модель Курно. Модель «ламаної» кривої попиту. Модель Чемберлена. Монополія. Олігополія. Парадокс Бертрана. Платіжна матриця. Рівновага Курно – Неша. Рівновага Неша. Стратегічна взаємодія.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Показники концентрації ринку. Індекс ринкової концентрації, його використання в теорії олігополії.

2 Хто здійснив першу спробу створити теорію олігополії? У чому її суть?

3 Основні ознаки і риси олігополістичного ринку.

4 Дайте характеристику олігополії з урахуванням ринкової поведінки (домінуючі фірми, обмежені олігополії).

- 5 Картель та легальні угоди; таємні та мовчазні змови (лідерство у цінах).
- 6 Ціноутворення за принципом «витрати плюс». Теорія ігор.
- 7 Сутність теорії «ламаной» кривої попиту.
- 8 Науково-технічний прогрес за умов олігополії.
- 9 Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

Практична частина заняття

Задача 1 Фірма А, яка працює на олігополістичному ринку, враховуючи поточний обсяг виробництва решти фірм у галузі, виявила, що її власна крива попиту і крива граничного доходу мають вигляд: $P = 200 - Q$;

$MR = 200 - 2Q$, де Q – обсяг виробництва фірми А у тис. шт. товару, p – ціна одиниці товару.

Якщо граничні витрати фіксовані й становлять 6 грошових одиниць за шт., який обсяг продукції має виробляти фірма А? За якої умови ціна на товар фірми А має бути такою самою, як ціна усіх товарів у цій олігополії?

Якою має бути ціна за одну штуку товару фірми А?

Задача 2 На олігополістичному ринку функціонує три великі фірми, частки яких відповідно становлять: K_1 - 45 %, K_2 - 35 %, K_3 – 12 % K_4 – 5 %. Частка інших 96 фірм становить – 3 %.

Визначити ступінь концентрації ринку, використавши Н-індекс та індекс Лінда. Пояснити отримані результати.

Задача 3 Фірма А, яка працює на олігополістичному ринку, враховуючи поточний обсяг виробництва решти фірм у галузі, виявила, що її власна крива попиту й крива граничного доходу мають вигляд: $P = 200 - Q$; $MR = 200 - 2Q$, де Q -обсяг виробництва фірми А у тис. од. товару, P - ціна одиниці товару.

Якщо граничні витрати фіксовані й становлять 6 грошових одиниць, який обсяг продукції має виробляти фірма А? За якої умови ціна на товар фірми А має бути такою самою, як ціна усіх товарів у цій олігополії? Якою має бути ціна за одиницю товару фірми А?

ТЕМА 23 ПОХІДНИЙ ПОПИТ.

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Похідний попит. Взаємозв'язок ринку продукту та ринків факторів виробництва.
- 2 Цінова еластичність попиту на ресурси виробництва.

Основні опорні категорії

Ефект заміщення ресурсів. Еластичність попиту на ресурси. Закон спадної продуктивності ресурсу. Крива галузевого попиту на змінний ресурс. Крива ринкового попиту на змінний ресурс. Фактори еластичності попиту на ресурси.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Що являє собою ринок факторів виробництва?
- 2 Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Чому попит на ресурси є похідним?
- 3 З чим пов'язана необхідність аналізу формування цін на ресурси?

4 Визначити та пояснити основне правило визначення попиту на Фактори виробництва.

5 Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту та на ринку факторів виробництва.

6 Визначити поняття MRP та MRC.

7 Що означає рівняння $MRP = MRC$? У чому його схожість з рівнянням $MR = MC$?

8 Зміна у попиті на ресурси, що її викликає?

9 Цінова еластичність попиту на ресурси.

10 Похідний попит та принцип оплати факторів.

11 Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактора виробництва.

12 Яке співвідношення ресурсів є оптимальним?

Практична частина заняття

Задача 1 Фірма А, яка працює на олігополістичному ринку, враховуючи поточний обсяг виробництва решти фірм у галузі, виявила, що її власна крива попиту й крива граничного доходу мають вигляд: $P = 200 - Q$; $MR = 200 - 2Q$, де Q – обсяг виробництва фірми А у тис одиниць товару, P – ціна одиниці товару.

Якщо граничні витрати фіксовані й становлять 6 грошових одиниць, який обсяг продукції має виробляти фірма А? За якої умови ціна на товар фірми А має бути такою самою, як ціна усіх товарів у цій олігополії? Якою має бути ціна за одиницю товару фірми А?

Тест-завдання 1 Крива попиту фірми на ресурс є кривою граничної дохідності ресурсу, кожна точка якої показує кількість ресурсу, яку купувала б фірма за кожною можливою ціною даного ресурсу.

А. Так

Б. Ні

Тест-завдання 2 Обсяг попиту на ресурси залежить від:

А. Постійних витрат.

Б. Змінних витрат.

В. Граничних витрат.

Г. Граничної продуктивності ресурсу.

Тест-завдання 3 Граничні видатки фірми на ресурс – це:

А. Сума середніх і загальних витрат видатків на ресурс.

Б. Різниця між загальними і середніми видатками фірми на ресурс.

В. Додаткові видатки на кожному додатково залучену до виробництва одиницю ресурсу.

Г. Додаткові видатки, пов'язані з продажем додаткової одиниці продукції.

Тест-завдання 4 Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді.

А

Б

В

Г

якщо правильне тільки 1

якщо правильні тільки 1 і 2

якщо правильні тільки 2 і 3

якщо правильні всі варіанти

Неціновими чинниками попиту фірми на ресурс є:

- 1 Попит на готову продукцію.
- 2 Продуктивність ресурсу.
- 3 Зміна цін інших ресурсів.

ТЕМА 24 РИНОК ПРАЦІ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці.
- 2 Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Рівновага на ринку праці.
- 3 Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво.

Основні опорні категорії

Граничний продукт ресурсу. Граничні витрати: праці, капіталу, землі. Закон спадної продуктивності ресурсу. Крива ринкового попиту на змінний ресурс. Попит і працю, гранична норма заміщення доходу дозвіллям. Припущення моделі досконало конкурентного ринку. Пропозиція конкурентної фірми

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Праця як фактор виробництва, її мобільність.
- 2 Ціноутворення на ринку праці. Попит та пропозиція на ринку праці. Визначення заробітної плати.
- 3 Попит та пропозиція на ринку праці, їх взаємодія.
- 4 Заробітна плата. Диференціація на ринку праці.
- 5 Значення інвестицій у людський капітал.
- 6 Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці.
- 7 Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати.

Практична частина заняття.

Задача 1 Виробнича функція фірми в короткостроковому періоді має вигляд $Q = 5000L$, де L -обсяг використання праці за годину. Фірма функціонує на конкурентному ринку. Ціна одиниці продукції 2 грошові одиниці.

Визначити, скільки праці буде використовувати фірма при рівні зарплати 10 грошових одиниць /годин? 5 гр. грошових одиниць /годин? 2 грошових одиниць /годин?

Припустимо, що погодинна заробітна плата 10 грошових одиниць. Скільки продукції буде виробляти фірма за ринковою ціною 1 грошова одиниця, 2 грошові одиниці, 5 грошових одиниць?

Запишіть функцію пропозиції фірми.

Задача 2 Нехай продуктивність праці й капіталу дорівнює значенням, наведеним у табл. Продукція, що виробляється за допомогою цих ресурсів, реалізується на ринку досконалої конкуренції за ціною 0,5 грошових одиниць за одиницю. Ціна праці – 2 грошові одиниці, капіталу – 3 грошові одиниці.

Яким буде співвідношення праці й капіталу, що забезпечить найменші витрати при виробництві 64 одиниць продукції?

Яке співвідношення праці й капіталу забезпечить максимальний прибуток фірми?

Якщо фірма застосовує таке співвідношення праці й капіталу, що забезпечує їй максимальний прибуток, то чи гарантує це співвідношення одночасно мінімальні витрати?

За умови, що фірма отримує максимальний прибуток, знайдіть загальний обсяг продукту (TP), загальну виручку (TR), загальні витрати (ТС) та величину прибутку.

Кількість одиниць капіталу	MP_K	Кількість одиниць праці	MP_L
1	21	1	10
2	18	2	8
3	15	3	6
4	12	4	5
5	9	5	4
6	6	6	3
7	3	7	2

Задача 3 Попит на працю представлено у вигляді функції $L = 1 - 0,2W$, де L – чисельність зайнятих робітників, W – погодинна заробітна плата. Пропонують свою працю 7 чол. Двоє з них готові працювати при оплаті 40 грошових одиниць /годин, ще двоє – 25 грошових одиниць /годин.

Визначити:

1 Скільки робітників буде прийнято і за яким рівнем оплати?

2 Якщо держава законодавчо встановить мінімальний рівень оплати 40 гр. од./год., скільки робітників буде прийнято в цьому випадку?

Тест-завдання 1 Поясніть наступні ситуації з точки зору особливостей індивідуальної пропозиції на ринку праці, ефектів заміщення та доходу та проілюструйте їх графічно:

А. За останні 50 років у більшості країн світу реальна заробітна плата зросла, а тривалість робочого тижня скоротилася.

Б. Деякі спеціалісти вважають, що величезні гонорари спортсменів є причиною занепаду деяких видів спорту.

Тест-завдання 2 Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 3	якщо правильні всі варіанти

Досконало конкурентний ринок праці характеризується:

1 Мобільністю робочої сили.

2 Значним числом продавців і покупців праці, не здатних за будь-яких обставин вплинути на її ринкову ціну.

3 Типовою висхідною кривою пропозиції праці для фірми.

ТЕМА 25 РИНОК КАПІТАЛУ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу.
- 2 Попит та пропозиція капіталу. Поняття вибору у часі. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.
- 3 Ринок землі. Особливості землі к фактору виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю.
- 4 Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Основні опорні категорії

Альтернативна вартість капіталу. Відновлювані й не відновлювані ресурси. Граничний продукт ресурсу. Граничні витрати: капіталу, землі. Ефект заміщення ресурсів. Закон спадної продуктивності ресурсу. Орендна плата за землю. Процент (номінальний та реальний). Рента в будівництві. Рента в добувних галузях. Ринок капіталу: фізичного (реального) і фінансового. Ціна послуг земельного капіталу. Чиста дисконтова на вартість.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Ринок капіталу. Економічні чинники, що визначають пріоритети власників фінансових ресурсів та цінних паперів. Фактори економічного ризику.
- 2 Умови функціонування ринку капіталів.
- 3 Рентабельність інвестицій. Дисконтування.
- 4 Номінальний, реальний позичковий процент. Що визначає його норму?
- 5 Ефекти зміни доходу й заміщення в результаті зміни ставки позичкового проценту.
- 6 Ринок природних ресурсів.
- 7 Альтернативні варіанти використання землі. Попит та пропозиція землі.
- 8 Економічна рента. Ціна землі.
- 9 Чим для суспільства є рента «надлишком» чи «витратами»? Ціна землі.

Практична частина заняття.

Задача 1 Три фермерські господарства (А,В,С) вирощують пшеницю при однакових витратах на придбання техніки, добрив, робочої сили, а також мають однакові за площею ділянки землі, що відрізняються родючістю. Ферма А виробляє 600 ц пшениці (при АТС = 5 грошових одиниць), ферма В – 500 ц пшениці (при АТС = 7,5 грошових одиниць), ферма С – 400 ц пшениці (при АТС = 10 грошових одиниць).

Якщо встановиться ринкова ціна на пшеницю на рівні 10 грошових одиниць, то чому буде дорівнювати диференційна рента для кожної ферми?

Задача 2 Домогосподарка вирішує питання: зберігати далі чи витратити свої заощадження у розмірі 350 грошових одиниць. Якщо вкласти гроші в банк, то через рік можна отримати 392 грошових одиниць. Інфляція становить 14 % річних.

Чому будуть дорівнювати номінальна і реальна процентні ставки?

Тест-задача 1 Щорічна рента, яку отримує власник землі становить 50 тис грошових одиниць. Ставка позичкового відсотку становить 20 % річних. Ціна цієї ділянки землі становить:

- А. 10 тис грошових одиниць
- Б. 250 тис грошових одиниць
- В. 500 тис грошових одиниць
- Г. 1000 тис грошових одиниць

Тест-завдання 1 Встановіть відповідність у вигляді комбінації букв і цифр.

- А. Поточна дисконтована вартість.
- Б. Чиста дисконтована вартість.
- В. Дисконтування витрат.
- Г. Бюджетне обмеження в часі.

1 Дисконтована цінність потоків очікуваних в кожному році прибутків від реалізації проекту за вирахуванням суми інвестиційних видатків.

2 Комбінація поточного та майбутнього споживання при даних доході та відсотковій ставці.

3 Сьогоднішній еквівалент суми, яка буде виплачена в майбутньому.

4 Співвідношення між граничною корисністю від споживання (поточного та майбутнього) має дорівнювати співвідношенню ціни поточного й майбутнього споживання.

5 Зведення майбутніх витрат до вартості поточного періоду, тобто встановлення сьогоднішнього еквівалента суми, яку буде виплачена в майбутньому.

Тест-завдання 2 Встановіть відповідність у вигляді комбінації букв і цифр.

- А. Відновлювані ресурси.
- Б. Невідновлювані ресурси.
- В. Рівновага на ринку невідновлюваних ресурсів.
- Г. Рівновага на ринку земельних ресурсів.

1 Рівновага, яка визначається співвідношенням попиту на аграрні послуги та їх пропозиції.

2 Рівновага, яка встановлюється за умови, що ціни на дані ресурси змінюються такими самими темпами, як і реальна процентна ставка.

3 Економічні ресурси.

4 Ресурси, які у процесі економічної діяльності неможливо відновити, а для нового виникнення їх природним шляхом потрібні декілька мільйонів або й більше років.

5 Ресурси, які в міру їх використання здатні відновлюватися самостійно або за допомогою економічної діяльності суб'єктів господарювання.

ТЕМА 26 ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ДОБРОБУТ

Питання для обговорення на практичному занятті

- 1 Аналіз ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса. Рівновага в економіці обміну.
- 2 Теорія суспільного вибору. Критерії оцінки добробуту.

Основні опорні категорії

Аналіз «витрати–вигоди». Асиметрія інформації. Вальрасівська (неокласична) модель загальної рівноваги. Вартість надлишкового попиту. Друга теорема добробуту. Ефективність за Парето. Ефективність в обміні. Ефективність у виробництві. Загальна ринкова рівновага. Закон Вальраса. Кейнсіанська модель загальної рівноваги. Конкурентність у споживанні. Контрактна крива. Коробка Еджворта. Критерій Парето. Оптимум Парето. Перша теорема добробуту Часткова ринкова рівновага.

Питання і завдання для самоконтролю

- 1 Засади загальної рівноваги. Модель загальної рівноваги: класична і кейнсіанська. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом.
- 2 Сутність загальної рівноваги.
- 3 Яка система рівнянь описує загальну рівновагу за Вальрасом? Поясніть закон Вальраса.
- 4 У чому полягає загальна рівновага за Парето?
- 5 У чому полягає ефект зворотного зв'язку?
- 6 Критерії та оптимум Парето. Обмін та розподіл ресурсів.
- 7 Діаграма Еджуорта.
- 8 Поясніть Парето-оптимальний розподіл ресурсів.
- 9 Побудуйте і поясніть діаграму Еджуорта.
- 10 Оптимум і квазіоптимум ринкової системи.
- 11 Теорія загальної рівноваги й політика добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Практична частина заняття

Задача 1 Обмежена кількість ресурсів (капіталу – 50 одиниць, праці – 100 одиниць) розподіляється між виробництвом товарів А і В. Залежність випуску продуктів А від обсягу використання праці і капіталу задається виробничою функцією $Q_A = K^{0,5}L^{0,5}$, залежність випуску продукції В $Q_B = K^{0,2}L^{0,8}$.

Побудуйте криву виробничих контрактів.

Задача 2 Марійка має 8 стаканів молока і 2 булочки. Петрик має 2 стакани молока і 4 булочки. За таких умов гранична норма заміни молока на булочки у Марійки становить 3, а в Петрика – 1.

Накресліть діаграму Еджворта і покажіть, чи є такий розподіл ефективним.

Задача 3 Крива виробничих потужностей описується рівнянням:

$X^2 + Y^2 = 450$. Функція корисності суспільства $U(X,Y) = X \times Y$. Визначити оптимальний обсяг виробництва товарів.

Чи може комбінація товарів X і Y, з точки зору суспільства бути технічно ефективною, але неефективною економічно?

Тест-завдання 1 Розподіл ресурсів є парето-ефективним, якщо:

А. Хоча б один суб'єкт може поліпшити свій стан без погіршення стану іншого.

Б. Існує можливість поліпшити стан усіх економічних суб'єктів.

В. Жоден суб'єкт не може поліпшити свого стану, не погіршуючи при цьому стану іншого.

Г. Існує можливість погіршити стан усіх економічних суб'єктів.

Тест-завдання 2 Головним критерієм парето-ефективності є:

А. Наявність чи відсутність конкурентних ринків.

Б. Наявність чи відсутність справедливого розподілу доходів.

В. Наявність чи відсутність економічного прибутку.

Г. Наявність чи відсутність розтрати ресурсів.

Тест-завдання 3 Встановіть відповідність у вигляді комбінації букв і цифр.

А. Контрактна крива.

Б. Крива трансформації виробничих можливостей.

В. Коробка Еджуорта.

Г. Крива Скітовськи.

1 Крива, яка відповідає сукупності комбінацій кількостей благ, мінімально достатніх для того, щоб обидва індивіди залишалися на тому самому рівні корисності.

2 Геометричне місце оптимальних за Парето станів розміщення у продуктивній коробці Еджуорта; сукупність точок дотику кривих байдужості двох індивідів.

3 Крива, що відображає максимальний обсяг благ, які можуть одночасно виготовлятися за наявних ресурсів ще у випадку застосування найкращих технологій, якщо припустити, що використовуються всі ресурси фірми.

4 Графічна побудова, яка дає змогу проаналізувати оптимальність розміщення двох обмежених за обсягом благ (ресурсів) між двома індивідами (фірмами).

5 Графік суми вартостей надлишкового попиту, який відображає ситуацію на всіх ринках.

ТЕМА 27 ДЕРЖАВА В МІКРОЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ: ЗОВНІШНІ ЕФЕКТИ ТА СУСПІЛЬНІ БЛАГА

Питання для обговорення на практичному занятті

1 Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Позитивні та негативні зовнішні ефекти, їх сутність та вплив на обсяг та ціну рівноваги.

2 Суспільні блага та суспільний вибір. Теорія суспільного вибору: способи прийняття рішень та проблеми ефективності.

Основні опорні категорії

Виключення зі споживання. Голосування. Гранична норма трансформації. Групове суспільне благо. «Ефект дверей, що крутяться». Змішане благо. Модель медіанного виборця. Модель Кларка – Гровза. Модель Тібу. Несхильність до ризику. Не транзитивність уподобань. Пошук політичної ренти. Правило більшості. Правило одностайності. Правило Самуельсона. «Проблема безбілетника». Суспільне благо. Суспільний вибір. «Теорема неможливості» Ерроу. Чисте суспільне благо.

Питання і завдання для самоконтролю

1 Зовнішні ефекти: поняття.

2 Позитивні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо корегування (графічна інтерпретація).

3 Негативні зовнішні, ефекти їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо керування (графічна інтерпретація).

4 Адміністративне регулювання зовнішніх ефектів.

5 Податкове регулювання зовнішніх ефектів.

6 Приватні та громадські блага.

7 Аналоги ринкових механізмів.

8 Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів.

9 «Трагедія общин».

10 Суспільні блага і ефективність.

11 Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

Практична частина заняття

Задача 1 На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці $Q_{D1} = 10 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 тис грошових одиниць.

Визначити: функцію попиту на освітлення околиці; суспільно оптимальний освітлення околиці.

Задача 2 Припустімо, що в економічній системі функціонують два ринки, попит і пропозиція на яких мають вигляд:

$$Q_{Da} = 5 - 2P_a; Q_{Sa} = P_a \\ Q_{Db} = 10 - 5P_b; Q_{Sb} = 2 + 2P_b.$$

За якого співвідношення цін на перший і другий товар, встановиться загальна ринкова рівновага.

Тест-завдання 1 Встановіть відповідність у вигляді комбінації букв і цифр.

А. Функція суспільного добробуту Бентама (класична утилітаристська).

Б. Функція суспільного добробуту Ніцше.

В. Функція суспільного добробуту Ролза (мінімаксна).

Г. Функція суспільного добробуту Бергсона-Семюелсона (індивідуалістична).

$$1 \quad W = \sum_{i=1}^n a_i U_i (X)$$

$$2 \quad W = \min \{ U_1 (X), \dots, U_n (X) \}$$

$$3 \quad W = W [U_1 (X_1), \dots, U_n (X_n)]$$

$$4 \quad W = \max \{ U_1 (X), \dots, U_n (X) \}$$

$$5 \quad W = \sum_{i=1}^n U_i (X) \quad W$$

Тест-завдання 2 Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильне тільки 2	якщо правильне тільки 3	якщо правильне тільки 4

Найменш соціально справедливий критерій суспільного добробуту:

1. Неша.

2. Роулза.

3. Ніцше – Гайдара.

4. Парето.

Тест-завдання 3. Неспроможність державної влади може бути наслідком:

А. Нераціональної поведінки економічних суб'єктів;

Б. Неефективного розподілу ресурсів суспільства за умови монополізації виробництва.;

В. Існування галузей зі зростаючими витратами виробництва;

Г. Лобіювання політичних рішень

2 МАТЕРІАЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

2.1 ТИПОВІ ЗАДАЧІ ТА ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

ЗМ 1 МАКРОЕКОНОМІКА

Задача 1 Визначити величину ВВП, якщо:

Валовий випуск (ВВ)	1000 тис грошових одиниць.
Матеріальні витрати (МЗ)	500 тис грошових одиниць.
Непрямі (продуктові) податки (Тк)	200 тис грошових одиниць.
Субсидії (Суб.)	100 тис грошових одиниць.

Розв'язання

$$\text{ВВП} = \text{ВВ} - \text{МЗ} + \text{Тк} - \text{Суб.} = 1000 - 500 + 200 - 100 = 600 \text{ тис грошових одиниць.}$$

Задача 2 Визначити величини валового національного доходу (ВНД) і валового національного розташовуваного доходу (ВНРД), якщо:

- факторні доходи резидентів за кордоном 400 тис грошових одиниць;
- факторні доходи нерезидентів у даній країні 500 тис грошових одиниць;
- трансферти нерезидентів резидентам 100 тис грошових одиниць;
- трансферти резидентів нерезидентам 200 тис грошових одиниць;
- ВВП країни 1000.

Розв'язання

$$1 \text{ ВНД} = \text{ВВП} + \text{NI} = 1000 + (-100) = 900 \text{ тис грошових одиниць.}$$

NI = факторні доходи резидентів за кордоном - факторні доходи нерезидентів у даній країні = 400 - 500 = - 100 тис грошових одиниць.

$$2 \text{ ВНРД} = \text{ВНД} + \text{NT} = 900 + (-100) = 800 \text{ тис грошових одиниць.}$$

NT = трансферти нерезидентів резидентам - трансферти резидентів нерезидентам = 100 - 200 = - 100 тис грошових одиниць.

Задача 3 Визначити ВВП, ЧВП, НД, ОД і ОДПСП (ДКВ), якщо: імпорт становить 50 тис грошових одиниць; споживчі видатки - 250 тис грошових одиниць; державні видатки - 100 тис грошових одиниць; експорт - 40 тис грошових одиниць; амортизація - 10 тис грошових одиниць; чисті приватні внутрішні інвестиції - 60 тис грошових одиниць; непрямі податки - 30 тис грошових одиниць; індивідуальні податки - 20 тис грошових одиниць; валовий прибуток - 200 тис грошових одиниць; податки на прибуток - 60 тис грошових одиниць; чиста (нерозподілений прибуток) - 120 тис грошових одиниць; трансферти - 50 тис грошових одиниць.

Розв'язання

$$1 \text{ ВВП}_p = \text{C} + \text{I}_g + \text{G} + \text{X}_n = 250 + (10 + 60) + 100 + (-10) = 410 \text{ тис грошових одиниць.}$$

$$\text{X}_n = \text{EX} - \text{IM} = 40 - 50 = -10 \text{ тис грошових одиниць.}$$

$$2 \text{ ЧНП} = \text{ВВП} - \text{A} = 410 - 10 = 400 \text{ тис грошових одиниць.}$$

$$3 \text{ НД} = \text{ЧНП} - \text{N}_b = 400 - 30 = 370 \text{ тис грошових одиниць.}$$

$$4 \text{ ОД} = \text{НД} - \text{податки на прибуток} - \text{чистий (нерозподілений прибуток)} + \text{трансферти} = 370 - 60 - 120 + 50 = 240 \text{ тис грошових одиниць.}$$

$$5 \text{ ОДПСП (ДКВ)} = \text{ЛД} - \text{індивідуальні податки} = 240 - 20 = 220 \text{ тис грошових одиниць.}$$

Задача 4 Номінальний ВВП – 2 млрд. тис грошових одиниць. Ціни знизилися за рік на 10 %. Визначити дефлятор і реальний ВВП.

Розв'язання

1 $D(\text{дефлятор}) = 1 - 0,1 = 0,9$.

2 $D(\text{дефлятор}) = \text{ВВП номін.} / \text{ВВП реал.} \Rightarrow$

$\text{ВВП реал.} = \text{ВВП номін.} / \text{дефлятор}$. Реальний ВВП = $2 / 0,9 = 2,2$ млрд тис грошових одиниць.

Задача 5 Припустімо, що національна економіка перебуває в стані тривалої рівноваги, коли крива довгострокової сукупної пропозиції є вертикальною на рівні $Y = 6600$. Крива короткострокової сукупної пропозиції є горизонтальною при рівні цін $P = 1,0$. Криву сукупного попиту (AD) описує рівняння $Y = 5,5 M/P$. Внаслідок дії зовнішніх чинників відбулося несприятливе збурення сукупної пропозиції і рівень цін підвищився до 1,5.

Якщо центральний банк не втручається в економіку і крива AD не переміщується, то яким буде нове рівноважне значення Y у короткостроковому періоді?

Розв'язання

Ситуація рівноваги в економіці означає рівність між сукупним попитом і сукупною пропозицією.

Підставимо в рівняння AD відомі дані: $6600 = 5,5 / 1,0$. Звідси $M = 1200$. Тоді нове значення $AD = 5,5 \times 1200 / 1,5 = 4400$.

Отже рівноважне значення сукупної пропозиції у короткостроковому періоді також становитиме 4400.

Отже в новій ситуації рівень цін становитиме 1,5, а рівноважний обсяг національного виробництва $Y = 4400$.

Це свідчить про те, що рівноважний ВВП набагато менше потенційного, тобто економіка перебуває в стані кризи при високому рівні безробіття.

В подальшому заробітна плата почне знижуватись, що зменшить витрати виробництва і приведе до зростання ВВП.

Задача 6 Заповніть таблицю, показуючи на яку складову сукупного попиту будуть впливати наведені в таблиці фактори, і як при цьому буде змінюватись сукупний попит.

№ п/п	Фактори сукупного попиту	Зміна компоненту AD	Вплив на AD
1	Зростання процентів по кредитах		
2	Збільшення інвестицій в розвиток металургії		
3	Збільшення індивідуальних податків		
4	Зменшення населення країни		
5	Підвищення цін на житло		
6	Зменшення податку на прибуток корпорацій		
7	Очікування спаду в економіці		
8	Збільшення рівня цін в країні		
9	Зменшення державних воєнних витрат		
10	Зростання доходності інвестицій		
11	Досягнення галузями світового рівня якості продукції		
12	Зменшення курсу гривні		

Розв'язання

Розглянемо, на яку складову сукупного попиту будуть впливати наведені в таблиці фактори, і як при цьому буде змінюватись сукупний попит.

№ п/п	Фактори сукупного попиту	Зміна компоненту AD	Вплив на AD
1	Зростання процентів по кредитах	<i>Інвестиційний попит</i>	<i>Зменшиться</i>
2	Збільшення інвестицій в розвиток металургії	<i>Інвестиційний попит</i>	<i>Збільшиться</i>
3	Збільшення індивідуальних податків	<i>Споживчий попит</i>	<i>Зменшиться</i>
4	Зменшення населення країни	<i>Споживчий попит</i>	<i>Зменшиться</i>
5	Підвищення цін на житло	<i>Споживчий попит</i>	<i>Зменшиться</i>
6	Зменшення податку на прибуток корпорацій	<i>Інвестиційний попит</i>	<i>Збільшиться</i>
7	Очікування спаду в економіці	<i>Інвестиційний попит</i>	<i>Зменшиться</i>
8	Збільшення рівня цін в країні	<i>Не відноситься до нецінових факторів</i>	–
9	Зменшення державних витрат	<i>Державні закупки</i>	<i>Зменшиться</i>
10	Зростання доходності інвестицій	<i>Інвестиційний попит</i>	<i>Збільшиться</i>
11	Досягнення рядом галузей світового рівня якості продукції	<i>Чистий експорт</i>	<i>Збільшиться</i>
12	Падіння курсу гривні	<i>Чистий експорт</i>	<i>Збільшиться</i>

Задача 7 У періоді (t-1) реальна відсоткова ставка $r = 10\%$. У періоді t вона зменшиться до 8% , а в автономні інвестиції збільшиться на 2,5 млрд грошових одиниць. Обчисліть приріст інвестицій у періоді t згідно з простою інвестиційною функцією, якщо $b = 40$.

Розв'язання

Розмір інвестицій розраховується за формулою: $I = e - br$. Підставивши наведені дані в формулу, отримаємо, що розмір інвестицій у періоді t-1 дорівнює: $I_{t-1} = e - 40 \times 10$, а в періоді t: $I_t = (e + 2,5) - 40 \times 8$.

Таким чином, приріст інвестицій складає:

$$\Delta I = (e + 2,5 - 320) - (e - 400) = e + 2,5 - 320 - e + 400 = 82,5$$

(млрд грошових одиниць)

Задача 8 Номінальна відсоткова ставка $r = 10\%$, темп інфляції $= 3\%$. За цих умов економіка пропонує два інвестиційні проекти, які різняться вартістю та нормою прибутку:

- 1) 100 тис. гр.од., 20% ;
- 2) 400 тис. гр.од., 10% .

Обчисліть інвестиційний попит.

Розв'язання

Інвестиційний попит можна розрахувати, склавши вартості інвестиційних проектів, що будуть реалізовані. Кошти вкладатимуться в певний проект, якщо очікуваний чистий прибуток від нього (різниця між очікуваним прибутком та вартістю кредиту) буде позитивним. Очікуваний прибуток отримаємо, помноживши вартість проекту на норму прибутку, а вартість кредиту – помноживши вартість проекту на реальну відсоткову ставку (тобто номінальну з урахуванням інфляції).

Таким чином, для першого проекту отримуємо такі дані:

$$\text{Очікуваний прибуток} = \frac{100000 \text{ грн} \cdot 20\%}{100\%} = 20000 \text{ грошових одиниць.}$$

$$\text{Вартість кредиту} = \frac{100000 \text{ грн} \cdot (10\% - 3\%)}{100\%} = 7000 \text{ грошових одиниць.}$$

Очікуваний чистий прибуток = 20000 грошових одиниць. – 7000 грошових одиниць. = 3000 тис грошових одиниць.

Для другого проекту розрахунки будуть наступні:

$$\text{Очікуваний прибуток} = \frac{400000 \text{ грн} \cdot 10\%}{100\%} = 40000 \text{ грошових одиниць.}$$

$$\text{Вартість кредиту} = \frac{400000 \text{ грн} \cdot (10\% - 3\%)}{100\%} = 28000 \text{ грошових одиниць.}$$

Очікуваний чистий прибуток = 40000 грошових одиниць. – 28000 грошових одиниць. = 12000 грошових одиниць.

Оскільки в обох випадках очікуваний чистий прибуток більше нуля, обидва проекти будуть реалізовані й інвестиційний попит дорівнюватиме 500000 грошових одиниць. (100000 грошових одиниць. + 400000 грошових одиниць).

Задача 9 Інвестиційний проект має дворічний цикл життя, а вартість його капітального майна дорівнює 1000 грошових одиниць. При цьому очікуваний прибуток від його реалізації становить у першому році 600 грошових одиниць., у другому – 500 грошових одиниць..

Обчисліть граничну ефективність індивідуального капіталу.

Розв'язання

Кошти вкладатимуться в інвестиційний проект, якщо його вартість не перевищуватиме дисконтований дохід:

$$1000 \leq \frac{600}{1+R} + \frac{500}{(1+R)^2}$$

Якщо виконуватиметься рівність, R матиме назву граничної ефективності капіталу.

Таким чином, маємо рівняння з однією невідомою:

$$1000 = \frac{600}{1+R} + \frac{500}{(1+R)^2}$$

Помноживши ліву і праву частини на $(1+R)^2$, отримаємо квадратне рівняння:

$$1000 \cdot (1+R)^2 = 600 \cdot (1+R) + 500$$

Розкривши дужки, матимемо стандартний вид квадратного рівняння:

$$1000 \cdot (1+2 \cdot R + R^2) = 600 + 600 \cdot R + 500$$

$$1000 + 2000 \cdot R + 1000 \cdot R^2 - 600 - 600 \cdot R - 500 = 0$$

$$1000 \cdot R^2 + 1400 \cdot R - 100 = 0$$

$$10 \cdot R^2 + 14 \cdot R - 1 = 0$$

Нагадаємо, що загальне рішення такого рівняння має наступний вигляд:

$$R = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

Підставивши значення параметрів, отримаємо:

$$R_1 = \frac{-14 + \sqrt{14^2 - 4 \cdot (-1)}}{2 \cdot 10} \approx 0,07. \quad R_2 = \frac{-14 - \sqrt{14^2 - 4 \cdot (-1)}}{2 \cdot 10} \approx -1,41$$

Оскільки R_2 негативне, з економічної точки зору воно не заслуговує нашої уваги. Таким чином, відповіддю є показник R_1 , тобто гранична ефективність індивідуального капіталу складає 0,07, або 7 %.

Задача 10 Витрати домогосподарств на споживання задано аналітично:

$C = 100 + 0,65 Y$. Дохід змінюється від 900 грошових одиниць до 1800 грошових одиниць..

Розрахуйте витрати домогосподарств на споживання і величини заощаджень, а також середні схильності до споживання і заощаджень.

Визначте граничну схильність до споживання і граничну схильність до заощаджень при зростанні наявного доходу з 900 до 1800 грошових одиниць..

Розв'язання

1 Функція споживання: $C = 100 + 0,65 Y$, при доході в 900 грошових одиниць витрати домогосподарства на споживання складатимуть:

$$C_1 = 100 + 0,65 \cdot 900 = 685 \text{ грошових одиниць.}$$

Оскільки $Y = C + S$, то $S = Y - C$, то

$$S_1 = 900 - 685 = 215 \text{ грошових одиниць.}$$

При зміні доходу до 1800 грошових одиниць.

$$C_2 = 100 + 0,65 \times 1800 = 1270 \text{ грошових одиниць, а}$$

$$S_2 = 1800 - 1270 = 530 \text{ грошових одиниць.}$$

2 Середня схильність до споживання визначимо за формулою:

$$APC = C : Y; \quad APC_1 = 685 : 900 = 0,76; \quad APC_2 = 1270 : 1800 = 0,7.$$

3 Оскільки $APC + APS = 1$, то $APS = 1 - APC$;

$$APS_1 = 1 - 0,76 = 0,24, \text{ а } APS_2 = 1 - 0,7 = 0,3.$$

4 Гранична схильність до споживання визначимо за формулою:

$$MPC = \Delta C : \Delta Y = 585 : 900 = 0,65$$

5 Гранична схильність до заощаджень визначимо за формулою:

$$MPS = \Delta S : \Delta Y = 315 : 900 = 0,35.$$

Таким чином, при зростанні наявного доходу в 2 рази споживання збільшиться у 1,8 рази, або на 585 грошових одиниць., а заощадження зростають на 315 грошових одиниць. або в 2,5 рази.

Задача 11 За наведеними даними, визначити відповідні показники та заповнити таблицю. Складіть рівняння споживання і заощадження.

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	20					
50	50					
100	80					
150	110					
200	140					

Розв'язання

1 $Y = C + S$, звідси $S = Y - C$

$$S_0 = 0 - 20 = -20$$

$$S_1 = 50 - 50 = 0$$

$$S_2 = 100 - 80 = 20$$

$$S_3 = 150 - 110 = 40$$

$$S_4 = 200 - 140 = 60$$

$$2 \text{ APC} = C : Y$$

$$\text{APC}_1 = 50 : 50 = 1$$

$$\text{APC}_2 = 80 : 100 = 0,8$$

$$\text{APC}_3 = 110 : 150 = 0,73$$

$$\text{APC}_4 = 200 : 140 = 0,7$$

$$3 \text{ APS} = S : Y, \text{ або } \text{APC} + \text{APS} = 1, \text{ звідси } \text{APS} = 1 - \text{APC}.$$

$$\text{APS}_1 = 1 - 1 = 0$$

$$\text{APS}_2 = 1 - 0,8 = 0,2$$

$$\text{APS}_3 = 1 - 0,73 = 0,27$$

$$\text{APS}_4 = 1 - 0,7 = 0,3$$

$$4 \text{ MPC} = \Delta C : \Delta Y = 30 : 50 = 0,6$$

$$\Delta C = 30; \Delta Y = 50.$$

$$5 \text{ MPS} = \Delta S : \Delta Y = 20 : 50 = 0,4$$

$$\Delta S = 20$$

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	20	-20	-	-	-	-
50	50	0	1	0	0,6	0,4
100	80	20	0,8	0,2	0,6	0,4
150	110	40	0,73	0,27	0,6	0,4
200	140	60	0,7	0,3	0,6	0,4

$$6 \text{ C} = C_a + \text{MPC} \cdot Y; \text{ C} = 20 + 0,6 Y.$$

$$7 \text{ S} = - C_a + \text{MPS} \cdot Y; \text{ S} = - 20 + 0,4 Y.$$

Задача 12 Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд:
 $C = 0,8Y + 20; I = 10.$

Визначити рівноважний ВВП (Y) за методами «витрати–випуск» та «вилучень–ін’єкцій».

Розв’язання

$$1 \text{ Умова рівноваги за методом «витрати–випуск»: } Y = C + I$$

$$Y = (0,8Y + 20) + 10$$

$$0,2Y = 30$$

$$Y = 150 - \text{рівноважний обсяг виробництва.}$$

$$2 \text{ Умовою рівноваги за методом «вилучень–ін’єкцій»: } S = I.$$

$$S = - C_a + \text{MPS} \cdot Y.$$

Оскільки $\text{MPC} + \text{MPS} = 1$, то $\text{MPS} = 1 - \text{MPC}; \text{MPS} = 1 - 0,8 = 0,2$,
 тоді $S = 0,2Y - 20.$

$$S = I$$

$$0,2Y - 20 = 10$$

$$Y = 150 - \text{рівноважний обсяг виробництва.}$$

Задача 13 Відомо, що ВВП реальний (фактичний) – 200 грошових одиниць., ВВП рівноважний – 300 грошових одиниць., $\text{MPC} = 0,6.$

Визначити величину інвестицій, яка забезпечує досягнення рівноважного ВВП.

Розв’язання

$$M_i = \Delta \text{ВВП} : \Delta I \Rightarrow \Delta I = \Delta \text{ВВП} : M_i;$$

$$M_i = 1 : (1 - \text{MPC}) = 1 : (1 - 0,6) = 2,5; \quad \Delta I = (300 - 200) : 2,5 = 40.$$

Інвестиції повинні зрости на 40 гр. од., що забезпечить досягнення рівноважного ВВП.

Задача 14 Національну економіку описує система рівнянь:

$$C = 150 + 0,8(Y - T)$$

$$I = 190$$

$$G = 250$$

$$T = 150.$$

Визначити: рівноважний ВВП; якщо $Y = 2500$, то наскільки збільшаться інвестиції у запаси?

Розв'язання

$$Y = C + I + G$$

$$Y = 150 + 0,8(Y - 150) + 250 + 190. \text{ Звідси: } Y = 2350.$$

Якщо $Y = 2500$, то інвестиції у запаси збільшаться на 150.

$$150 = (2500 - 2350).$$

Задача 15 Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 0,8Y + 20$; $I = 10$.

Визначити рівноважний ВВП (Y) за методом «витрати–випуск» та методом «вилучень–ін'єкцій».

Розв'язання

1 Умовою рівноваги методом з «витрати–випуск»: $Y = C + I$.

$$Y = (0,8Y + 20) + 10$$

$$0,2Y = 30$$

$Y = 150$ – рівноважний обсяг виробництва.

2 Умовою рівноваги методом «вилучень - ін'єкцій»: $S = I$.

$$S = -C_a + MPS \cdot Y.$$

Оскільки $MPC + MPS = 1$, то $MPS = 1 - MPC$; $MPS = 1 - 0,8 = 0,2$,

тоді $S = 0,2Y - 20$.

Якщо $S = I$, то $0,2 \cdot Y - 20 = 10$

$Y = 150$ – рівноважний обсяг виробництва.

Задача 16 Розгляньте дані таблиці та розрахуйте на основі даних таблиці середні і граничні податкові ставки.

Яким є даний податок: прогресивним, пропорційним чи регресивним?

Прибуток	Податок	Середня податкова ставка	Гранична податкова ставка
0	0		
50	5		
100	15		
150	30		
200	50		
250	75		

Розв'язання

Середню ставку податку (ATR) як відношення обсягу податків (T) до величини доходу(Y), який оподатковується підраховуємо за формулою:

$$ATR = T/Y.$$

Граничну податкову ставку (MTR) як відношення приросту виплачуваних податків до приросту доходу, або частку податків, яка сплачується з гривні додаткових доходів, розраховуємо за формулою:

$$MTR = \Delta T / \Delta Y,$$

де ΔT — приріст податків; ΔY — приріст доходу. Відповідно заповнюємо таблицю.

Прибуток	Податок	Середня податкова ставка	Гранична податкова ставка
0	0	0	0
50	5	10	10
100	15	15	20
150	30	20	30
200	50	25	40
250	75	30	50

Податок у цьому випадку є прогресивним, тому що середня податкова ставка підвищується із зростанням доходу.

Задача 17 Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн грошових одиниць. Депозити дорівнюють 950 млн грошових одиниць. Обов'язкова норма резервування депозитів складає 20 %. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк вирішить використовувати усі свої надлишкові резерви для видачі позичок?

Розв'язання

При нормі резервування $гг = 20\%$ сума обов'язкових резервів R , складе:
 $R = 950 \times 0,2 = 190$ млн грошових одиниць.

Отже, надлишкові резерви дорівнюють: $E = 220 - 190 = 30$ млн грошових одиниць.

Якщо усі вони будуть використані для видачі позик, то додаткова пропозиція грошей може скласти: $\Delta M = 30 \times 1/0,2 = 150$ млн грошових одиниць.

У даному випадку ми можемо використовувати лише банківський мультиплікатор $1/гг$, оскільки не маємо даних про грошову базу і співвідношення готівка-депозити.

Отримана сума є максимально можливим розширенням пропозиції грошей, якщо вони не виходять за межі банківської системи.

Задача 18 Норма обов'язкових резервів дорівнює 20%. Комерційний банк зберігає ще 5 % від суми депозитів як надлишкові резерви. Розмір депозитів складає 10 000.

Яку максимальну суму банк може використовувати для видачі позик?

Розв'язання

Розмір обов'язкових резервів складає: $R = 10000 \times 0,2 = 2000$.

Надлишкові резерви дорівнюють: $R = 10000 \times 0,05 = 500$.

Тоді сумарні резерви дорівнюють: $2000 + 500 = 2500$, або інакше:

$$R = 10000 \times (0,2 + 0,05) = 2500.$$

Отже, зберігаючи у вигляді резервів 2500 із суми депозитів, засоби, що залишилися банк може використовувати для видачі позик, тобто $10000 - 2500 = 7500$

Задача 19 Населення країни 10 млн чол. Непрацевдатні й вибулі зі складу робочої сили 2 млн чол. Фрикційно безробітні 0,4 млн чол. Структурно безробітні 0,2 млн чол. Циклічно безробітні 0,2 млн чол.

Визначити рівні безробіття, зайнятості, природний рівень безробіття й рівень повної зайнятості.

Розв'язання

- 1 Кількість безробітних = фрикційно безробітні + структурно безробітні + циклічно безробітні = $0,4 + 0,2 + 0,2 = 0,8$ млн чол.
- 2 Робоча сила (РС) = Населення країни – Непрацевдатні й вибулі зі складу робочої сили = $10 - 2 = 8$ млн чол.
- 3 Рівень безробіття = $(Б : РС) \cdot 100\% = (0,8 : 8) \cdot 100\% = 10\%$
- 4 Рівень зайнятості = $100\% - \text{рівень безробіття} = 100 - 10 = 90\%$
- 5 Природний рівень безробіття = $(\text{фрикційно безробітні} + \text{структурно безробітні}) : РС \cdot 100\% = (0,6 : 8) \cdot 100\% = 7,5\%$
- 6 Рівень повної зайнятості = $100\% - \text{природний рівень безробіття} = 92,5\%$

Задача 20 Номінальний ВВП становить 2 млрд грошових одиниць. Ріст цін за рік становив 25 %. Фактичний рівень безробіття 10 %. Природний рівень безробіття – 6 %. Визначити дефлятор, реальний ВВП, відносне відставання реального ВВП від потенційного, величину потенційного ВВП.

Розв'язання

- 1 Дефлятор = $1 + 0,25 = 1,25$
- 2 $D(\text{дефлятор}) = \text{ВВП номін.} : \text{ВВП реал.} \Rightarrow \text{ВВП реал.} = \text{ВВП номін.} : \text{дефлятор} = 2 : 1,25 = 1,6$ млрд грошових одиниць.
- 3 Відносне відставання реального ВВП визначається за законом Оукена: 1 % перевищення фактичного рівня безробіття над його природним рівнем дає 2,5 % відставання реального ВВП від потенційного. Складемо пропорцію:

1 %	– 2,5 %
4 %	– x %
x	= 10 %
- 4 Для визначення величини потенційного ВВП складемо нову пропорцію:

потенційний ВВП	X – 100 %
реальний ВВП	1,6 – 90 %

 $X = 1,78$ млрд. гр. од. (потенційний ВВП).

Задача 22 Дефлятор попереднього року ($D_{(t-1)}$) становить 1,1. Дефлятор поточного року (D_t) становить 1,21.

Визначити середньорічний темп інфляції й кількість років, необхідне для подвоєння цін.

Розв'язання

- 1 Рівень(темп) інфляції = $(D_{(t-1)} : D_t) \cdot 100\% = [(1,21 - 1,1) : 1,1] \cdot 100\% = 10\%$
- 2 За правилом величини «70» визначається кількість років, що потрібні для подвоєння цін = $70 : \text{Темп інфляції} = 70 : 10 = 7$ років

Задача 23 Визначити депозитний мультиплікатор, якщо коефіцієнт готівки $cr = 5\%$, а норматив обов'язкових резервів становить 12% .

Розв'язання

1 Визначимо значення депозитного мультиплікатора:

$$m_d = 1 : rr, \quad m_d = 1 : 0,12 = 8,33.$$

Задача 24 Визначити приріст грошової пропозиції, якщо вихідний приріст депозитів за рахунок грошової емісії становить 200 тис грошових одиниць, норматив обов'язкових резервів 10% .

Розв'язання

1 Визначимо значення депозитного мультиплікатора:

$$m_d = 1 : rr, \quad m_d = 1 : 0,1 = 10.$$

2 Визначимо величину зміни грошової пропозиції:

$$\Delta M^s = \Delta D = \Delta D_0 \cdot m_d = 200000 \cdot 10 = 2 \text{ млн грошових одиниць.}$$

Задача 25 Депозити фізичних осіб становлять 100 тис грошових одиниць.

Як зміниться грошова пропозиція, якщо норматив обов'язкових резервів становить 5% ?

Розв'язання

1 Визначимо значення депозитного мультиплікатора:

$$m_d = 1 : rr = 1 : 0,05 = 20.$$

2 Визначимо величину зміни грошової пропозиції:

$$\Delta M^s = \Delta D_0 \cdot (m_d - 1) = 100000 \cdot (20 - 1) = 1900 \text{ тис грошових одиниць.}$$

Задача 26 Як зміниться грошова пропозиція, якщо активи комерційних банків зросли на 10 млн грошових одиниць, норматив обов'язкових резервів становить 10% , коефіцієнт готівки становить $0,2$?

Розв'язання

1 Визначимо значення грошового мультиплікатора:

$$m_m = (1 + cr) : (cr + rr) = (1 + 0,2) : (0,1 + 0,2) = 4.$$

2 Визначимо величину зміни грошової пропозиції:

$$\Delta M^s = \Delta H \cdot m_m = 10 \text{ млн. гр. од.} \cdot 4 = 40 \text{ млн грошових одиниць.}$$

Задача 27 Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн грошових одиниць. Депозити дорівнюють 950 млн грошових одиниць. Обов'язкова норма резервування депозитів складає 20% .

Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк вирішить використовувати усі свої надлишкові резерви для видачі позичок?

Розв'язання

1 При нормі резервування $rr = 20\%$ ($0,2$) сума обов'язкових резервів ER , складе: $ER = 950 \cdot 0,2 = 190$ млн грошових одиниць.

Отже, надлишкові резерви дорівнюють:

$$BE = ER + LE \Rightarrow LE = 220 - 190 = 30 \text{ млн грошових одиниць.}$$

2 Якщо усі вони будуть використані для видачі позик, то додаткова пропозиція грошей може скласти:

$$\Delta M^s = 30 \cdot 1/0,2 = 150 \text{ млн грошових одиниць.}$$

У даному випадку можемо використовувати лише депозитний мультиплікатор $m_d = 1$: rr , оскільки не маємо даних про грошову базу і співвідношення готівка-депозити. Отримана сума є максимально можливим розширенням пропозиції грошей, якщо вони не виходять за межі банківської системи.

Задача 28 У 2014 р. ВВП країни склав 200 млрд грошових одиниць, а чисельність населення – 40 млн. чол. У 2015 р. величина ВВП становила 210 млрд грошових одиниць при збільшенні населення на 2 %.

Визначте темпи зростання і приросту ВВП, а також ВВП на душу населення.

Розв'язання

1 Темп зростання ВВП ($T_{зр}^{ВВП}$):

$$T_{зр}^{ВВП} = \frac{ВВП_{2007}}{ВВП_{2006}} \cdot 100 = \frac{210}{200} \cdot 100 = 105\%$$

2 Темп приросту ВВП ($T_{пр}^{ВВП}$):

$$T_{пр}^{ВВП} = T_{зр}^{ВВП} - 100 = 105 - 100 = 5\%$$

$$\text{або } T_{пр}^{ВВП} = \frac{ВВП_{2007} - ВВП_{2006}}{ВВП_{2006}} \cdot 100 = \frac{210 - 200}{200} \cdot 100 = 5\%$$

3 Темп зростання ВВП на душу населення ($T_{зр}^{ВВП/нас}$):

$$T_{зр}^{ВВП/нас} = \frac{ВВП_{2007} / Нас_{2007}}{ВВП_{2006} / Нас_{2006}} \cdot 100 = \frac{\frac{210000}{40 \cdot 1,02}}{\frac{200000}{40}} \cdot 100 \approx 102,9\%$$

$$\text{або } T_{зр}^{ВВП/нас} = \frac{T_{зр}^{ВВП}}{T_{зр}^{нас}} \cdot 100 = \frac{105}{102} \cdot 100 \approx 102,9\%$$

4 Темп приросту ВВП на душу населення ($T_{пр}^{ВВП/нас}$):

$$T_{пр}^{ВВП} = T_{зр}^{ВВП/нас} - 100 = 102,9 - 100 = 2,9\%$$

Задача 29 Темпи приросту ВВП, капіталу і праці склали відповідно 7 %, 12 % і 3 %, а частка капіталу в сумі витрат становить 40 %.

Обчислити залишок Солоу.

Розв'язання

$$\text{Оскільки } \frac{\Delta Y}{Y} = \frac{\Delta A}{A} + a \frac{\Delta K}{K} + (1-a) \frac{\Delta L}{L},$$

$$\text{то } \frac{\Delta A}{A} = \frac{\Delta Y}{Y} - a \frac{\Delta K}{K} - (1-a) \frac{\Delta L}{L} = 7 - 0,4 \cdot 12 - (1-0,4) \cdot 2 = 7 - 4,8 - 1,2 = 1,0\%$$

Задача 30 Величина ВВП країни складає 10 млрд. гр. од., кількість зайнятих – 2 млн. осіб, норма амортизації – 6 %, вартість капіталу – 25 млрд грошових одиниць.

Обчислити норму заощаджень s' , за якою забезпечується стійкий рівень капіталоозброєності.

Розв'язання

За моделлю Солоу, при стійкому рівні капіталоозброєності $\Delta k = 0$, тобто

$$\Delta k = s' \cdot y - d \cdot k = 0 \quad s' \cdot y = d \cdot k \quad s' = \frac{d \cdot k}{y} = \frac{d \cdot \frac{K}{L}}{\frac{Y}{L}} = \frac{0,06 \cdot \frac{25000}{2}}{\frac{10000}{2}} = 0,15,$$

тобто 15 %.

Задача 31 При величині ВВП 100 млрд грошових одиниць кількість зайнятих складає 10 млн осіб, норма амортизації – 13 %, норма заощаджень – 15 %, приріст населення – 2 %.

Обчислити капіталоозброєність k , за якою забезпечується критична величина інвестицій.

Розв'язання

При критичній величині інвестицій $\Delta k = 0$, тобто

$$\Delta k = s' \cdot y - (d + n) \cdot k = 0 \quad s' \cdot y = (d + n) \cdot k$$

$$k = \frac{s' \cdot y}{d + n} = \frac{s' \cdot \frac{Y}{L}}{d + n} = \frac{0,15 \cdot \frac{100000}{10}}{0,13 + 0,02} = 10000 \text{ гр. од. на одну особу.}$$

Задача 32 Використовуючи модель Домара-Харрода, визначте темп приросту ВВП, якщо норма заощаджень складає 20 %, а капіталомісткість продукту (відношення приросту капіталу до приросту продукту) дорівнюється 2,5.

Розв'язання

Оскільки $\frac{\Delta Y}{Y} = \frac{s'}{K_y}$,

то $\frac{\Delta Y}{Y} = \frac{0,2}{2,5} = 0,08$, тобто приріст ВВП склав 8 %.

Задача 33 В умовах економічної рівноваги та повної зайнятості державні закупівлі збільшилися на 20 млн грошових одиниць, а непрямі податки на бізнес — на 10 млн грошових одиниць.

Розрахуйте інфляційний розрив при умові, що гранична схильність до споживання дорівнює 0,8.

Розв'язання

1 Мультиплікатор державних витрат $m_g = \Delta Y / \Delta G = 1 / (1 - MPC)$, тобто дорівнює 5.

2 Мультиплікатор податків $m_t = - \Delta Y / \Delta T = - MPC / (1 - MPC)$, тобто дорівнює (-4).

3 З врахуванням мультиплікаторів отримуємо: $\Delta G \cdot m_g = 20 \cdot 5 = 100$ млн. грошових одиниць.

4 $\Delta T \cdot m_t = 10 \cdot (-4) = -40$ млн грошових одиниць. Отже, інфляційний розрив буде дорівнювати $100 - 40 = 60$ млн грошових одиниць.

Задача 34 Визначте і прокоментуйте величину граничної схильності до імпорту (MPI), якщо при середній податковій ставці 30 % маємо наступні дані за 2014 і 2015 рр. (млрд грошових одиниць)

	2014	2015
ВВП (Y)	150	200
Імпорт (Im)	10	12

Розв'язання

$$MPI = \frac{\Delta Im}{\Delta Y \cdot (1 - t)} = \frac{12 - 10}{(200 - 150) \cdot (1 - 0,3)} \approx 0,006$$

Одиниця приросту ВВП з урахуванням оподаткування забезпечує приріст імпорتنих закупівель на 0,006.

Задача 35 За наведеними даними скласти платіжний баланс умовної країни Y, класифікуючи кожну з операцій як кредит або дебет.

Операція	Обсяг (млн грошових одиниць)
Експорт нафти	6
Імпорт зерна	5
Експорт зброї	2
Доходи від туризму іноземців в країну Y	6
Грошові перекази іноземцям із країни Y	2
Придбання акцій приватних корпорацій Франції	6
Придбання золота у іноземних громадян	1

Розв'язання

Кредит		Дебет	
Експорт нафти	6	Імпорт зерна	5
Експорт зброї	2	Грошові перекази іноземцям	2
Доходи від туризму іноземців в країну Y	6	Придбання акцій	6
		Придбання золота	1

Задача 36 У країні позитивне сальдо торговельного балансу за рік складає 25 тис. грошових одиниць. Відомо, що вартість імпорту на 20 % менша від вартості експорту. Визначити величини експорту та імпорту.

Розв'язання

Експорт – імпорт = сальдо.

Припустимо, що X – сума експорту, тоді

$$X - 0,8 X = 25; X = 125 \text{ тис. грошових одиниць.}$$

Таким чином, експорт країни дорівнює 125 тис. грошових одиниць, а імпорт $0,8 \cdot 125 = 100$ тис. грошових одиниць.

Задача 33 Розрахуйте і прокоментуйте величину реального валютного курсу гривні і євро (пряме котирування), якщо номінальний курс $e_n = 1 : 10$; зростання цін в Україні склало 22 %, а в країнах ЄС – 5 %.

Розв'язання

$$e_r = e_n \cdot \frac{I_p^1}{I_p^0},$$

де e_n – номінальний курс, I_p^1 – індекс цін в ЄС, а I_p^0 – в Україні.

$$e_r = e_n \cdot \frac{I_p^1}{I_p^0} = \frac{1}{10} \cdot \frac{1,05}{1,22} \approx 1:11,62, \text{ тобто реальний курс гривні нижче}$$

номінального за рахунок більш високої інфляції.

Задача 37 Розрахуйте і прокоментуйте величину мультиплікатора витрат у відкритій економіці, якщо гранична схильність до заощадження (MPS) –

0,4, ставка оподаткування – 20 %, приріст імпорту – 10 млрд грошових одиниць, приріст ВВП – 80 млрд грошових одиниць.

Розв'язання

$$m_e = \frac{1}{1 - (MPC - MPI) \cdot (1 - t)}; \quad MPI = \frac{\Delta Im}{\Delta Y \cdot (1 - t)} = \frac{10}{80 \cdot (1 - 0,2)} \approx 0,16$$

$$MPC = 1 - MPS = 1 - 0,4 = 0,6;$$

$$m_e = \frac{1}{1 - (MPC - MPI) \cdot (1 - t)} = \frac{1}{1 - (0,6 - 0,16) \cdot (1 - 0,2)} \approx 1,54$$

Зростання автономних витрат у відкритій економіці на 1 забезпечує приріст ВВП на 1,54.

ЗМ 2 МІКРОЕКОНОМІКА

Задача 1 Припустімо, що вам необхідно зробити вибір між товарами А та В, гранична корисність яких наведена в таблиці.

Скільки одиниць кожного товару має придбати споживач, щоб максимізувати корисність, якщо має намір витратити на купівлю цих товарів 9 грош. од., а ціни товарів: $p_a = 2$ грошові одиниці, $p_b = 1$ грошова одиниця.

Визначити величину загальної корисності.

Таблиця 1

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6
MU(ютілів)	10	8	6	4	3	2
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6
MU (ютілів)	8	7	6	5	4	3

Розв'язання

Щоб отримати максимум корисності від споживання певного набору благ за обмежений період часу, необхідно кожне з благ споживати в такій кількості, за якою гранична корисність спожитих благ буде однаковою, тобто оптимум споживача передбачає рівність: $\frac{MU_a}{P_a} = \frac{MU_b}{P_b} = \dots = \frac{MU_i}{P_i} = \lambda$.

Визначимо зважені граничні корисності даних товарів і занесемо отримані результати до таблиці.

Таблиця 2

Одиниць товарів	1	<u>2</u>	3	4	<u>5</u>	6
MU _a /P _a	5	<u>4</u>	3	2	1,5	1
MU _b /P _b	8	7	6	5	<u>4</u>	3

$$MU_a/P_a = MU_b/P_b = \lambda; \quad 8/2 = 4/1 = 4$$

Рівноважний набір споживача складається з двох одиниць товару А, на який він витрачає чотири одиниці свого доходу ($2 \cdot 2 = 4$ грошові одиниці) і п'яти одиниць товару В, на які витрачається п'ять одиниць доходу ($1 \cdot 5 = 5$ грошових одиниць), таким чином споживач витрачає всі дев'ять одиниць свого доходу і досягає максимуму корисності від споживання даного набору товарів А і В.

Задача 2 У таблиці наведені дані про граничну корисність товару Х. Визначити загальну корисність, яку можна отримати від споживання даного набору товарів.

Таблиця 1

Одиниць товарів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
MU _x (ютілей)	30	25	20	15	12	10	6	3	2	1	0	-2	-4	-6

Яка одиниця товару приносить споживачеві максимум загальної корисності?

Розв'язання

1 Загальна корисність – це корисність усього набору благ, який споживається. Вона визначається як сума граничних корисностей товарів за формулою: $TU_i = \sum_{i=1}^n MU_i$ Отримані значення занесемо до таблиці.

Таблиця 2

Одиниць товарів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
MU _x (ютілей)	30	25	20	15	12	10	6	3	2	1	0	-2	-4	-6
TU _x (ютілей)	30	55	75	90	111	122	128	131	133	134	134	132	128	122

2 Загальна корисність зростає до тих пір поки гранична корисність має позитивне значення. Отже максимум загальної корисності споживач отримує при споживанні 10 одиниць товару. Одинадцята одиниця товару приносить споживачеві ту саму загальну корисність що й десята, але витрати на неї збільшують загальні витрати.

Задача 3 Студент читає журнали та слухає музику, що записана на дисках. У таблиці наведено корисність, яку він отримує від споживання різної кількості журналів та дисків. Вартість журналу становить 1,5 грошові одиниці, диска - 7,5 грошових одиниць..

Визначити:

1 Розрахуйте граничну корисність, яку він отримує від прослуховування дисків та прочитання журналів.

2 Визначте зважену граничну корисність.

3 Рівноважних набір.

Таблиця 1

Кількість	Журнали	Диски
	TU _ж	TU _д
1	60	360
2	111	630
3	156	810
4	196	945
5	232	1050
6	265	1140
7	295	1215
8	322	1275
9	347	1350
10	371	1350

Розв'язання

1 Розрахуємо значення граничних корисностей від прочитання журналів і прослуховування дисків за формулою: $MU = TU_t - TU_{t-1}$. Отримані значення занесемо до таблиці.

2 Визначимо зважену граничну корисність за формулами: для журналів $MU_{ж}/P_{ж}$; для дисків – $MU_{д}/P_{д}$.

Таблиця 2

Кількість	Журнали			Диски		
	$TU_{ж}$	$U_{ж}$	$MU_{ж}/P_{ж}$	$TU_{д}$	$MU_{д}$	$MU_{д}/P_{д}$
1	2	3	4	5	6	7
1	60	-	-	360	-	-
2	111	51	34	630	270	36
3	156	45	30	810	180	24
4	196	40	26,66	945	135	18
5	232	36	24	1050	105	14
6	265	33	22	1140	90	12
7	295	30	20	1215	75	10
8	322	27	18	1275	60	8
9	347	25	16,66	1335	60	8
10	371	24	16	1380	45	6

$$3 MU_{ж}/P_{ж} = MU_{д}/P_{д} = \lambda; \Rightarrow 36/1,5 = 180/7,5 = 24$$

Рівноважний набір споживача складається з п'яти журналів, на які студент витрачає 7,5 гр. од. і трьох дисків, на які витрачає 22,5 грошові одиниці і при цьому досягає максимальної корисності.

Задача 4 Дані таблиці характеризують криву байдужості споживача. Намалюйте цю криву, виходячи з того, що ціни товарів А та В становлять відповідно 1,5 та 1 грошові одиниці, а споживач має намір витратити їх купівлю 24 грошові одиниці. Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію.

В якій комбінації споживач придбає товари А і В, щоб оптимізувати їх корисність?

Таблиця

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

Розв'язання

1 Використавши дані таблиці, будемо криву байдужості споживача та доповнюємо її бюджетною лінією, визначивши її крайні точки.

2 Якщо припустити, що споживач витрачає всі кошти на покупку товару А, то споживання товару В = 0, а рівняння бюджетної лінії має вигляд:

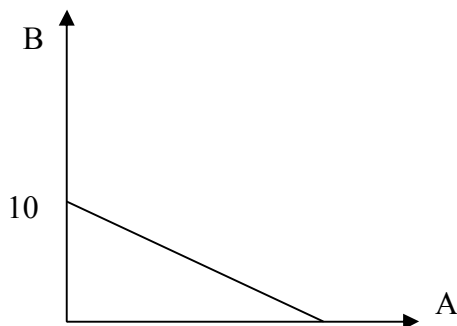
$I = P_A \cdot A$, звідси максимальна кількість товару А, яку може придбати споживач, дорівнює: $A = I : P_A = 24 : 1,5 = 16$ одиниць товару А.

3 Якщо ж припустити, що споживач витрачає всі кошти на покупку товару В, то споживання товару А = 0, а рівняння бюджетної лінії має вигляд: $I = P_B \cdot B$, звідси максимальна кількість товару В, яку може придбати споживач, дорівнює: $B = I : P_B = 24 : 1 = 24$ одиниці товару В.

4 Точка дотику кривої байдужості до бюджетної лінії є точкою рівноваги споживача. В цій точці нахил бюджетної лінії і нахил кривої байдужості

співпадають, тобто гранична норма заміщення дорівнює оберненому співвідношенню цін. Координати точки дотику кривої байдужості до бюджетної лінії показують рівноважний набір споживача, який складається з восьми одиниць товару А і дванадцяти одиниць товару В.

Задача 5 Визначте ціну товарів А і В, складіть рівняння бюджетної лінії, якщо величина доходу $I = 100$ одиниці, а бюджетна лінія виглядає таким чином:

Розв'язання

1 Загальний вид рівняння бюджетної лінії: $I = P_A \cdot A + P_B \cdot B$.

Після перетворень одержуємо: $B = I/P_B - (P_A/P_B) \cdot A$, де P_A і P_B - ціни товарів А і В; А і В - фізичні обсяги товарів.

2 Якщо купити максимум товарів А, то для покупки товарів В не залишиться коштів. Тому, наприклад, якщо $A = 40$, то $B = 0$. Таким чином, $I = P_A \cdot A_{\max} + P_B \cdot 0 = P_A \cdot A_{\max}$, тобто $100 = P_A \cdot 40 \Rightarrow P_A = 2,5$ грошові одиниці.

3 Якщо купити максимум товарів В, то для покупки товарів А не залишиться грошей. Тому, наприклад, якщо $B=10$, то $A=0$.

4 Таким чином, $I = P_A \cdot 0 + P_B \cdot B_{\max} = P_B \cdot B_{\max}$, тобто $100 = P_B \cdot 10 \Rightarrow P_B = 10$ грошові одиниці.

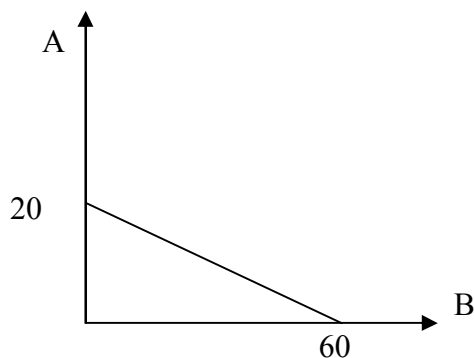
5 Рівняння бюджетної лінії:

$$B = I/P_B - (P_A/P_B) \cdot A = 100 : 10 - 2,5 : 10 \cdot A = 10 - 0,25A.$$

Задача 6 Визначити дохід споживача, якщо ціна товару В становить 10 грошових одиниць.

Визначити ціну товару А й записати рівняння бюджетної лінії, якщо графік бюджетної лінії має вигляд.

Як зміниться рівняння бюджетної лінії, якщо ціна товару В зросте до 15 грошових одиниць?

Розв'язання

1 Загальний вигляд рівняння бюджетної лінії: $I = P_A \cdot A + P_B \cdot B$.

Якщо припустити, що споживач витрачає всі кошти на покупку товару В, то споживання товару А = 0, а рівняння бюджетної лінії має вигляд:

$I = P_B \cdot B$, тоді дохід споживача: $I = 10 \cdot 60 = 600$ грошових одиниць.

Якщо ж припустити, що споживач витрачає всі кошти на покупку товару А, то споживання товару В = 0, а рівняння бюджетної лінії має вигляд:

$I = P_A \cdot A$, звідси ціна товару А дорівнює: $P_A = I : A = 600 : 20 = 30$ грошових одиниць.

2 Рівняння бюджетної лінії має вигляд: $600 = 30A + 10B$.

3 Якщо ціна товару В зросте до 15 гр. од., то споживач зможе купити його менше, ніж при ціні 10 гр. од., а саме $B = I : P_{B2} = 600 : 15 = 40$ одиниць товару.

4 Рівняння бюджетної лінії матиме вигляд: $600 = 30A + 15B$.

Задача 7 Припустімо, що для певного споживача гранична корисність кожної додаткової одиниці є такою, що наведена у таблиці.

Таблиця

Кількість одиниць товару (шт.)	1	2	3	4	5	6
Гранична корисність, яка виражена у грошових одиницях (грошових одиниць)	100	80	60	40	20	15

Визначити надлишок споживача, якщо ціна одиниці товару 40 грошових одиниць. Поясніть отримані результати.

Розв'язання

Оскільки надлишок споживача це різниця між максимальною сумою, яку споживач був готовий заплатити за кількість товару (цінність блага), і фактично заплаченою сумою (ринкова вартість блага), то

- для першої одиниці він становить: $100 - 40 = 60$;
- для другої одиниці він становить: $(100 + 80) - 40 \cdot 2 = 100$;
- для третьої одиниці він становить: $(100 + 80 + 60) - 40 \cdot 3 = 120$;
- для четвертої одиниці він становить: $(100 + 80 + 60 + 40) - 40 \cdot 4 = 120$;
- для п'ятої одиниці він становить: $(100 + 80 + 60 + 40 + 20) - 40 \cdot 5 = 100$;
- для шостої одиниці він становить: $(100 + 80 + 60 + 40 + 20 + 15) - 40 \cdot 6 = 75$.

Четверта одиниця є граничною, її споживач може купити, а може й не купити. У стані рівноваги споживач буде купувати товар доти, доки буде зростати його вигравш.

Задача 8 Ціни товарів Х і Y відповідно становлять 15 грошових одиниць і 10 грошових одиниць. Дохід споживача становить 450 грошових одиниць. На скільки щонайменше має зрости дохід споживача, щоб він мав змогу реалізувати план споживання {10 товарів Х; 40 товарів Y}?

Розв'язання

Складемо бюджетне рівняння даного споживача: $450 = 15 Q_X + 10 Q_Y$.

Підставивши у праву частину рівняння значення обсягів плану споживання, обчислимо обсяг доходу, що необхідний для реалізації плану споживання:

$$15 \cdot 10 + 10 \cdot 40 = 150 + 400 = 550 \text{ грошових одиниць.}$$

Сума, на яку має збільшитися дохід споживача - це різниця між доходом, що необхідний для реалізації плану споживання та наявним доходом споживача:

$$550 - 450 = 100 \text{ грошових одиниць.}$$

Тобто дохід має зрости щонайменше на 100 грошових одиниць.

Задача 9 Якщо домогосподарство споживає лише два види товарів і завжди витрачає на них увесь свій дохід, то, чи можуть обидва товари бути нижчими?

Розв'язання

Ні, такого не може бути, оскільки зі зростанням доходу частка витрат на нижче благо має скорочуватися, але за наявності двох благ таке зниження для обох благ одночасно неможливе.

Задача 10 Рівняння попиту: $Q_D = 7 - p$. Рівняння пропозиції: $Q_S = p - 1$, де p - ціна товару; Q_D - величина попиту на товар; Q_S - величина пропозиції.

Визначити:

- 1 Аналітично та графічно визначте рівноважні ціну й обсяг.
- 2 Визначити розміри дефіциту й надвиробництва, якщо $p_1 = 3$ гр.од., $p_2 = 5$ грошових одиниць.
- 3 Припустімо, що введено потоварний податок на продавця в сумі 1 грошова одиниця.

Визначити: рівноважні ціну й обсяг до введення податку; нові рівноважні ціну й обсяг продажу після введення податку; ціни брутто й нетто; суму податкових надходжень у бюджет; частки продавця й покупця в сумі податкових надходжень.

Розв'язання

1 Аналітичне розв'язання

У стані рівноваги величини попиту та пропозиції рівні, тобто $Q_D = Q_S$. Прирівнюємо праві частини функцій попиту та пропозиції:

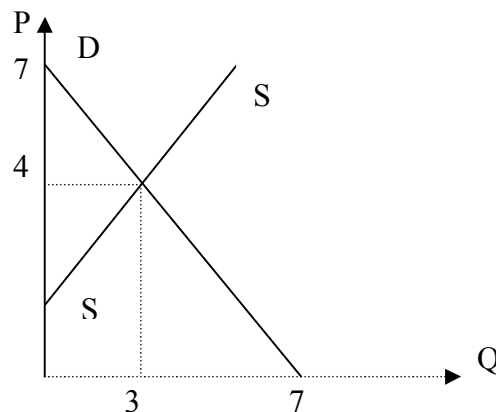
$$\begin{aligned} 7 - p &= p - 1 \\ 2p &= 8 \end{aligned}$$

$P_E = 4$ грошові одиниці - рівноважна ціна

Після підстановки $P_E = 4$ в функції попиту та пропозиції, визначимо рівноважний обсяг продажу: $Q_E = 3$ одиниці товару.

2 Графічне розв'язання

В одній системі координат будемо прями попиту та пропозиції.

Таким чином, рівноважна ціна $P_E = 4$ грошові одиниці.; рівноважний обсяг $Q_E = 3$ одиниці товару.

Якщо $p_1 = 3$ гр. од., тобто менше рівноважної ціни, то виникає дефіцит з перевагою величини попиту, тобто

$$\Delta Q = Q_D - Q_S = 4 - 2 = 2 \text{ одиниці товару.}$$

Якщо $p_2 = 5$, тобто більше рівноважної ціни, то виникає надвиробництво з перевагою величини пропозиції, тобто

$$\Delta Q = 4 - 2 = 2 \text{ одиниці товару.}$$

Введення податку на продавця не впливає на рівняння попиту, але змінює рівняння пропозиції:

$$Q_s^* = (p - 1) - 1 = p - 2$$

$$7 - p = p - 2$$

$$2p = 9$$

$P_E' = 4,5$ грошові одиниці - нова рівноважна ціна.

$Q_E' = 2,5$ одиниці товару – новий рівноважний обсяг.

P_{br} (ціну брутто) сплачує покупець продавцеві, тобто мова йде про нову рівноважну ціну $P_E' = 4,5$ грошові одиниці.

P_n (ціну нетто) одержує продавець після сплати поштучного податку 1 гр. од., тобто ціна нетто дорівнюється: $P_n = 4,5 - 1 = 3,5$ грошові одиниці.

Якщо за одну продану одиницю товару продавець сплачує 1 гр. од. податку, то за 2,5 рівноважні одиниці він сплачує $1 \cdot 2,5 = 2,5$ грошові одиниці. у вигляді податкових надходжень у бюджет.

Частка продавця: $(P_E' - P_n) \cdot Q_E' = (4,5 - 3,5) \cdot 2,5 = 1,25$ грошових одиниць.

Частка покупця: $(P_E - P_E') \cdot Q_E' = (4 - 4,5) \cdot 2,5 = 1,25$ грошових одиниць.

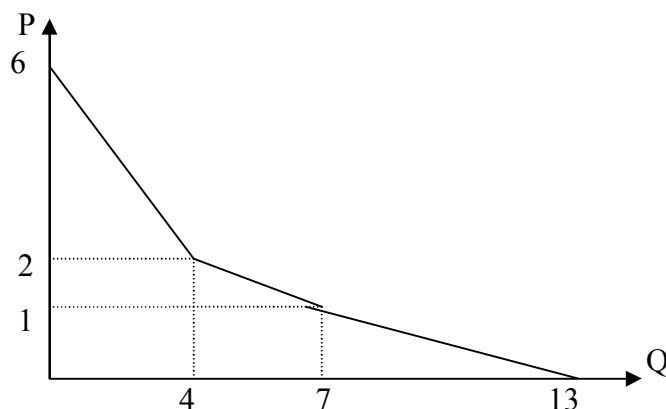
Задача 11 Визначите величину ринкового попиту на товар трьома методами (табличним, графічним і аналітичним), якщо дані наступні рівняння: $Q_A = 6 - p$; $Q_B = 4 - 2p$; $Q_C = 3 - 3p$.

Розв'язання

Табличний метод

P	Q_A	Q_B	Q_C	$Q_D = Q_A + Q_B + Q_C$
6	0	0	0	0
2	4	0	0	4
1	5	2	0	7
0	6	4	3	13

Графічний метод

Аналітичний метод

$$Q_D = \begin{cases} 0, & \text{якщо } p \geq 6 \\ 6 - p, & \text{якщо } 2 \leq p < 6 \\ 10 - 3p, & \text{якщо } 1 \leq p < 2 \\ 13 - 6p, & \text{якщо } 0 \leq p < 1 \end{cases}$$

Якщо $p \geq 6$, то $Q_D = 0$.

Якщо $2 \leq p < 6$, то не дорівнює нулю тільки Q_A , тому:

$$Q_D = Q_A = \underline{6 - p}.$$

Якщо $1 \leq p < 2$, то не дорівнюють нулю Q_A і Q_B , тому

$$Q_D = Q_A + Q_B = (6 - p) + (4 - 2p) = \underline{10 - 3p}.$$

Якщо $0 \leq p < 1$, то не дорівнюють нулю Q_A , Q_B і Q_C , тому:

$$Q_D = Q_A + Q_B + Q_C = (6 - p) + (4 - 2p) + (3 - 3p) = \underline{13 - 6p}$$

Задача 12 Функція попиту має вигляд: $Q_D = 300 - 2p$. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за ціною в точці А, при $P_a = 75$.

Розв'язання

$$E_D^P = (Q_D^P)' \cdot \frac{P}{Q}. \quad Q_D(75) = 300 - 2 \cdot 75 = 150. \Rightarrow (Q_D)' = -2$$

$$E_D^P = -2 \cdot \frac{75}{150} = |-1| = 1, \text{ попит одиничної еластичності.}$$

Задача 13 Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо рівняння пропозиції: $Q_S = 3p - 4$; $p = 2$

Розв'язання

$$E_S^P = (Q_S)' \cdot \frac{P}{Q_S}$$

Якщо $p = 2$, то $Q_S = 3 \cdot 2 - 4 = 2$.

$$E_S^P = (Q_S)' \cdot \frac{P}{Q_S} = 3 \cdot \frac{2}{2} = 3$$

Таким чином, пропозиція еластична, тому що $|E_S| > 1$. Зміна ціни на 1% змінює величину пропозиції на 3% у тому ж напрямку.

Задача 14 Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності попиту, якщо запропоновані наступні дані: $P_1 = 4$; $P_2 = 3$. $Q_{D1} = 20$; $Q_{D2} = 30$

Розв'язання

$$E_D^P = \frac{\Delta Q}{Q} : \frac{\Delta P}{P} \quad \Delta Q = Q_2 - Q_1 = 30 - 20 = 10.$$

$$\Delta P = P_2 - P_1 = 3 - 4 = -1.$$

$$Q = \frac{Q_1 + Q_2}{2} = \frac{20 + 30}{2} = 25; \quad P = \frac{P_1 + P_2}{2} = \frac{4 + 3}{2} = 3,5$$

$$E_D^P = \frac{\Delta Q}{Q} : \frac{\Delta P}{P} = \frac{10}{25} : \frac{(-1)}{3,5} = -1,4 = |1,4| > 1$$

Таким чином, попит еластичний, тому що $|E_D| > 1$. Зміна ціни на 1% змінює величину попиту на 1,4% в протилежному напрямку.

Задача 15 Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт перехресної еластичності попиту, якщо запропоновані наступні дані: $P_{y1} = 5$; $P_{y2} = 3$. $Q_{Dx1} = 2$; $Q_{Dx2} = 3$.

Розв'язання

$$E_{Dx}^{Py} = \frac{\Delta Q_x}{Q_x} : \frac{\Delta P_y}{P_y} \quad \Delta Q_x = Q_{Dx2} - Q_{Dx1} = 3 - 2 = 1$$

$$\Delta P_y = P_{y2} - P_{y1} = 3 - 5 = -2$$

$$Q_x = \frac{Q_{x1} + Q_{x2}}{2} = \frac{2 + 3}{2} = 2,5; \quad P_y = \frac{P_{y1} + P_{y2}}{2} = \frac{5 + 3}{2} = 4$$

$$E_{Dx}^{Py} = \frac{1}{2,5} : \frac{-2}{4} = -0,8 < 0.$$

Таким чином, попит нееластичний, тому що $|-0,8| < 1$. Зміна ціни товару Y на 1 % змінює величину попиту на товар X на 0,8 % в протилежному напрямку. Мова йде про товари, що взаємно доповнюють один одного (комплементи).

Задача 16 Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності попиту за доходом, якщо рівняння попиту: $Q_D = 4 + 3I$; $I_1 = 2$; $I_2 = 4$

Розв'язання

$$E_D^I = \frac{\Delta Q}{Q} : \frac{\Delta I}{I} \quad \text{Якщо } I_1 = 2, \text{ то } Q_D = 4 + 3 \cdot 2 = 10$$

$$\text{Якщо } I_2 = 4, \text{ то } Q_D = 4 + 3 \cdot 4 = 16$$

$$Q = \frac{Q_1 + Q_2}{2} = \frac{10 + 16}{2} = 13; \quad I = \frac{I_1 + I_2}{2} = \frac{2 + 4}{2} = 3 \quad E_D^I = \frac{16 - 10}{13} : \frac{4 - 2}{3} \approx 0,69$$

Таким чином, попит нееластичний, тому що $0,69 < 1$. Зміна доходу на 1 % змінює величину попиту на товар на 0,69 % в тому ж напрямку. Мова йде про нормальні товари, споживання яких відповідає закону попиту: $0,69 > 0$. Оскільки $0 < E_D < 1$, то досліджується товар першої необхідності.

Задача 17 Функція попиту на комп'ютери нової моделі має вигляд: $Q_D = 100 - p$, а функція пропозиції: $Q_S = 2p - 50$.

Визначити:

- 1 Параметри ринкової рівноваги.
- 2 Обчисліть еластичність попиту й пропозиції в точці рівноваги.

Розв'язання

- 1 У стані рівноваги величини попиту та пропозиції рівні, тобто

$$Q_D = Q_S \quad 100 - p = 2p - 50 \quad 3p = 150$$

$$P_E = 50 \text{ грошових одиниць.}$$

$$Q_D = 100 - p = 100 - 50 = 50 \text{ одиниць товару}$$

$$Q_S = 2p - 50 = 50 \cdot 2 - 50 = 50 \text{ одиниць товару'}$$

$$Q_D = Q_S = Q_E = 50 \text{ одиниць товару.}$$

$$2 \quad E_D^P = (Q_D)' \cdot \frac{P}{Q}.$$

$$(Q_D)' = (100 - p)' = -1$$

$$E_D^P = (-1) \cdot \frac{50}{50} = |-1| = 1, \text{ тобто попит одиничної еластичності.}$$

$$3 \ E_S^P = (Q_S)' \cdot \frac{P}{Q_S}$$

$$(Q_S)' = (2p - 50)' = 2$$

$$E_S^P = 2 \cdot \frac{50}{50} = 2, \text{ тобто пропозиція еластична.}$$

Задача 18 Ціна товару з росла з 1,5 до 2 грошових одиниць., а обсяг пропозиції - з 900 до 1000 одиниць товару.

Обчисліть лінійний коефіцієнт еластичності пропозиції.

Розв'язання

$$E_S^P = \frac{\Delta Q_S}{Q_S} : \frac{\Delta P}{P} \quad \Delta Q_S = Q_{S2} - Q_{S1} = 1000 - 900 = 100$$

$$\Delta P = P_2 - P_1 = 2 - 1,5 = 0,5$$

$$Q = \frac{900+1000}{2} = 950; \quad P = \frac{1,5+2}{2} = 1,75$$

$$E_S^P = \frac{100}{950} : \frac{0,5}{1,75} = 0,37 < 1, \text{ тобто пропозиція нееластична.}$$

Задача 19 Використавши дані таблиці обчислити величини середнього й граничного продуктів

Таблиця 1

L	1	2	3	4	5	6	7
TP _L	10	20	30	60	100	180	140

Розв'язання

$$1 \ AP_L = TP_L : L$$

$$2 \ MP_L = \Delta TP_L : \Delta L$$

Визначивши за означеними формулами величини AP_L і MP_L занесемо їх до таблиці.

Таблиця 2

L	1	2	3	4	5	6	7
TP _L	10	0	30	60	100	180	140
AP _L	10	10	10	15	20	30	20
MP _L	-	10	10	30	40	80	40

Задача 20 Використавши дані таблиці визначити: величину середнього продукту, приріст праці, приріст загального продукту й величини граничного продукту.

Таблиця 1

L	K	TP
0	10	0
1	10	15
2	10	35
3	10	60
4	10	80
5	10	96
6	10	106
7	10	113
8	10	116
9	10	115

Розв'язання

1 $AP_L = TP_L : L$. За даною формулою визначимо величини середнього продукту й занесемо до таблиці.

2 Визначимо приріст праці й капіталу, дані занесемо до таблиці.

3 Визначимо величини граничного продукту за формулою

$$MP_L = \Delta TP_L : \Delta L$$

Отримані результати занесемо до таблиці.

Таблиця 2

L	K	TP	AP_L	ΔL	ΔTP	MP
0	10	0	-	-	-	-
1	10	15	15	+1	15	15
2	10	35	17,5	+1	20	20
3	10	60	20	+1	25	25
4	10	80	20	+1	20	20
5	10	96	19,2	+1	18	18
6	10	106	17,7	+1	10	10
7	10	113	16,1	+1	7	7
8	10	116	14,25	+1	3	3
9	10	115	12,8	+1	- 1	- 1

Задача 21 Постійні витрати фірми складають 20 грошових одиниць, змінні наведено в таблиці. Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) й граничні витрати.

Таблиця 1

Обсяг виробництва (одиниць товару)	1	2	3	4	5	6	7
Змінні витрати (грошових одиниць)	5	10	18	28	40	54	77

Розв'язання

Визначивши за відповідними формулами величини витрат занесемо дані до таблиці.

Таблиця 2

Q	1	2	3	4	5	6	7
VC	5	10	18	28	40	54	77
FC	20	20	20	20	20	20	20
TC = FC + VC	25	30	38	48	60	74	97
ATC = TC : Q	25	15	12,66	12	12	12,33	13,85
AFC = FC : Q	20	10	6,66	5	4	3,33	2,85
AVC = VC : Q	5	5	6	7	8	9	11
MC = $\Delta TC : \Delta Q$	-	5	8	10	12	14	23

Задача 22 Заповнити таблицю, визначивши відповідні величини

Таблиця 1

Q	VC	TC	ATC	MC	P_x	TR	MR
0	0	150	-	-	200	0	-
1	110		260	110	175		175
2	170	320		60		300	
3		360	122		135		105
4	250		100	34		480	75
5		445		45	105	525	
6	360	510	85	65	90		15

Розв'язання

1 $VC = TC - FC$

$VC_3 = 366 - 150 = 210; VC_5 = 445 - 150 = 295$

2 $TC = FC + VC$

$TC_1 = 150 + 110 = 260; TC_4 = 150 + 250 = 400$

3 $ATC = TC : Q$

$ATC_2 = 320 : 2 = 160; ATC_5 = 445 : 5 = 89$

4 $MC = \Delta TC : \Delta Q$

$MC_3 = (360 - 320) : 1 = 40$

5 $TR = P \cdot Q \rightarrow P = TR : Q$

$P_2 = 300 : 2 = 150; P_4 = 480 : 4 = 120$

6 $TR = P \cdot Q$

$TR_1 = 175 \cdot 1 = 175; TR_3 = 135 \cdot 3 = 405; TR_6 = 90 \cdot 6 = 540$

7 $MR = \Delta TR : \Delta Q$

$MR_2 = (300 - 175) : 1 = 125; MR_5 = (540 - 525) : 1 = 15$

Таблиця 2

Q	VC	TC	ATC	MC	P_x	TR	MR
0	0	150	-	-	200	0	-
1	110	260	260	110	175	175	175
2	170	320	160	60	150	300	125
3	210	360	122	40	135	405	105
4	250	400	100	34	120	480	75
5	295	445	89	45	105	525	45
6	360	510	85	65	90	540	15

Задача 23 За наведеними в таблиці даними обчислити ринкову ціну, сукупні, змінні й середні загальні витрати.

Таблиця 1

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC
	350	1400		90			1,5

Розв'язання

1 $TR = P \cdot Q \Rightarrow P = TR : Q = 1400 : 350 = 4$ гр. од.

2 $AVC = VC : Q \Rightarrow VC = AVC \cdot Q = 1,5 \cdot 350 = 525$

3 $TC = FC + VC = 90 + 525 = 615$

4 $ATC = TC : Q = 615 : 350 = 1,75$

Таблиця 2

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC
4	350	1400	615	90	525	1,75	1,5

Задача 24 Виходячи з даних таблиці, визначити: ціну, змінні, загальні та загальні середні витрати, якщо постійні витрати становлять 100 грошових одиниць. Пояснити, чи доцільно продовжувати виробництво на тому ж рівні, якщо під впливом зростання цін на ресурси загальні витрати збільшаться на 20 %.

Таблиця

Q	TR	TC	AVC	MC
400	800		1,5	1,6

Розв'язання

1 P - ? $TR = P \cdot Q \Rightarrow P = TR : Q = 800 : 400 = 2$ грошові одиниці.

2 VC - ? $AVC = VC : Q \Rightarrow VC = AVC \cdot Q = 1,5 \cdot 400 = 600$.

3 TC - ? $TC = FC + VC = 100 + 600 = 700$

4 ATC - ? $ATC = TC : Q = 700 : 400 = 1,75$

5 $\Pi = TR - TC = 800 - 700 = 100$

6 При $\uparrow TC$ на 20%, $TC = 700 + (700 \cdot 0,2) = 700 + 140 = 840$

$\Pi = TR - TC = 800 - 840 = -40$, виробництво доцільно скоротити

Задача 25 Заповнити таблицю і визначити, який обсяг виробництва вибере фірма, яка бажає максимізувати прибуток при ціні 10 грошових одиниці. За якої ціни фірма має припинити свою діяльність?

Таблиця 1

Q	TC	FC
0	4	4
1	8	
2	18	
3	39	

Розв'язання

1 $FC - \text{const} = 4$

2 VC - ? $TC = FC + VC \rightarrow VC = TC - FC$

3 AFC - ? $AFC = FC : Q$

4 AVC - ? $AVC = VC : Q$

5 ATC - ? $ATC = TC : Q$

6 MC - ? $MC = \Delta TC : \Delta Q$

7 TR - ? $TR = P \cdot Q$

8 MR - ? $MR = \Delta TR : \Delta Q$; $MR = P = 10$ за будь-якого значенні Q , починаючи з $Q = 1$.

9 Π - ? $\Pi = TR - TC$

10 Оптимальний обсяг виробництва:

а) максимальний прибуток $\Pi = 2$ при $Q = 1$ та $Q = 2$;

б) виходячи з рівності $MR = MC$, оптимальний обсяг виробництва становить 2.

11 Для закриття фірми $P < ATC \min$, тобто $P < 4$, а для мінімізації збитків $AVC \min < P < ATC$, $4 < P < 8$.

Визначивши за відповідними формулами величини витрат, занесемо дані до таблиці.

Таблиця 2

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR	MR	Π
0	4	4	0	-	-	-	-	0	-	-4
1	8	4	4	4	4	8	4	10	10	2
2	18	4	14	2	7	9	10	20	10	2
3	39	4	35	1,3	11,4	13	21	30	10	-9

Задача 26 Заповнити таблицю, визначивши відповідні показники
Таблиця 1

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC
0	20						
1	35						
2	50						
3	75						

Розв'язання

1 $FC - \text{const} = 20$

2 $TC = FC + VC \Rightarrow VC = TC - FC$

3 $AFC = FC : Q$

4 $AVC = VC : Q$

5 $ATC = TC : Q$

6 $MC = \Delta TC : \Delta Q$

Визначивши за відповідними формулами величини витрат занесемо дані до таблиці.

Таблиця 2

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC
0	20	0	0	-	-	-	-
1	35	20	15	20	15	35	15
2	50	20	30	10	15	25	15
3	75	20	55	6,66	18,33	25	25

Задача 27 Припустимо, що фірма функціонує на ринку досконалої конкуренції. Наступна інформація відображує положення фірми: Граничні витрати = $100 - 10Q$.

Скільки товару і за якою ціною буде вироблено, якщо $p = 10Q - 100$.

Розв'язання

1 Використаємо правило $MR = MC$

MR для фірми, що працює на ринку досконалої конкуренції дорівнює ціні, $MR = P = 10Q - 100$

$$10Q - 120 = 100 - 10Q.$$

$$20Q = 220$$

$$Q = 11 \text{ од.}$$

$$2 P = 10Q - 100 = 10 \cdot 11 - 100 = 10 \text{ гр. од.}$$

Задача 28 Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд: $TC = 5Q + 0,25Q^2$, ринкова ціна - 15 грошових одиниць. Визначити обсяг продажу та максимальний прибуток даної фірми.

Розв'язання

1. Використаємо правило $MR = MC$.

MR для фірми, що працює на ринку досконалої монополії дорівнює ціні,

$$MR = P = 15. \quad MC = (5Q + 0,25Q^2)' = 5 + 0,5Q$$

$$5 + 0,5Q = 15 \quad 0,5Q = 10$$

$$Q = 20 \text{ од. товару}$$

$$\Pi = TR - TC = p \cdot Q - TC = 15 \cdot 20 - (5 \cdot 20 + 0,25 \cdot 20^2) = 100 \text{ грошових одиниць.}$$

Задача 29 Визначити індекс концентрації ринку, використавши індекс Лінда, якщо долі трьох фірм відповідно становлять $K_1 = 50\%$, $K_2 = 30\%$, $K_3 = 15\%$.

Розв'язання

1 Індекс Лінда для двох фірм обчислюється за формулою: $I_L = \frac{k_1}{k_2} \cdot 100\%$

$$I_L = (50 : 30) \cdot 100\% = 166,6\%.$$

2 Індекс Лінда для трьох фірм обчислюється за формулою:

$$I_L = \frac{1}{2} \left[\frac{k_1}{(k_2 + k_3)} + \frac{(k_1 + k_2)}{k_3} \right] \times 100\%.$$

$$I_L = \frac{1}{2} \left[\frac{50}{(30+15)} + \frac{(50+30)}{15} \right] \times 100\% = 0,5 \cdot (2,22 + 2,66) \cdot 100\% = 0,5 \cdot (4,88) \cdot 100\% = 44,4\%$$

$$\Delta = 244,4 \pm 0,5\%$$

Задача 30 Припустімо, що фірма монополізувала виробництво товару Х. Наступна інформація відображає становище фірми:

$$\text{Загальний дохід} = 1000Q - 10Q^2$$

$$\text{Граничний дохід} = 1000 - 20Q$$

$$\text{Граничні витрати} = 100 + 10Q.$$

Скільки товару і за якою ціною буде вироблено, якщо фірма функціонує як проста монополія?

Розв'язання

1 Використаємо правило $MR = MC$

$$1000 - 20Q = 100 + 10Q.$$

$$30Q = 900$$

$$Q = 30 \text{ одиниць товару}$$

2 $TR = p \cdot Q$

$$1000Q - 10Q^2 = p \cdot Q \Rightarrow p = (1000Q - 10Q^2) : Q = 1000 - 10Q = \\ = 1000 - 10 \cdot 30 = 700 \text{ грошових одиниць.}$$

Задача 31 На ринку чистої монополії попит задано функцією $Q_D = 84 - p$, а функція загальних витрат: $TC = Q^2$.

Визначте максимальний прибуток монополіста.

Розв'язання

1 Фірма максимізує прибуток, коли обирає обсяг виробництва, для якого граничний дохід дорівнюватиме граничним витратам, а ціна дорівнюватиме ціні попиту для цього обсягу випуску, тобто $MR = MC$.

2 Визначимо функцію «ціна - попит» з функції попиту

$$Q_D = 84 - p \Rightarrow P = 84 - Q$$

$$3 \text{ } TR = P \cdot Q = (84 - Q) \cdot Q = 84Q - Q^2 \Rightarrow MR = 84 - 2Q$$

$$MC = TC' = (Q^2)' = 2Q \quad 84 - 2Q = 2Q \quad 4Q = 84$$

$$Q = 21 \text{ одиниць товару} \quad 4P = 84 - 21 = 63 \text{ гр. од.}$$

$$\Pi = TR - TC = p \cdot Q - TC = 63 \cdot 21 - 21^2 = 882 \text{ грошових одиниць.}$$

Задача 32 Визначте оптимальний обсяг виробництва, якщо фірма функціонує в умовах простої монополії і має наступні функції: граничного доходу: $MR = 120 - Q$; загальних витрат: $TC = 10 + Q^2$.

Розв'язання

Виходимо з правила: $MR=MC$.

$$MC = (TC)' = (10 + Q^2)' = 2Q$$

$$120 - Q = 2Q.$$

$$3Q = 120$$

$Q = 40$ одиниць товару - оптимальний обсяг виробництва.

Задача 33 На олігополістичному ринку функціонує три великі фірми, долі яких відповідно становлять: $K_1 - 50\%$, $K_2 - 30\%$, $K_3 - 15\%$. Доля інших 97 фірм становить 5% .

Визначити ступінь концентрації ринку, використавши H - індекс. Пояснити отримані результати.

Розв'язання

$$I_H = \sum_{i=1}^n k_i^2$$

$$I_H = 50^2 + 30^2 + 15^2 + (5^2 : 97) = 3625,26 > 1800,$$

тобто ринок має високий рівень концентрації, тому будь-які злиття фірм заборонені.

Задача 34 У таблиці наведено дані про витрати фірми в довгостроковому періоді і попит на ринку за монополістичної конкуренції. Визначити ціну і обсяг випуску в умовах довгострокової рівноваги.

Таблиця 1

Q	P	LTC
7	47	350
8	45	384
9	43	387
10	40	400
11	39	418
12	35	424

Розв'язання

1 В умовах довгострокової рівноваги за монополістичної конкуренції фірма отримує нульовий економічний прибуток, тобто ціна дорівнює довгостроковим середнім витратам ($P = LATC$).

Розрахуємо $LATC = LTC : Q$

2 За формулою $LMC = \Delta LTC : \Delta Q$ розрахуємо довгострокові граничні витрати

3 За відповідними формулами розрахуємо загальний і граничний дохід.

Розраховані показники занесемо до таблиці.

Таблиця 2

Q	P	TR	MR	LTC	LATC	LMC
7	47	329	-	350	50	-
8	45	360	31	384	48	24
9	43	387	27	387	43	3
10	40	400	13	400	40	13
11	39	429	29	418	38	18
12	36	432	3	420	35	2

Ціна дорівнює середнім витратам за обсягом 10 одиниць товару.

Таким чином, фірма в умовах довгострокової рівноваги продаватиме 10 одиниць товару за ціною 40 грошових одиниць.

Задача 35 Фірма планує виготовити 350 одиниць продукції та продавати її за ціною 30 грошових одиниць. Який рівень витрат на рекламу максимізуватиме прибуток фірми, якщо після підвищення ціни на 2 % обсяг попиту зменшився на 10 %, а після зростання витрат на рекламу на 20 % збільшився на 10 %.

Розв'язання

Спираючись на індекс Лернера, маємо: $\frac{A}{TR_{Ler}} = \frac{P - MC}{P} = \frac{E_D^A}{E_D^P}$

$$E_D^A = (\% \Delta Q_D) : (\% \Delta A) = 10 : 20 = 0,5$$

$$E_D^P = (\% \Delta Q_D) : - (\% \Delta P) = - (-10 : 2) = 5$$

$$\frac{A}{TR_{Ler}} = \frac{P - MC}{P} = \frac{E_D^A}{E_D^P}$$

$$\frac{A}{30 \cdot 350} = \frac{0,5}{5} \Rightarrow A = 10500 \cdot 0,1 = 1050 \text{ грошових одиниць.}$$

Для максимізації прибутку фірма має витратити на рекламу 1050 грошових одиниць.

Задача 36 Попит фірми, яка функціонує на ринку монополістичної конкуренції, має вигляд: $Q_D = 20 - 4p$. Функція загальних витрат фірми: $TC = 0,25Q^2 + 4Q$.

Визначити, за якого обсягу виробництва фірма перебуватиме в стані довгострокової рівноваги?

Розв'язання

В умовах довгострокової рівноваги фірма має нульовий економічний прибуток, тобто ціна дорівнює довгостроковим середнім витратам:

$$P = LATC$$

$$Q_D = 20 - 4p \Rightarrow 4p = 20 - Q_D \Rightarrow p = 5 - 0,25Q$$

$$TC = 0,25Q^2 + 4Q$$

$$LATC = (0,25Q^2 + 4Q)' = 0,25Q + 4$$

$$5 - 0,25Q = 0,25Q + 4$$

$Q = 2$ одиниць товару - оптимальний обсяг виробництва

Задача 37 Індивід вкладає в банк 10 000 грошових одиниць під 10 % річних за складною відсотковою ставкою, що нараховують раз на рік. Яку суму він отримає через 10 років?

Розв'язання

Сума дисконтованої поточної вартості в майбутньому визначається за формулою:

$$FV_t = PV(1 + i)^t$$

$$FV_{10} = 10000 (1 + 0,1)^{10} = 25\,937 \text{ грошових одиниць.}$$

Задача 38 Фірма функціонує на ринку монополістичної конкуренції. Граничний дохід фірми описаний формулою: $MR = 20 - 2Q$, а її граничні витрати протягом довгострокового періоду формулою $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (LAC) дорівнює 11, то який надлишок виробничих потужностей у цієї фірми?

Розв'язання

1 За монополістичної конкуренції:

$$MR = MC$$

$$20 - 2Q = 3Q - 10$$

$$5Q = 30 \quad Q = 6$$

2 За умов досконалої конкуренції:

$$P = MC = ATC_{\min}$$

$$3Q - 10 = 11 \quad Q = 7$$

3 Надлишок виробничих потужностей:

$$\Delta Q = 7 - 6 = 1 \text{ одиниць товару.}$$

Задача 39 Використавши дані таблиці, визначте обсяг попиту й оптимальну ціну на працю, якщо ринок ресурсів монополійний, а ринок продукції - конкурентний, фірма використовує один ресурс, ціна продукції – 3 грошові одиниці.

Таблиця 1

L (кількість одиниць праці)	W (зарплата)	TP (загальний продукт)
1	50	100
2	60	150
3	70	180
4	80	200
5	90	210

Розв'язання

Обсяг попиту визначається рівнянням:

$$MFC \text{ (граничні витрати ресурсу)} = MRP \text{ (граничний дохід)}$$

Підсумки розрахунків представлено в таблиці.

Таблиця 2

L	W	TC	MFC	TP	MP	MRP
1	50	50	50	100	100	300
2	60	120	70	150	50	150
3	70	210	90	180	30	90
4	80	320	110	200	20	60
5	90	450	130	210	10	30

Таким чином, $MFC = MRP$, якщо $L = 3$; $W = 70$ грошових одиниць.

Задача 40 Фірма функціонує за умов монополістичної конкуренції. У межах значень обсягу випуску (Q) середні витрати довгострокового періоду можуть бути подані у вигляді функції

$$LAC(Q) = \frac{10}{Q} + 20 + 2Q, \text{ де } Q\text{-обсяг виробництва.}$$

Коефіцієнт еластичності попиту на продукцію фірми за ціною дорівнює 5. Визначити обсяг продажу й ціну продажу фірми у стані довгострокової рівноваги.

Розв'язання

Упродовж довгострокового періоду нема економічного прибутку, тобто $P = LAC$. Кут нахилу лінії ціни є коефіцієнтом еластичності попиту (-5) і має дорівнювати куту нахилу дотичної до лінії LAC, тобто першій похідній функції LAC.

$$(LAC(Q))' = -10/Q^2 + 2 = -10/Q^2 + 2 = 5$$

$$Q \approx 1,2 \text{ одиниці товару.}$$

$$P = LAC(1,2) = 10/1,2 + 20 + 2 \cdot 1,2 \approx 31,2 \text{ грошові одиниці.}$$

Задача 41 Фірма-монополіст має функцію граничних витрат:

$$MC(Q) = 10 + 2Q.$$

Визначити ціну, що максимізує прибуток фірми, й відповідний обсяг випуску для наступних варіантів попиту:

а) $P_D(Q) = 50 - Q$;

б) $P_D(Q) = 60 - 4Q$;

в) $P_D(Q) = 70 - 2Q$;

г) $P_D(Q) = 80 - 6Q$.

Розв'язання

а) $MR = 50 - 2Q$; $50 - 2Q = 10 + 2Q$; $Q = 10$; $P = 50 - 10 = 40$ грошових одиниць.

б) $MR = 60 - 8Q$; $60 - 8Q = 10 + 2Q$; $Q = 5$; $P = 40$ грошових одиниць.

в) $MR = 70 - 4Q$; $70 - 4Q = 10 + 2Q$; $Q = 10$; $P = 50$ грошових одиниць.

г) $MR = 80 - 12Q$. $80 - 12Q = 10 + 2Q$; $Q = 5$; $P = 50$ грошових одиниць.

$Q = 4 + 18 = 22$ одиниці товару (ринкова пропозиція).

Задача 42 Функція ринкового попиту: $P = 10 - Q$. $MC = 2$. Для дуополістів у моделі Курно визначити:

– оптимальні індивідуальні та ринковий обсяги виробництва;

– оптимальну ціну;

– розміри індивідуальних та галузевого прибутків.

Розв'язання

$$q_1^* = \frac{a-c}{3b} \qquad q_2^* = \frac{a-c}{3b}$$

За умовами задачі, $a=10$; $b=1$; $c=2$

$$q_1 = q_2 = \frac{a-\tilde{n}}{3b} = \frac{10-2}{3} \approx 2,67 \qquad Q = \frac{2(a-\tilde{n})}{3b} = \frac{2(10-2)}{3} \approx 5,34 \quad \text{або } Q = q_1 + q_2 = 5,34$$

$$P = \frac{a+2\tilde{n}}{3} = \frac{10+2 \cdot 2}{3} \approx 4,67 \quad \text{або } P = 10 - Q = 10 - 5,34 = 4,66$$

$$PR_1 = PR_2 = \frac{(a-\tilde{n})^2}{9b} = \frac{(10-2)^2}{9} \approx 7,33 \quad \text{або } PR_1 = P \cdot q_1 - c \cdot q_1 = 4,67 \cdot 2,7 - 2 \cdot 2,7 \approx 7,33$$

$$PR_2 = P_2 \cdot q_2 - c_2 \cdot q_2 = 4,67 \cdot 2,7 - 2 \cdot 2,7 \approx 7,33 \quad PR_{\text{галузі}} = PR_1 + PR_2 = \frac{2(a-\tilde{n})^2}{9b} = \frac{2(10-2)^2}{9} = 14,66$$

Задача 43 Фірма А, яка працює на олігополістичному ринку, враховуючи поточний обсяг виробництва решти фірм у галузі, виявила, що її власна крива попиту й крива граничного доходу мають вигляд: $P = 200 - Q$;

$MR = 200 - 2Q$, де Q - обсяг виробництва фірми А у тис. од. товару,
 P - ціна одиниці товару.

Якщо граничні витрати фіксовані й становлять 6 грошових одиниць, який обсяг продукції має виробляти фірма А?

За якої умови ціна на товар фірми А має бути такою самою, як ціна усіх товарів у цій олігополії?

Якою має бути ціна за одиницю товару фірми А?

Розв'язання

$$MR = MC$$

$$200 - 2Q = 6 \Rightarrow Q = 97 \text{ од.}$$

Однакова ціна при таємній змові або при організації картелю:

$$P = 200 - 97 = 103 \text{ грошові одиниці.}$$

Задача 44 Індивіди мають наступні функції корисності: $U_1 = Q_{X1} \cdot Q_{Y1}$; $U_2 = Q_{X2} \cdot Q_{Y2}^2$. Запаси споживчих ресурсів становлять: $Q_X = 12$; $Q_Y = 24$. Визначте, яким буде співвідношення граничних норм заміщення індивідів при розподілі «усе порівну».

Розв'язання

1 Оптимальним є такий розподіл споживчих ресурсів, за якого норми заміщення обох споживачів будуть однаковими за певного використання цих ресурсів.

2 Обчислимо граничні норми заміщення обох індивідів:

$$\text{для першого вона буде становити: } MRS_1 = -\frac{Q_{Y1}}{Q_{X1}};$$

$$\text{для другого: } MRS_2 = -\frac{Q_{Y2}^2}{2 \cdot Q_{X2} \cdot Q_{Y2}} = -\frac{Q_{Y2}}{2 \cdot Q_{X2}}$$

Підставивши значення розподілу, отримуємо

$$MRS_1 = -12 : 6 = 2$$

$$MRS_2 = -12 : 12 = 1.$$

Граничні норми заміщення індивідів не однакові.

Отже, розподіл не є оптимальним, оскільки нерівність граничних норм заміщення індивідів означає, що точка розподілу споживчих ресурсів не лежить на контрактній кривій.

Задача 45 Крива виробничих потужностей описується рівнянням $X^2 + Y^2 = 450$. Функція корисності суспільства $U(X, Y) = X \cdot Y$.

Визначте оптимальний обсяг виробництва товарів. Чи може комбінація товарів X і Y , з точки зору суспільства бути технічно ефективною, але неефективною економічно?

Розв'язання

Умова загальної рівноваги: $MRT = MRS$; $Y = (450 - X^2)^{1/2}$

$$MRT = Y' = ((450 - X^2)^{1/2})' = \frac{1}{2} \frac{(-2X)}{(450 - X^2)^{1/2}} = -\frac{X}{(450 - X^2)^{1/2}};$$

$$MRS = -\frac{Y}{X} = -\frac{(450 - X^2)^{1/2}}{X} = -\frac{X}{(450 - X^2)^{1/2}} = -\frac{(450 - X^2)^{1/2}}{X}$$

$$X^2 = 450 - X^2; X^2 = 225; X = 15; Y = (450 - 15^2)^{1/2} = 15$$

Задача 46 Два індивіди конкурують між собою, початковий запас споживчих благ $X = 24$, $Y = 24$. Вони максимізують свою корисність відповідно до функцій корисності $U_1 = Q_{X1} Q_{Y2}^2$ і $U_2 = Q_{X2}^2 Q_{Y2}$.

Визначити, чи будуть оптимальними за критерієм Парето стани розміщення, за яких:

- 1 Перший індивід має все, а другий нічого.
- 2 Індивіди мають порівну кожного блага.

Розв'язання

Оптимальний за Парето стан характеризується повним використанням ресурсів та рівністю норм граничного заміщення індивідів.

1 Визначимо граничні норми заміщення за формулами

$$MRS_1 = -\frac{Q_{Y2}^2}{2 \cdot Q_{X2} \cdot Q_{Y2}} = -\frac{Q_{Y2}}{2 \cdot Q_{X2}}$$

$$MRS_2 = -\frac{2Q_{Y2}^2}{Q_{X2} \cdot Q_{Y2}} = -\frac{2Q_{Y2}}{Q_{X2}}$$

Відповідно маємо $MRS_1 = 24 : 24 = 1$

Граничну норму заміщення для другого індивіда не можна визначити, тому що його обсяг споживання кожного блага дорівнює нулю.

Збільшення корисності другого індивіда можливе лише, коли корисність першого зменшиться, тобто він поступиться певним обсягом споживчих благ.

Отже, стан є оптимальним за Парето.

2 За умови, коли індивіди мають порівну кожного блага

$$MRS_1 = -12 : 12 = -1$$

$$MRS_2 = -(2 \cdot 12) : 12 = -2$$

Оскільки норми граничного заміщення не однакові, тому такий стан розміщення не є оптимальним за Парето.

Задача 47 На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці: $Q_{D1} = 10 - p$, а попит другої родини: $Q_{D2} = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

- 1 Функцію попиту на освітлення околиці.
- 2 Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

Розв'язання

1 Функція попиту на освітлення околиці є сумою індивідуальних попитів родин й визначається таким чином:

$$Q_{D1} = 10 - p \rightarrow P_1 = 10 - Q$$

$$Q_{D2} = 10 - 2p \rightarrow 2p_2 = 10 - Q \rightarrow P_2 = 5 - 0,5Q$$

$$P_1 + P_2 = 15 - 1,5 Q \rightarrow Q_{DP} = 10 - 0,67p$$

2 Суспільно оптимальний рівень освітлення:

$$Q_{DP} = 10 - 0,67p = 10 - 0,67 \cdot 5 = 10 - 2,35 = 6,65 \text{ грошових одиниць.}$$

Задача 48 Виходячи з даних таблиці визначити:

- 1 Оптимальний обсяг виробництва на розсуд власника фірми.
- 2 Оптимальний обсяг виробництва на розсуд суспільства.
- 3 Ставку Пігу, за допомогою якої можна встановити суспільно оптимальний обсяг виробництва.
- 4 Оптимальний обсяг витрат суспільства від зовнішнього ефекту.

Таблиця 1

Показники	Обсяг виробництва, тис. т.							
	0	1	2	3	4	5	6	7
Сукупні витрати виробництва, тис грошових одиниць	10	12	16	22	30	40	52	66
Вартісний обсяг шкоди від виробництва, тис грошових одиниць	0	2	5	9	14	20	27	35
Суспільний виграш від виробництва, тис грошових одиниць	0	10	20	30	40	50	60	70

Розв'язання

1 Визначимо наступні показники: граничні витрати, граничну шкоду, граничний суспільний виграш і граничні суспільні витрати за відповідними формулами. Отримані результати занесемо до таблиці.

Таблиця 2

Показники	Обсяг виробництва, тис. т.							
	0	1	2	3	4	5	6	7
Граничні витрати виробництва, тис грошових одиниць	0	2	4	6	8	10	12	14
Граничний обсяг шкоди від виробництва, тис грошових одиниць	-	2	3	4	5	6	7	8
Сукупні суспільні витрати	0	4	7	10	13	16	19	22
Граничний виграш від виробництва, тис грошових одиниць	-	10	10	10	10	10	10	10

2 Оптимальний випуск фірми буде забезпечено, якщо приватні граничні витрати дорівнюватимуть граничному виграшу фірми, тобто обсяг випуску 5 тис. т., що є більшим, ніж оптимальний.

3 Ставка податку Пігу має дорівнювати різниці між суспільними витратами й приватними витратами за суспільно оптимального обсягу виробництва, тобто 4 тис. гр. од. за 1 тис. т. випуску продукції.

4 Обсяг суспільних витрат за оптимального обсягу виробництва дорівнює сумі втрат, яких зазнає суспільство за умови послідовного збільшення обсягу випуску від нульового до оптимального.

$$\text{Він становитиме : } 2 + 3 + 4 = 9 \text{ тис грошових одиниць.}$$

Задача 49 На розгляд комітету з проблем екології було подано три природоохоронних проекти: А, В і С. Загальні суспільні витрати, пов'язані з реалізацією кожного наступного проекту, перевищували витрати передніх. Інформацію щодо проектів подано в таблиці.

Який з поданих проектів доцільно реалізувати, обґрунтуйте ваші висновки.

Таблиця 1

Проект	Загальні сукупні витрати (млн грошових одиниць)	Загальні суспільні вигоди (млн грошових одиниць)
А	5	7
В	9	13
С	14	18
Д	20	21

Розв'язання

1 Чиста суспільна вигода максимізується, за умови: $MSC = MSB$. Розрахуємо дані величини, дані занесемо до таблиці.

Таблиця 2

Проект	Загальні сукупні витрати (TSC) (млн грошових одиниць)	MSC	Загальні суспільні вигоди (TSB) (млн грошових одиниць)	MSB
А	5	5	7	7
В	9	4	13	
С	14	5	18	5
Д	20	6	21	3

2 Для проектів А і В гранична суспільна вигода перевищує суспільні витрати.

3 Для проекту Д MSC більша за MSB.

Таким чином, чиста суспільна вигода максимізується при реалізації проекту С, для якого $MSC = MSB$.

Задача 50 Обмежена кількість ресурсів (капіталу – 50 одиниць, праці – 100 одиниць) розподіляється між виробництвом товарів А і В. Залежність випуску продуктів А від обсягу використання праці та капіталу задається виробничою функцією $Q_A = K^{0,5}L^{0,5}$, залежність випуску продукції В – $Q_B = K^{0,2}L^{0,8}$. Побудуйте криву виробничих контрактів.

Розв'язання

$$MRTC_A = MRTC_B \Rightarrow \frac{MP_{L_a}}{MP_{K_a}} = \frac{MP_{L_b}}{MP_{K_b}} = \frac{0,5K_a^{0,5} : 0,5L_a^{0,5}}{L_a^{0,5}} = \frac{0,8K_b^{0,2}}{L_b^{0,2}} : \frac{0,2L_b^{0,8}}{K_b^{0,8}} \Rightarrow \Rightarrow \frac{K_a}{L_a} = \frac{4K_b}{L_b}$$

За умов обмеженості ресурсів: $K_b = 50 - K_a$; $L_b = 100 - L_a$

$$\frac{K_a}{L_a} = \frac{4K_b}{L_b} \Rightarrow \frac{K_a}{L_a} = \frac{4(50 - K_a)}{100 - L_a} \Rightarrow K_a = \frac{200L_a}{100 + 3L_a}$$

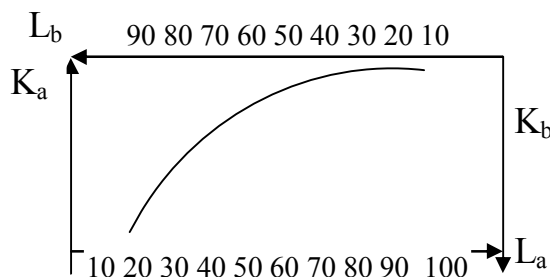
Припустимо: $L_a = 10; 20; 30; 40; 50; 60; 70; 80; 90 \Rightarrow$

$$K_a \approx 15,3; 25; 31,6; 36,4; 40; 42,9; 45,1; 47,1; 48,7 \text{ од.}$$

Відповідно: $L_b = 90; 80; 70; 60; 50; 40; 30; 20; 10 \Rightarrow$

$$K_b \approx 34,7; 25; 18,4; 13,6; 10,7; 1,4; 9; 1,3 \text{ од.}$$

Побудуємо криву виробничих контрактів за визначеними точками:

2.2 ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати їх успішність. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їх типу.

Тестові завдання закритої форми

Тест – завдання закритої форми різняться за принципами побудови і відповідно мають різні оцінювальні бали.

Прості альтернативні тест – завдання використовують для грубої перевірки правильності вибору або прийняття рішення у згорнутій формі й передбачають наявність двох варіантів організації відповіді типу «так – ні»; «правильно – неправильно» тощо. *Оцінюються в 1 бал.*

Тест – завдання з простим множинним вибором за принципом класифікації використовують тоді, коли кількість можливих варіантів відповідей менше трьох, але відповідь більш складна, ніж відповідь типу «так – ні». Їх доцільно використовувати під час перевірки умінь вільно орієнтуватися у групі схожих понять, явищ, процесів тощо. *Оцінюються в 1 бал.*

Тестові завдання з множинним вибором за принципом кумуляції, доцільно використовувати для перевірки повноти знань і умінь. Запитальна частина таких завдань в основному має порівняльний зміст: одна з декількох відповідей має бути найкращою, можливо правильною, найбільш правильною, найбільш повною, що частіше трапляється. У зв'язку з цим у запитальній частині завдань використовують вирази типу «як правило», «звичайно», «частіше за все» «головна причина», «найбільш часто», «найчастіше». *Оцінюються в 2 бали.*

Тестові завдання з множинним вибором за принципом циклічності, використовуються для перевірки знань та умінь, якщо відповіді побудовані за принципом циклічності. *Оцінюються в 2 бали.*

Тестові завдання за принципом подвійної альтернативи передбачають, що після запитання, яке є незакінченим твердженням, фрагментом, ситуацією тощо, подається п'ять (два, три,...) відповідей і серед них необхідно обрати одну найбільш правильну (найповнішу) відповідь. *Оцінюються в 2 бали.*

Тестові завдання на відповідність (на асоціативні зв'язки) дають можливість установити знання фактів, взаємозв'язків і знання термінології, позначень, методик тощо. *Оцінюються в 1 бал одна правильна відповідь.*

Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку), рекомендуються для перевірки умінь виявляти розпізнавальні ознаки різних

явищ, ситуацій тощо. Виконання таких завдань передбачає аналіз запропонованого матеріалу, його синтез та вміння зробити висновки. У разі аналізу запропонований для тестування матеріал поділяється на окремі частини і визначається їхні взаємовідносини; у разі синтезу – окремі частини або елементи запропонованого матеріалу поєднуються в одне ціле. *Оцінюються в 5 балів.*

Тестові завдання, побудовані за принципом запитань із множинними відповідями. Тестові завдання з множинними відповідями «правильно-неправильно» використовуються у ситуаціях, коли відповіді або рішення можуть бути тільки правильними або неправильними, не мають жодних відтінків і є категоричними. Крім того, досить часто на запропоновані запитання існує декілька правильних відповідей. У такому разі вважається, що тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо.

Завдання цього типу містять основу, до якої, як правило, пропонується чотири пронумеровані відповіді. Така основа може подаватися у формі твердження, фрагменту тексту, ілюстрації тощо. Відповіді повинні бути тільки правильними або тільки неправильними (на відміну від ТЗ з однією найбільш правильною відповіддю). В інструкції наведено правило вибору відповіді. *Оцінюються в 5 балів.*

Тестові завдання на визначення причинної залежності використовуються з метою перевірки розуміння певної причинної залежності між двома явищами. Запитання складається так, що кожне з двох тверджень, пов'язаних сполучником «тому, що», є повним і чітко сформульованим реченням. При виконанні такого завдання спочатку необхідно визначити правильне чи неправильне кожне з двох тверджень окремо, а тільки потім, якщо обидва твердження правильні, визначити, правильна чи неправильна причинна залежність між ними. *Оцінюються такі тест завдання в 5 балів.*

Тест – задачі передбачають перевірку навиків практичного застосування теоретичних знань, вміння робити економічні висновки й прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів у певних виробничих ситуаціях. *Оцінюються такі тест – завдання в 5 балів.*

Тестові завдання відкритого типу

Тестові завдання відкритого типу передбачають вільні відповіді. Вони не мають запропонованих варіантів відповідей і використовуються для виявлення знань термінів, визначень, понять тощо. За змістом тестові завдання відкритого типу являють собою твердження з невідомою змінною.

Оцінюються – в 1 бал – одне правильно вставлене слово, позначення, показник тощо.

Розв'язання задач

Передбачає перевірку навиків практичного застосування теоретичних знань, вміння робити економічні висновки та прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів в певних виробничих ситуаціях. *Оцінюються такі завдання від 5 до 10 балів, в залежності від складності задачі.*

ЗМ 1 МАКРОЕКОНОМІКА

І Чи правильні наступні твердження ?

1 Стрижнем кейнсіанської філософії макроекономіки є те, що ринкова система не має автоматичного механізму, який забезпечує повну зайнятість ресурсів.

А. Так

В. Ні.

2 Якщо фактичний ВВП дорівнює природному, то в економіці відсутнє безробіття.

А. Так

В. Ні.

3 Обсяги і номінального, і реального ВВП можливо виміряти тільки в грошовому визначенні.

А. Так

В. Ні.

4 При розрахунку ЧВП враховуються чисті інвестиції

А. Так

В. Ні.

5 Обсяг ВВП точно відображує чистий економічний добробут суспільства.

А. Так

В. Ні.

6 Зі зростанням реальної процентної ставки стимули фірм до інвестування збільшуються.

А. Так

В. Ні.

7 Крива сукупного попиту має додатний нахил.

А. Так

В. Ні.

8 Збільшення державних видатків прямо розширює сукупний попит.

А. Так

В. Ні.

9 Криві сукупного попиту і сукупної пропозиції зсуваються під впливом цінових факторів.

А. Так

В. Ні.

10 У рівноважній економіці завжди існує повна зайнятість.

А. Так

В. Ні.

11 На величину грошового мультиплікатора не впливає величина надмірних резервів:

А. Так

В. Ні.

12 Що вища процентна ставка, то більша величина попиту на гроші для операцій

А. Так

В. Ні.

13 Дефіцит державного бюджету не пов'язаний із розміром чистого експорту.

А. Так

В. Ні.

14 Основною функцією норми обов'язкових резервів є підтримання банківської ліквідності.

А. Так

В. Ні.

15 Кейнсіанці вважають, що падіння відсоткової ставки призводить до зниження швидкості грошового обігу.

А. Так

В. Ні.

- 16 Імпорт належить до економічних вилучень :
 А. Так В. Ні.
- 17 Цільовою функцією моделі Р. Солоу є зростання загального обсягу ВВП:
 А. Так В. Ні.
- 18 За моделлю Харрода – Домара, економічне зростання перебуває в
 прямій залежності від норми заощаджень:
 А. Так В. Ні.
- 19 Підсумок платіжного балансу, строго кажучи, завжди складає нуль.
 А. Так В. Ні.
- 20 Метою введення імпортного мита є скорочення імпорту, за для захисту
 національного виробника.
 А. Так В. Ні.

II. Виберіть правильну відповідь

- 1 *Що вивчає макроекономіка?*
 А. Закономірності розвитку промислового виробництва.
 Б. Умови економічного зростання країни.
 В. Закономірності функціонування національної економіки.
 Г. Економічну політику держави
- 2 *Об'єктом макроекономіки є:*
 А. Економічні ресурси країни.
 Б. Основний капітал.
 В. Економічна система.
 Г. Приватна економіка.
- 3 *Об'єкти макроекономічного аналізу характеризують:*
 А. Агреговані величини.
 Б. Ймовірні величини.
 В. Порівняльні величини.
 Г. Відносні величини.
- 4 *Нормативна функція макроекономіки спрямована на обґрунтування:*
 А. Рекомендацій щодо подальшого економічного розвитку.
 Б. Економічної політики держави.
 В. Наслідків економічної кризи.
 Г. Шляхів забезпечення економічного зростання.
- 5 *Позитивна функція макроекономіки спрямована на вивчення:*
 А. Фактичного стану виробництва.
 Б. Шляхів подолання спаду виробництва.
 В. Факторів економічного зростання.
 Г. Методів державного регулювання економіки.
- 6 *Макроекономічні моделі показують:*
 А. Об'єктивне зростання показників.
 Б. Взаємозв'язок між макроекономічними показниками.
 В. Зв'язок між державними суб'єктами.
 Г. Зв'язок між екзогенними величинами.

7 При обчисленні ВВП подвійний рахунок виникає тоді, коли підсумовують:

- А. Додану вартість, створену на всіх стадіях виробництва товарів і послуг.
- Б. Вартість кінцевих і проміжних товарів і послуг.
- В. Вартість лише кінцевих товарів і послуг.
- Г. Вартість приросту запасів у даному році.
- Д. Державні закупівлі товарів і послуг.

8 Якщо ВВП України перевищує ВВП, то:

- А. Реальний ВВП перевищує номінальний ВВП.
- Б. Фактичний ВВП перевищує природний ВВП.
- В. Виробництво проміжних товарів і послуг перевищує виробництво кінцевих товарів і послуг.
- Г. Українські фактори виробництва створюють за кордоном більше доходу, ніж іноземні фактори виробництва в Україні.
- Д. Іноземні фактори виробництва створюють в Україні більше доходу, ніж українські фактори виробництва за кордоном.

9 Номінальний ВВП вимірюється:

- А. В експортних цінах.
- Б. В ринкових поточних цінах.
- В. В базових (незмінних) цінах.
- Г. В цінах попереднього періоду.

10 Чистий валовий продукт дорівнює валовому внутрішньому продукту, з якого відраховано:

- А. Амортизацію.
- Б. Заробітну плати і амортизацію.
- В. Податки.
- Г. Заробітну плату, амортизацію та податки.

11 Заробітна плата враховується при розрахунку:

- А. ВВП методом доходів.
- Б. ВВП методом витрат.
- В. Чистого експорту.
- Г. Чистих субсидій державним підприємствам.

12 Щоб визначити величину національного доходу, потрібно:

- А. Відняти з величини ВВП суму зносу основних фондів.
- Б. Відняти з величини ВВП суму амортизаційних відрахувань за рік суму чистих непрямих податків.
- В. Додати до ВВП суму прибутків, отриманих громадянами даної країни за кордоном.
- Г. Додати до ВВП непрямі податки.

13 Дж. М. Кейнс вважав, що:

- А. Уряд повинен використовувати державні закупівлі і податки, щоб сприяти зниженню безробіття.
- Б. У ринковій системі є механізми, здатні самотійно в короткий термін забезпечити високий рівень зайнятості.
- В. Економіка має розвиватися на основі централізованого планування.
- Г. Необхідно знищити приватну власність.
- Д. Усі попередні відповіді неправильні.

14 Недостатній сукупний попит приводить:

- А. до зростання фрикційного безробіття.
- Б. до зростання структурного безробіття.
- В. до зростання циклічного безробіття.
- Г. до зростання прихованого безробіття.
- Д. усі попередні відповіді невірні.

15 На сукупний попит динаміка рівня цін впливає:

- А. Прямо.
- Б. Обернено.
- В. Незначно.
- Г. Опосередковано.
- Д. Усі відповіді неправильні.

16 Сукупна пропозиція - це

- А. Обсяг реального ВВП, який виробники пропонують для продажу з метою отримання прибутку.
- Б. Обсяг потенційного ВВП, який може бути вироблений економікою.
- В. Обсяг реального ВВП, який може бути вироблений економікою при даному рівні цін.
- Г. Обсяг номінального ВВП, який вироблений економікою в поточному році.

17 До нецінових факторів сукупного попиту належать:

- А. Відсоткова ставка банків по кредитах.
- Б. Ціни на ресурси.
- В. Ціни на споживчі товари та послуги.
- Г. Ціни на світових ринках.

18 В умовах повної зайнятості зростання сукупного попиту супроводжується:

- А. Збільшенням номінального ВВП.
- Б. Збільшенням реального ВВП.
- В. Збільшенням рівня цін.
- Г. Збільшенням безробіття.

19 До нецінових факторів сукупної пропозиції відносяться:

- А. Збільшення рівня доходів споживачів.
- Б. Збільшення рівня процентних ставок.
- В. Збільшення цін на ресурси.
- Г. Збільшення величини чистого експорту.

20 Згідно з кейнсіанською моделлю економіка країни перебуває в стані рівноваги якщо:

- А. Доходи населення повністю направлені на споживання.
- Б. Державний бюджет країни збалансований.
- В. Сукупний попит дорівнює сукупній пропозиції.
- Г. Величина грошової пропозиції не змінюється.

21 У моделі «сукупний попит – сукупна пропозиція» зростання сукупного попиту призведе:

- А. До збільшення сукупної пропозиції.
- Б. До зменшення сукупної пропозиції.
- В. До збільшення рівноважного обсягу реального ВВП.
- Г. До зменшення рівноважного обсягу реального ВВП.

22 Національна економіка перебуває в рівновазі тоді, коли:

- А. Споживчі видатки мінус заощадження дорівнюють інвестиціям.
- Б. Заплановані споживчі видатки плюс інвестиції дорівнюють усім витіканням.
- В. Державний бюджет збалансований.
- Г. Сума інвестиційних видатків, державних закупівель товарів і послуг та чистого експорту дорівнює сумі заощаджень, чистих податків та імпорту.

23 Які дві функції виконує розподіл доходів:

- А. Організаційну.
- Б. Економічну.
- В. Патерналістську.
- Г. Соціальну.

24 Згідно з парадоксом заощадження, спроба заощаджувати якомога більше може:

- А. Перемістити функцію споживання вгору.
- Б. Перемістити функцію заощадження вниз.
- В. Спричинити зменшення сукупних видатків і реального ВВП.
- Г. Збільшити фактичні заощадження та інвестиційні видатки.

25 Крива сукупного попиту відбиває відношення між:

- А. Рівнем цін і виробленим ВВП у реальному вираженні.
- Б. Рівнем цін та сукупними видатками на купівлю товарів і послуг.
- В. Рівнем цін, який визначають покупці, і рівнем цін, що задовольняє продавців.
- Г. Обсягами виробленого і спожитого ВВП.
- Д. Усі відповіді неправильні.

26 Доход як економічна категорія – це:

- А. Заробітна плата, яку отримав робітник за певний період.
- Б. Гроші як засіб нагромадження.
- В. Обсяг грошових надходжень за певний період.
- Г. Вироблені товари за певний період.

27 Залежно від суб'єктів економічних відносин доходи поділяються на доходи:

- А. Населення.
- Б. Підприємства (фірми).
- В. Держави.
- Г. Суспільства (національний дохід).

28 Що не належить до факторних доходів:

- А. Заробітна плата.
- Б. Пенсія.
- В. Прибуток.
- Г. Рента.

29 Основними показниками доходів населення є:

- А. Номінальний (нарахований) дохід.
- Б. Валовий дохід.
- В. Дохід, що залишається в розпорядженні (чистий дохід).
- Г. Реальний дохід.

30 Як називається сумарний дохід, що отримують власники факторів виробництва за рік:

- А. Валовий національний дохід.
- Б. Валовий внутрішній дохід.
- В. Дохід, що залишається в розпорядженні.
- Г. Особисті доходи громадян.

31 Співвідношення між заощадженнями і споживанням наявного доходу визначається:

- А. Рішенням голови сім'ї.
- Б. Розмірами доходів.
- В. Планами на майбутнє.
- Г. Розмірами доходів і рівня банківського проценту.

32 Відповідно до «основного психологічного закону» Дж. М. Кейнса зі зростанням доходів темпи приросту споживання:

- А. Випереджають темпи приросту прибутків.
- Б. Збільшуються, але не тією мірою, що й прибутки.
- В. Залишаються на старому рівні.
- Г. Зменшуються відносно приросту прибутків.
- Д. Правильні відповіді – Б і Г.

33 Якщо за кейнсіанською теорією споживання дохід зростає, то:

- А. Гранична схильність до споживання падає.
- Б. Гранична схильність до споживання зростає.
- В. Середня схильність до заощадження падає.
- Г. Середня схильність до заощадження зростає.
- Д. Усі відповіді правильні.

34 На обсяг інвестиційного попиту впливає:

- А. Рівень відсоткової ставки.
- Б. Оптимістичні або песимістичні очікування підприємств.
- В. Рівень технологічних змін у виробництві.
- Г. Рівень завантаження виробничого обладнання.

35 На інвестиційний попит не впливає:

- А. Багатство.
- Б. ВВП.
- В. Очікування підприємств.
- Г. Податок на прибуток, одержаний від реалізації інвестиційного проекту.

36 Якщо номінальна відсоткова ставка стабільна, а ціни зростають, то: сукупний попит та інвестиції:

- А. Зменшаться.
- Б. Не зміняться.
- В. Збільшаться.
- Г. Усі відповіді неправильні.

37 Якщо реальна відсоткова ставка збільшиться, то:

- А. Крива інвестиційного попиту зміститься вправо.
- Б. Крива інвестиційного попиту зміститься вліво.
- В. Інвестиційні витрати зменшаться.
- Г. Інвестиційні витрати збільшаться.

- 38 *Крива сукупного попиту на інвестиції зміщується вправо внаслідок:*
- А. Зниження відсоткової ставки комерційних банків.
 - Б. Зростання відсоткової ставки комерційних банків.
 - В. Зростання податку на прибуток від реалізації інвестиційного проекту.
 - Г. Зниження податку на прибуток від реалізації інвестиційного проекту.
- 39 *Чистий прибуток, отриманий від інвестування, визначається як:*
- А. Валовий прибуток мінус податок на прибуток.
 - Б. Валовий прибуток мінус відсотки за кредит.
 - В. Валовий прибуток мінус податок на прибуток мінус відсотки за кредит.
 - Г. Усі відповіді неправильні.
- 40 *Який захід не можна використовувати для подолання рецесійного розриву:*
- А. Зниження рівня оподаткування.
 - Б. Збільшення державних закупівель товарів і послуг.
 - В. Підвищення обмінного курсу національної валюти.
 - Г. Зниження процентної ставки.
 - Д. Підвищення заробітної плати державних працівників.
- 41 *«Кейнсіанський хрест» – це перетин:*
- А. Лінії запланованих видатків та бісектриси.
 - Б. Функції заощаджень та кривої інвестицій.
 - В. Лінії запланованих видатків та кривої інвестицій.
 - Г. Кривої інвестицій та бісектриси.
 - Д. Усі твердження неправильні.
- 42 *Мультиплікатор видатків не спрацьовує, якщо:*
- А. Національна економіка переживає спад.
 - Б. Економічна політика уряду помилкова.
 - В. Національна економіка досягла повної зайнятості.
 - Г. Знижується ефективність використання ресурсів у національній економіці.
 - Д. Чистий експорт є від'ємною величиною.
- 43 *Нерівність у доходах населення країни зумовлюється:*
- А. Економічною нестабільністю.
 - Б. Високим рівнем інфляції.
 - В. Здібностями до праці.
 - Г. Низьким рівнем соціального захисту.
- 44 *Крива Філіпса у довгостроковому періоді відображає:*
- А. Пряму залежність між безробіттям та інфляцією.
 - Б. Обернену залежність між безробіттям та інфляцією.
 - В. Незалежність безробіття від інфляції.
 - Г. Пряму залежність між безробіттям і заробітною платою.
- 45 *Автоматична фіскальна політика забезпечує:*
- А. Зміну обсягів державних закупівель.
 - Б. Зміну податкових ставок.
 - В. Часткову економічну стабільність
 - Г. Повну економічну стабільність

46 Яка ознака не характеризує сучасні грошові системи країн:

- А. Хронічне знецінення грошей.
- Б. Офіційне визначення золотого вмісту грошової одиниці.
- В. Широкий розвиток безготівкового обігу і скорочення обігу готівки.
- Г. Зростання ролі держави у стабілізації грошового обігу.
- Д. Перебування в обігу лише паперових грошей і монет з неблагородних металів.

47 Яке твердження правильне:

- А. З підвищенням процентної ставки попит на гроші для операцій збільшується.
- Б. Зі зниженням процентної ставки попит на гроші для операцій зменшується.
- В. Зі зменшенням номінального ВВП попит на гроші для операцій зменшується.
- Г. Зі збільшенням номінального ВВП попит на гроші для операцій зменшується.
- Д. Усі відповіді неправильні.

48 Зі зниженням реальної процентної ставки:

- А. Попит на гроші для операцій збільшиться, а сукупний попит на гроші не зміниться.
- Б. Попит на гроші для операцій зменшиться, а сукупний попит на гроші збільшиться.
- В. Попит на гроші для операцій не зміниться, а сукупний попит на гроші збільшиться.
- Г. Попит на гроші як активи збільшиться, а сукупний попит на гроші не зміниться.
- Д. Попит на гроші як активи не зміниться, а сукупний попит на гроші збільшиться.

49 Кількісне рівняння обігу не містить:

- А. Кількості грошей в обігу.
- Б. Швидкості обігу грошей.
- В. Рівня цін.
- Г. Номінальної процентної ставки.
- Д. Обсягу національного продукту в реальному вираженні.

50 Яке твердження неправильне:

- А. Операційний попит на гроші не залежить від процентної ставки.
- Б. Попит на гроші як активи обернено пропорційний до процентної ставки.
- В. Зі зниженням реальної процентної ставки попит на реальні грошові залишки зростає.
- Г. Зменшення доходу за даної пропозиції грошей підвищує рівноважну процентну ставку.
- Д. Підвищення облікової ставки знижує заінтересованість комерційних банків в отриманні додаткових резервів через позику в центральному банку.

51 Різницею між номінальною і реальною процентною ставкою є:

- А. Податок.
- Б. Інфляція.
- В. Сеньйораж.
- Г. Чистий експорт.
- Д. Усі відповіді неправильні.

52 Із рівняння Фішера випливає, що зростання рівня інфляції на один відсоток збільшує на один відсоток:

- А. Реальну процентну ставку.
- Б. Пропозицію грошей.
- В. Номінальну процентну ставку.
- Г. Номінальний обмінний курс.
- Д. Усі відповіді неправильні.

53 Коефіцієнт Джині характеризує:

- А. Залежність між кількістю членів сім'ї та загальним рівнем їх доходів.
- Б. Ступінь нерівності розподілу суспільних доходів.
- В. Ступінь диференціації доходів працівників різних галузей.
- Г. Залежність між розміром доходу та рівнем споживання.

54 Теорія державного регулювання економіки, що спирається на механізми фіскальної і грошової політики при відносно самостійному функціонуванні ринкової економіки:

- А. Класична теорія.
- Б. Історична школа.
- В. Теорія етатизму.
- Г. Кейнсіанська теорія

55 У ролі кого виступає держава в схемі кругообороту ресурсів, доходів і продуктів:

- А. Виробника ресурсів і продуктів.
- Б. Споживача ресурсів і продуктів.
- В. Отримувача податків.
- Г. В усіх перелічених.

56 Концепція функціональних фінансів віддає перевагу:

- А. Зменшенню бюджетного дефіциту.
- Б. Економічній стабілізації.
- В. Збалансуванню бюджету.
- Г. Усі відповіді помилкові.

57 Ефект витиснення передбачає, що:

- А. Споживання зростає, а обсяг інвестицій зменшується.
- Б. Імпорт витискується вітчизняними товарами.
- В. Зростання державних витрат приводить до зменшення приватних інвестицій.
- Г. Збільшення приватних інвестицій приводить до зменшення державних витрат.

58 Щоб збільшити грошову пропозицію, НБУ повинен:

- А. Купити державні облигації.
- Б. Продати державні облигації.
- В. Підвищити резервну норму.
- Г. Провести грошову реформу.

59 Політика протекціонізму впроваджується урядом з метою:

- А. Захисту національних виробників від іноземної конкуренції.
- Б. Скорочення споживання імпортованих товарів.
- В. Запобігання демпінгу.
- Г. Забезпечення економічної безпеки країни.
- Д. Усі відповіді правильні.

60 Які з наступних інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі відносяться до тарифних:

- А. Імпортне мито.
- Б. «Добровільне» обмеження.
- В. Квота.
- Г. Ліцензія.
- Д. Усі відповіді неправильні.

61 Активне сальдо платіжного балансу утворюється, якщо:

- А. Валютні надходження від зовнішніх операцій перевищують валютні витрати.
- Б. Валютні надходження дорівнюють валютним витратам.
- В. Торговельний баланс є від'ємним.
- Г. Валютні витрати перевищують валютні надходження.
- Д. Усі відповіді неправильні.

62 Збалансованість руху капіталу і поточного рахунку означає, що:

- А. При збільшенні сальдо рахунку капіталу сальдо поточного рахунку також збільшується.
- Б. Рахунок капіталу і рахунок поточних операцій в сумі дорівнюють нулю.
- В. Рахунок капіталу і рахунок поточних операцій в сумі дорівнюють чистому експорту.
- Г. Рахунок капіталу і рахунок поточних операцій збалансовують державний бюджет.
- Д. Усі відповіді неправильні.

63 Якщо імпорт перевищує експорт, рахунок руху капіталу буде додатним, оскільки:

- А. Інвестиції повинні дорівнювати заощадженням, а це означає, що і рахунок руху капіталу завжди буде мати додатне сальдо.
- Б. Додатне сальдо рахунку руху капіталу означає, що заощадження перевищують інвестиції.
- В. Країна бере позики за кордоном, що дозволяє їй імпортувати більше ніж експортувати, а також робити більше інвестицій ніж заощаджень.
- Г. Іноземні експортери збільшують заощадження за рахунок коштів, отриманих від експорту своєї продукції у дану країну.
- Д. Усі відповіді неправильні.

64 Зростання дефіциту платіжного балансу країни:

- А. Збільшує валютні резерви Центрального банку.
- Б. Зменшує валютні резерви Центрального банку.
- В. Збільшує обсяг грошової маси в країні.
- Г. Не впливає на обсяг грошової маси в країні.
- Д. Усі відповіді неправильні.

65 У випадку, коли валютний курс встановлюється як 1 долар США = 5,05 гр. од, має місце:

- А. Крос-котирування.
- Б. Пряме котирування.
- В. Обернене котирування.
- Г. Усі відповіді вірні.
- Д. Усі відповіді неправильні.

66 Для валютного демпінгу характерним є:

- А. Експортер, купуючи товари на внутрішньому ринку за цінами, що підвищилися під впливом інфляції, продає їх на зовнішньому ринку за більш стійку валюту за цінами нижче середньосвітових.
- Б. Джерелом зниження експортних цін служить курсова різниця, що виникає при обміні вирученої більш стійкої іноземної валюти на знецінену національну.
- В. Вивіз товарів у масовому масштабі забезпечує над прибуток експортерів.
- Г. Усі відповіді правильні.
- Д. Усі відповіді неправильні.

67 Рахунок поточних операцій платіжного балансу включає:

- А. Чистий дохід від інвестицій.
- Б. Чисті капітальні трансферти.
- В. Чистий імпорт капіталу.
- Г. Чисті поточні трансферти?

68 У моделі відкритої економіки взаємодіють:

- А. Домогосподарства і держава.
- Б. Іноземні суб'єкти та держава.
- В. Держава, іноземні суб'єкти, національні домогосподарства і підприємства.
- Г. Підприємства, держава і домогосподарства.

69 Якщо ВВП держави зростає, то за системи плаваючих валютних курсів:

- А. Імпорт буде зменшуватися, а курс національної валюти зростати.
- Б. Імпорт буде збільшуватися, а курс національної валюти зменшуватися.
- В. Імпорт і курс національної валюти зростатимуть.
- Г. Імпорт і курс національної валюти знижуватимуться.

70 Ключова відмінність між моделлю «IS – LM» та моделлю Манделла-Флемінга полягає в тому, що:

- А. У моделі Манделла – Флемінга рівень цін є змінним.
- Б. У моделі Манделла – Флемінга економіка країни є малою відкритою економікою.
- В. Модель Манделла – Флемінга не використовують для оцінки впливів монетарної та фінансової політики.
- Г. Модель Манделла – Флемінга розглядає взаємодію ринків інакше, ніж модель «IS – LM».
- Д. Усі твердження неправильні.

71 Якої складової не містять золотовалютні резерви країни:

- А. Золотого запасу.
- Б. Спеціальних прав запозичення.
- В. Резервної позиції країни у МВФ.
- Г. Державних цінних паперів.
- Д. Вільно конвертованих валют.

72 Із моделі Манделла – Флемінга випливає, що в системі координат $(Y - e)$ крива LM унаслідок підвищення обмінного курсу:

- А. Переміщуватиметься ліворуч.
- Б. Переміщуватиметься праворуч.
- В. Стане крутішою
- Г. Буде стабільнішою.
- Д. Усі твердження неправильні.

73 Яке твердження з позиції теорії Гекшера – Оліна неправильне:

- А. Країни експортуватимуть ті товари, виробництво яких потребує значних витрат відносно надлишкових факторів.
- Б. Країни імпортуватимуть товари, у виробництві яких довелося б широко використовувати відносно дефіцитні фактори.
- В. Якщо відношення між кількістю даного фактору та іншими факторами в країні вище, ніж в інших країнах, то цей фактор є відносно надлишковим для даної країни.
- Г. Ціна надлишкового фактору у країні буде нижчою порівняно з іншими країнами.
- Д. Відносна ціна продукту, у виробництві якого у країні використовують дешевший фактор виробництва більшою мірою, ніж інші фактори, буде вищою, ніж деінде.

74 Що не є визначником «національного ромба» в концепції міжнародної спеціалізації країни Майкла Портера:

- А. Кількість і якість певних факторів виробництва.
- Б. Умови внутрішнього попиту, його кількісні і якісні параметри.
- В. Наявність у національній економіці високо розвинутих суміжних галузей, що забезпечують експортноорієнтовані виробництва сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, інформацією тощо.
- Г. Правильне співвідношення державного і приватного секторів у національній економіці.
- Д. Стратегія і структура фірм, рівень і характер конкуренції на внутрішньому ринку.

75 Яке твердження неправильне:

- А. Дедалі важливішу роль у міжнародній торгівлі відіграють «азійські тигри».
- Б. Рівень заборгованості країни вважають дуже високим, якщо він більший за її річний ВВП.
- В. Рівновага у світовій торгівлі, згідно з моделлю двох країн, досягається в точці, у якій крива торговельних можливостей однієї країни перетинається з кривою торговельних можливостей іншої.
- Г. Теорему Рибчинського підтверджує так звана «голландська хвороба».

76 Фіскальна політика буде рестрикційною у разі:

- А. Зменшення видатків на утримання державного апарату.
- Б. Збільшення обсягу державних закупівель товарів і послуг.
- В. Збільшення обсягу соціальних видатків.
- Г. Зменшення державних видатків.
- Д. Усі твердження неправильні.

77 Стимулювальна стабілізаційна політика спрямована на:

- А. Досягнення бездефіцитного державного бюджету.
- Б. Стабілізацію обмінного курсу національної валюти.
- В. Зниження темпів інфляції.
- Г. Збільшення обсягу виробництва і рівня зайнятості.
- Д. Усі твердження неправильні.

78 Первинний дефіцит державного бюджету – це різниця між:

- А. Великою поточного дефіциту бюджету і сплатою процентів за державний борг.
- Б. Поточними державними надходженнями і видатками.
- В. Надходженнями за повної зайнятості й за наявних податкових ставок і фактичними видатками.
- Г. Фактичним і структурним дефіцитом.
- Д. Усі твердження неправильні.

79 Особи, які не відносяться до групи інституціонального населення та не працюють, не шукають роботу, не готові до неї приступити відносяться до категорії:

- А. Безробітних.
- Б. Незайнятих.
- В. Економічно неактивного населення.
- Г. Неінституціонального населення.
- Д. Усі відповіді неправильні.

80 Відповідно до методології МОП для оцінки економічної активності, зайнятості та безробіття населення слід розглядати вікову групу:

- А. Все населення незалежно від віку.
- Б. 15-70 років.
- В. 16-55 років для жінок та 16-60 років для чоловіків.
- Г. Старше 21 року.
- Д. Молодше 70 років.

81 Існування циклічного безробіття:

- А. Пояснюється припущенням Кейнса, що заробітна плата не росте в умовах надлишкового попиту на ринку праці.
- Б. Пояснюється припущенням Кейнса, що заробітна плата не знижується в умовах надлишкового попиту на ринку праці.
- В. Визнається навіть економістами класичної школи.
- Г. Відіграє незначну роль у загальному рівні безробіття.
- Д. Усі попередні відповіді неправильні.

82 *Особа, що сподівається незабаром знову одержати роботу:*

- А. Відноситься до розряду зайнятих.
- Б. Відноситься; до безробітного.
- В. Не враховується в складі робочої сили.
- Г. Розглядається як не цілком зайнята.
- Д. Розглядається, що як утратив надію знайти роботу.

83 *Якщо в цілому в національній економіці пропозиція робочої сили перевищує попит на неї, то має місце:*

- А. Відносне безробіття.
- Б. Структурне безробіття.
- В. Абсолютне безробіття.
- Г. Відкрите безробіття.
- Д. Інституційне безробіття.

84 *Природний рівень безробіття можна розрахувати як суму:*

- А. Структурного та циклічного безробіття.
- Б. Фрикційного та структурного безробіття.
- В. Добровільного та фрикційного безробіття.
- Г. Відносного та інституціонального безробіття.
- Д. Фрикційного та сезонного безробіття.

85 *Закон Оукена виражає кількісну залежність між:*

- А. Зміною обсягу національного виробництва та зміною безробіття.
- Б. Рівнем безробіття і темпами інфляції.
- В. Зміною обсягу національного виробництва та процентною ставкою.
- Г. Фактичним і природним обсягами національного виробництва.

86 *Вважають ринок праці є саморегульованою системою, що здатна самостійно поновлювати свій рівноважний стан при повній зайнятості:*

- А. Кейнсіанці.
- Б. Меркантилісти.
- В. Інституціоналісти.
- Г. Неокласики.
- Д. Усі відповіді неправильні.

87 *Суб'єктами ринку праці є:*

- А. Наймані робітники.
- Б. Роботодавці.
- В. Профспілки.
- Г. Держава.
- Д. Усі відповіді правильні.

88 *Основним чинником попиту та пропозиції на ринку праці є:*

- А. Заробітна плата.
- Б. Технологіями виробництва.
- В. Продуктивністю праці.
- Г. Часові параметри.

89 *Що не спричиняє інфляцію пропозиції:*

- А. Зростання цін на матеріальні ресурси, зокрема на енергоносії.
- Б. Надмірне зростання грошової маси.
- В. Мілітаризована економіка.
- Г. Зростання реальних процентних ставок.
- Д. Значне зростання номінальної заробітної плати.

90 *Згідно з монетаристським поглядом, єдиною причиною інфляції є:*

- А. Структурні особливості національної економіки.
- Б. Спіраль «зарплата-ціни», яка виникає за значного зростання номінальної заробітної плати.
- В. Надмірний темп приросту грошової маси порівняно з темпами зростання ВВП.
- Г. Підвищення процентних ставок.
- Д. Інфляційні очікування виробників товарів і послуг.

91 *Інфляцію пропозиції можна проілюструвати:*

- А. Переміщенням кривої сукупної пропозиції вліворуч.
- Б. Переміщенням кривої сукупної пропозиції праворуч.
- В. Переміщенням кривої сукупного попиту праворуч.
- Г. Переміщенням кривої сукупного попиту ліворуч.
- Д. Усі твердження неправильні.

92 *Що не передбачає антиінфляційна стратегія:*

- А. Ефективну монетарну політику.
- Б. Впорядкування державних фінансів.
- В. Раціоналізацію структури національної економіки.
- Г. Раціоналізацію зовнішньоекономічної діяльності.
- Д. Періодичне заморожування цін і заробітної плати.

93 *Що не спричиняє інфляцію попиту:*

- А. Монополізація окремих галузей національної економіки.
- Б. Надмірні державні видатки.
- В. Зростання чистого експорту.
- Г. Очікування щодо зростання цін у майбутньому.
- Д. Стимулювальна стабілізаційна політика, спрямована на зниження рівня безробіття.

94 *Передбачена незбалансована інфляція супроводжується:*

- А. Перерозподілом доходів між боржниками і кредиторами.
- Б. Зниженням реальної вартості заощаджень.
- В. Падінням ефективності національної економіки.
- Г. Правильні відповіді – А і Б.
- Д. Усі твердження правильні.

95 *Який захід не можна використовувати для подолання інфляційного розриву:*

- А. Зниження норми резервування.
- Б. Підвищення облікової ставки.
- В. Продаж державних цінних паперів.
- Г. Підвищення рівня оподаткування.
- Д. Підвищення обмінного курсу національної валюти.

- 96 Економічне зростання може бути проілюстроване:
- А. Зміщенням кривої виробничих можливостей вправо.
 - Б. Зміщенням кривої виробничих можливостей вліво.
 - В. Рухом по кривій виробничих можливостей.
 - Г. Рухом від точки всередині кривої виробничих можливостей до точки на кривій.
- 97 В моделі «AD-AS» економічне зростання може бути представлено як:
- А. Зміщення вліво кривої AS.
 - Б. Незмінність стану кривих.
 - В. Зміщення вліво кривої AD.
 - Г. Зміщення вправо кривої AS.
- 98 Неокейнсіанські моделі економічного зростання ґрунтуються на:
- А. Сукупній пропозиції.
 - Б. Сукупному попиті.
 - В. Розвинутій фіскальній системі.
 - Г. Розвинутій грошово-кредитній системі.
- 99 Якщо результати розвитку національної економіки зростають швидше, ніж вкладені затрати, то це зростання:
- А. Інтенсивне.
 - Б. Екстенсивне.
 - В. Інноваційне.
 - Г. Прогресивне.
- 100 Економічне зростання вимірюється:
- А. Приростом грошової маси.
 - Б. Приростом реального ВВП.
 - В. Зниженням рівня цін.
 - Г. Зниженням рівня безробіття.
- 101 Визначальними факторами економічного зростання в моделі Солоу є:
- А. Технічний прогрес.
 - Б. Капіталоозброєність.
 - В. Зростання населення країни.
 - Г. Покращення екологічної ситуації.
- 102 Що з наведеного не впливає на зростання продуктивності праці:
- А. Збільшення чисельності працівників.
 - Б. Рівень освіти і кваліфікації працівників.
 - В. Рівень організації виробництва.
 - Г. Технологічні зміни у виробництві?
- 103 Цільовою функцією моделі Солоу є:
- А. Зростання капіталоозброєності.
 - Б. Зростання обсягів виробництва.
 - В. Зростання продуктивності праці.
 - Г. Зростання заощаджень.
- 104 Стійкий рівень капіталоозброєності в моделі Солоу досягається, якщо:
- А. Норма заощаджень дорівнює нормі споживання.
 - Б. Інвестиції дорівнюють заощадженням.
 - В. «AD = AS».
 - Г. Капітал, що інвестується, дорівнює капіталу, що вибуває.

III Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

	А	Б	В	Г
1	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильні тільки 3 і 4	якщо правильні усі варіанти

Макроекономічні моделі будуються для:

- 1 Точного відображення процесів, що відбуваються у національній економіці.
- 2 Виявлення принципів економічних зав'язків.
- 3 Економічного прогнозування.
- 4 Аналізу діяльності окремих економічних суб'єктів.

	А	Б	В	Г
2	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 2 і 4	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усі варіанти

Державні трансфертні платежі – це :

- 1 Частина національного доходу.
- 2 Видатки уряду на наймання працівників у державний сектор.
- 3 Виплати уряду домогосподарствам, не обумовлені їхньою участю у процесі виробництва.
- 4 Виплата пенсій.

	А	Б	В	Г
3	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усе, крім 4

До прихованого безробіття у вітчизняній економіці можна віднести :

- 1 Надлишкову зайнятість, яка склалася ще в умовах адміністративно командної системи;
- 2 Зайнятих, що вимушено працювали неповний робочий час.
- 3 Працівників, що перебували у примусових відпустках без збереження або часткового збереження заробітної плати;
- 4 Незадоволених умовами праці, що шукають кращої роботи.

	А	Б	В	Г
4	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 1 і 5	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усе, крім 4

Якщо заощадження більші, ніж заплановані інвестиції, то :

- 1 Фактичні заощадження зростають.
- 2 Обсяг національного виробництва збільшується.
- 3 Фактичні заощадження зрівнюються зі змінами інвестицій у запаси.
- 4 Інвестиції у запаси зростають.
- 5 Інвестиції у запаси зменшуються.

	А	Б	В	Г
5	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усі варіанти

Фіскальна політика буде дискреційною, якщо зміняться такі параметри:

- 1 Знизяться ставки оподаткування.
- 2 Підвищаться ставки оподаткування.
- 3 Збільшаться податкові надходження за незмінної прогресивної шкали оподаткування.

	А	Б	В	Г
6	якщо правильні тільки 1,2	якщо правильне тільки 3	якщо правильні тільки 3 і 4	якщо правильні усі варіанти

Зовнішня заборгованість країни – це наслідок:

- 1 Прямих зовнішніх інвестицій в економіку країни.
- 2 Продажу матеріальних активів іноземцям.
- 3 Позичання країною коштів за кордоном.
- 4 Продажу фінансових активів за кордон.

	А	Б	В	Г
7	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усі варіанти

При розрахунку складного мультиплікатора витрат у відкритій економіці необхідно знати наступні показники:

- 1 Гранична схильність до імпорту.
- 2 Гранична схильність до споживання.
- 3 Ставка оподаткування.

	А	Б	В	Г
8	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 4	якщо правильне тільки 5

Який з економічних параметрів не є про циклічним:

- 1 Завантаження виробничих потужностей.
- 2 Пропозиція грошей.
- 3 Прибуток ділових підприємств.
- 4 Рівень безробіття.
- 5 Усі параметри є проциклічними.

	А	Б	В	Г
9	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильні тільки 3 і 4	якщо правильні усі варіанти

До неокласичних моделей економічного зростання відносяться:

- 1 Модель Харрода-Домара.
- 2 Модель Солоу.
- 3 Виробнича функція Кобба-Дугласа.
- 4 Моделі відтворення Маркса.

IV Встановіть відповідність між буквами і цифрами:

- 1 А. Мультиплікатор видатків.
Б. Повний мультиплікатор.
В. Ефект мультиплікатора.
Г. Простий мультиплікатор.
Д. Мультиплікатор.

1 Коефіцієнт, на який треба помножити зміну в сукупних видатках, щоб визначити підсумкову зміну рівноважного ВВП.

2 Відношення зміни рівноважного ВВП до зміни будь-якого компонента сукупних видатків.

3 Мультиплікатор, котрий ураховує всі видатки з потоку «видатки – доходи».

4 Багаторазовий вплив, який зміна сукупних видатків чинить на рівноважний ВВП.

5 Мультиплікатор, що ураховує лише один канал витікань – заощадження.

6 Величина зміни податкових вилучень зі зміною ВВП на одну грошову одиницю.

2 А. Середня схильність до заощадження.

Б. Гранична схильність до заощадження.

В. Висхідний відрізок кривої сукупної пропозиції.

Г. Класичний відрізок кривої сукупної пропозиції.

1 Частка заощаджень у будь-якій зміні використовуваного доходу домогосподарства.

2 Відрізок кривої сукупної пропозиції, який характеризується тим, що збільшення обсягу національного виробництва супроводжується зростанням цін.

3 Частка заощадження у використовуваному доході.

4 Дуже крутий або вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції, на якому зростає рівень цін, а реальний обсяг виробництва майже не змінюється.

5 Екзогенні події, що спричиняють раптові зміни у витратах виробництва.

3 А. Мультиплікатор податків.

Б. Циклічне бюджетне сальдо.

В. Потенційне бюджетне сальдо.

Г. Фактичне бюджетне сальдо.

Д. Автономні чисті податки.

Є. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

1 Різниця між фактичним і потенціальним сальдо.

2 Коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць обернено змінюється ВВП за дискреційної зміни чистих податків на одиницю.

3 Сальдо державного бюджету, яке визначається як різниця між фактичними чистими податками і державними витратами.

4 Коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць змінюється ВВП за зміни державного бюджету на одиницю.

5 Чисті податки, обсяг яких не залежить від ВВП як податкової бази.

6 Сальдо державного бюджету, яке забезпечується в умовах повної зайнятості; чисті податки визначаються на базі потенційного ВВП.

7 Різниця між чистими податками та величиною державних витрат.

- 4 А. Зворотне валютне котирування.
 Б. Реальний ефективний валютний курс.
 В. Номінальний валютний курс.
 Г. Валютний курс за паритетом купівельної спроможності.
 Д. Реальний валютний курс.
 Є. Пряме валютне котирування.

- 1 Фактична ринкова величина курсу.
 2 Визначення одиниці іноземної валюти в цифрах національної валюти.
 3 Визначення одиниці національної валюти в цифрах іноземної валюти.
 4 Багатосторонній середньозважений індекс національної валюти з урахуванням валютних курсів основних торговельних партнерів.
 5 Фіксована величина курсу.
 6 Валютний курс з урахуванням динаміки цін у різних країнах.
 7 Співвідношення вартостей стандартного набору споживчого кошику в двох країнах.

- 5 А. Сукупні видатки.
 Б. «Кейнсіанський хрест».
 В. Рівноважний ВВП.
 Г. Рецесійний розрив.
 Д. Інфляційний розрив.

- 1 Величина, на яку мають скоротитися сукупні видатки, щоб зменшити рівноважний ВВП до рівня повної зайнятості.
 2 Проста графічна модель, яка виявляє мультиплікативне збільшення сукупного доходу зі зміною видатків та показує рівноважний ВВП.
 3 Загальна сума видатків усіх покупців на кінцеві товари і послуги, вироблені національною економікою.
 4 Обсяг національного виробництва, якому відповідають сукупні видатки, достатні для закупівлі усієї продукції, виготовленої у поточному періоді.
 5 Величина, на яку мають зрости сукупні видатки, аби підвищити рівень ВВП до рівноважного за повної зайнятості.
 6 Рівновага на товарних ринках.

V Тест – задачі

1 Якщо ВВП країни у 2010 році становив 15 000. гр. од., а у 2011 році – 15 450. Грошових одиниць, то темп його приросту за цей період дорівнюватиме (у %):

- А. 3,0. Г. 1,45.
 Б. 103. Д. 145.
 В. 2,91.

2 Якщо номінальний ВВП становить 4,5 млн. грошових одиниць, а ціни зросли на 11 %, то реальний ВВП становить:

- А. 4,4 млн грошових одиниць.
 Б. 49,5 млн грошових одиниць.
 В. 4,05 млн грошових одиниць.
 Г. 4,09 млн грошових одиниць.
 Д. 4,5 млн грошових одиниць.

3 Якщо гранична схильність до споживання становить 0,75, то гранична схильність до заощадження становить:

- А. 1,25. В. 0,25.
Б. 1. Г. 0,3.

4 Якщо гранична схильність до заощадження становить 0,4, то гранична схильність до заощадження становить:

- А. 1,6. В. 0,6.
Б. 1. Г. 0,8.

5 Якщо гроші для угод роблять у середньому 5 обертів на рік, то кількість грошей, що необхідна для обслуговування обміну, на який пред'явлено попит:

- А. У 5 разів більша за номінальний обсяг ВВП.
Б. Становить 20 % номінального ВВП.
В. Дорівнює відношенню 5 до номінальний ВВП.
Г. Дорівнює відношенню 20 % до номінальний ВВП.
Д. Дорівнює відношенню 20 % до 5.

6 Якщо номінальний ВВП становить 4000 млрд грошових одиниць, а обсяг попиту на гроші для угод становить 800 млрд грошових одиниць, то:

- А. Попит на гроші з боку активів становить 3200 млрд грошових одиниць.
Б. Загальний попит на гроші становить 4800 млрд грошових одиниць.
В. У середньому, кожна грошова одиниця обертається 5 разів на рік.
Г. Попит на гроші з боку активів становить 4800 млрд грошових одиниць.

7 Номінальний курс двох валют за прямим котируванням склав 1:5. Збільшення цін у даній країні – 10 %, в іноземній – 21 %. Реальний курс валют визначається співвідношенням:

- А. 1:4. Г. 1:2.
Б. 1:4,5. Д. 1:6.
В. 1:2,5.

8 Якщо рівень інфляції становить 10 %, то скільки років знадобиться для її здвоєння?

- А. 7. Г. 8,75.
Б. 10. Д. 6,8.
В. 8.

9 Економіка країни описана виробничою функцією $Y = A \times K^{0,4} \times L^{0,6}$ Темп приросту капіталу дорівнює 4% за рік, а чисельності населення – 3 %. Загальна продуктивність факторів зростає на 2% за рік. Темп приросту обсягів виробництва складає:

- А. 9 %. Г. 9,8 %.
Б. 5,4 %. Д. 5 %.
В. 5,8 %.

VI Графічні завдання

- 1 Побудуйте криву виробничих можливостей і поясніть її економічну природу.
- 2 Намалюйте кейнсіанський хрест.
- 3 Дайте графічний аналіз функції споживання
- 4 Дайте графічний аналіз функції заощадження.
- 5 Дайте графічний аналіз рівноваги на грошовому ринку, якщо рівень процентної ставки змінюється від r_0 до r_1 , а пропозиція грошей незмінна.
- 6 Намалюйте криву Лаффера та поясніть її економічну сутність.

- 7 Схеми кейнсіанського хреста з урахуванням чистого експорту.
- 8 Дайте графічний аналіз інфляційного розриву.
- 9 Дайте графічний аналіз рецесійного розриву.
- 10 Дайте графічний аналіз функції заощадження.
- 11 Графік залежності капіталоозброєності від усіх чинників за моделлю Солоу.
- 12 Виробничої функції Кобба – Дугласа.

VII Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

- 1 ВВП за видатками визначається за формулою:
- 2 ВВП виробничий:
- 3 ВВП за доходами:
- 4 Національний дохід:
- 5 Запишіть формулу індексу Фішера:
- 6 Вилучення – це частина _____ доходу, яка _____ на сукупні витрати
- 7 Автономні заощадження – це заощадження, яке не залежить від _____

- 8 Запишіть формулу мультиплікатора видатків.
- 9 Крива Лоренца – це крива, яка характеризує _____ між домогосподарствами (сім'ями) певної країни.

- 10 Запишіть формулу депозитного мультиплікатора
- 11 Запишіть формулу, за якою визначається фактичне бюджетне сальдо.
- 12 Запишіть формулу грошового мультиплікатора
- 13 Запишіть формулу, за якою визначається потенційне бюджетне сальдо
- 14 Запишіть формулу, за якою визначається гранична схильність до імпорту.
- 15 Запишіть формулу, за якою визначається мультиплікатор витрат у відкритій економіці.
- 16 Запишіть формулу, за якою визначається мультиплікатор податків у відкритій економіці.
- 17 Запишіть формулу, за якою визначається мультиплікатор збалансованого бюджету.
- 18 Запишіть формулу, за якою визначається рівень фактичного безробіття:
- 19 Запишіть формулу, за якою визначається рівень природної зайнятості:
- 20 Запишіть формулу розрахунку інфляційного розриву.
- 21 Запишіть формулу розрахунку рецесійного розриву.
- 22 Запишіть формулу, за якою визначається виробничої функції Кобба-Дугласа.

18 Чим більше обсяг виробництва на фірмі, тим менше загальні постійні витрати.

А. Так Б. Ні

19 Граничний продукт досягає максимуму, коли граничні витрати мінімальні

А. Так Б. Ні

20 За допомогою функції витрат вирішують тільки задачу мінімізації витрат

А. Так Б. Ні

21 За умов досконалої конкуренції у довгостроковому періоді нормальний прибуток дорівнює нулю.

А. Так Б. Ні

22 Крива попиту для монополії завжди горизонтальна.

А. Так Б. Ні

23 Монополія і конкурентна фірма максимізують прибуток, обираючи обсяг випуску згідно з правилом $MC = P$.

А. Так Б. Ні

24 На олігополістичному ринку ціни менш стійкі, ніж в умовах досконалої конкуренції.

А. Так Б. Ні

25 Криву попиту на суспільні блага можна побудувати методом додавання по горизонталі кривих індивідуального попиту на ці блага.

А. Так Б. Ні

26 Суспільні блага звичайно продаються на приватних ринках.

А. Так Б. Ні

27 Крива попиту на суспільне благо показує загальну вартість, яку всі індивідууми сплачують за кожну одиницю блага.

А. Так Б. Ні

28 Держава впливає на зовнішні витрати тільки за допомогою системи оподаткування.

А. Так Б. Ні

29 Оптимальний розподіл суспільних благ визначається правилом: $MR = MC$.

А. Так Б. Ні

II Оберіть правильну відповідь

1 Загальна корисність зростає тільки в разі, якщо гранична корисність:

А. Зменшується.

Б. Збільшується

В. Є величиною позитивною.

Г. Збільшується низькими темпами.

2 Нахил бюджетної лінії відображає:

А. Кількість одного блага, яку споживач згоден поміняти на таку ж кількість іншого блага, щоб залишитися на тому ж рівні добробуту.

Б. Межі можливого споживання двох благ при певних цінах на них.

В. Співвідношення цін двох благ.

Г. Підвищення граничної норми заміщення одного блага іншим.

3 Для товару Гіффена:

- А. Ефект заміщення більший за ефект доходу.
- Б. Ефект заміщення менший за ефект доходу.
- В. Обсяг споживання зростає зі збільшенням доходу.
- Г. Лінія попиту має від'ємний нахил.

4 Збільшення доходу споживача графічно відображується у:

- А. Зміні нахилу бюджетної лінії.
- Б. Паралельному зсуві бюджетної лінії праворуч.
- В. Паралельному зсуві бюджетної лінії ліворуч.
- Г. Зменшенні нахилу бюджетної лінії.
- Д. Збільшенні нахилу бюджетної лінії.

5 Положення та нахил кривої байдужості для певного споживача пояснюється:

- А. Його перевагами й розміром доходу.
- Б. Тільки цінами товарів, що він купує.
- В. Перевагами, розміром доходу та цінами товарів, що він купує.
- Г. Перевагами споживача.
- Д. Цінами товарів, що він купує.

6 Закон пропозиції, якщо ціни зростають, а інші умови не змінюються, виявляються:

- А. У зростанні пропозиції.
- Б. У зниженні пропозиції.
- В. У зростанні обсягу пропозиції.
- Г. У зниженні обсягу пропозиції.

7 Еластичність попиту за доходом залежить від:

- А. Ціни товару.
- Б. Смаків споживача.
- В. Рівня грошового доходу споживача.
- Г. Пропозиції певного товару.

8 Коефіцієнт цінової еластичності попиту показує:

- А. Реакцію покупця на зміну ціни.
- Б. Ступінь зміщення кривої попиту внаслідок зміни доходів.
- В. Нахил кривої попиту.
- Г. Реакцію споживача на зміну цін товарів субститутів.

9 Якщо коефіцієнт перехресної еластичності попиту за ціною більше ніж нуль, то товари є:

- А. Субститутами.
- Б. Комплементарними.
- В. Незалежними.
- Г. Нормальними.

10 Якщо гранична продуктивність зростає, ефект масштабу:

- А. Збільшується.
- Б. Зменшується.
- В. Залишається постійним.
- Г. Правильної відповіді нема.

11 При зростанні обсягів виробництва ізокванта буде пересуватися:

- А. Вгору праворуч.
- Б. Вниз праворуч.
- В. Вгору ліворуч.
- Г. Вниз ліворуч.

12 Ізокванта ілюструє:

- А. Криву загального обсягу продукту.
- Б. Виробничу функцію.
- В. Різні обсяги продукту, які можна виробити при заданих кількостях ресурсів.
- Г. Криву середнього продукту.
- Д. Суму змінних витрат.

13 Постійні витрати фірми – це:

- А. Видатки на ресурси за цінами, які діяли на момент їх придбання.
- Б. Мінімальні витрати виробництва будь якого обсягу продукції за найбільш сприятливих умов виробництва.
- В. Витрати, які має фірма навіть у тому випадку, коли продукція не виробляється.
- Г. Неявні витрати.
- Д. Жодна з відповідей не є вірною.

14 Теорії виробництва та споживання є:

- А. Доповнюючи ми одна одну.
- Б. Замінюючи одна одну.
- В. Симетричними відносно одна одній.
- Г. Вивчаючими один об'єкт з різних сторін.

15 Точкою закриття фірми називають такий обсяг виробництва, за яким ціна дорівнює мінімуму:

- А. Середніх загальних витрати.
- Б. Середніх змінних витрат.
- В. Граничних витрат.
- Г. Середніх постійних витрат.

16 У моделі монополії вважається, що:

- А. Продавці й покупці сприймають ціни як задані.
- Б. Проникнення на ринок нових фірм не обмежені.
- В. У покупців обмежений вибір.
- Г. Виробляється стандартизована продукція.

17 «Ламана» крива попиту для олігополіста обов'язково передбачає:

- А. Розрив кривої граничного доходу
- Б. Розрив кривої граничних витрат
- В. Що ціна товару не повинна бути вище граничного доходу
- Г. Що поведінка фірми не оптимальна
- Д. Таємна угода з фірмами-конкурентами для підтримання узгодженої ціни.

18 Попит на ресурси залежить від:

- А. Ціни продукту, який вироблено за допомогою даного ресурсу.
- Б. Цін ресурсів-замінників.
- В. Цін взаємодоповнюючих ресурсів.
- Г. Цін даного ресурсу.
- Д. Усі перелічені відповіді правильні.

19 Умові Парето-оптимальності відповідає:

- А. Досконала конкуренція.
- Б. Монополія.
- В. Монополістична конкуренція.
- Г. Олігополія.

20 Негативні зовнішні ефекти призводять до того, що товар:

- А. Виробляється у недостатній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.
- Б. Виробляється у надмірній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.
- В. Виробляється у недостатній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.
- Г. Не виробляється.
- Д. Виробляється у надмірній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.

21 Суспільне благо відрізняється від приватного тим, що воно:

- А. Ділиме.
- Б. Знаходиться у приватному споживанні.
- В. Ділиме й знаходиться у приватному споживанні.
- Г. Наділиме і не знаходиться у приватному споживанні.
- Д. Не знаходиться у суспільному споживанні й ділиме.

22 Якщо криві байдужості двох індивідів мають вигляд прямих ліній з однаковими нормами заміщення, то контрактна крива в коробці Еджуорта являє собою:

- А. Пряму лінію, що з'єднує кути коробки.
- Б. Точку в середині коробки.
- В. Периметр коробки.
- Г. Усю площу коробки.

23 Які зовнішні ефекти виявляються при виробництві чисто суспільних благ:

- А. Позитивні.
- Б. Негативні.
- В. Позитивні і негативні.
- Г. Ніякі?

III Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

- 1 А. Корисність.
- Б. Крива байдужості.
- В. Норма заміщення.
- Г. Карта байдужості.
- Д. Набір байдужості.
- Е. Рівновага споживача.

1 Стан споживача, за якого він купує товари за даними цінами у такому обсязі, що витрачає весь дохід і максимізує корисність.

2 Здатність блага задовольняти потребу.

3 Крива, що відображує набори двох товарів, які мають однакову корисність.

4 Набір варіантів споживчого вибору, кожний з яких має однакову корисність.

5 Крива, що з'єднує всі точки споживчої рівноваги, при зміні цін, на карті байдужості.

6 Співвідношення, при якому одне благо може бути замінено іншим без зміни рівня корисності для споживача.

7 Сукупність кривих байдужості, кожна з яких показує різні рівні корисності.

- 2
- А. Рівняння бюджетної лінії.
 - Б. Умова рівноваги споживача.
 - В. Величина, що характеризує нахил кривої байдужості.
 - Г. Величина, що визначає нахил бюджетної лінії.
 - Д. Зважена корисність.

1 $P_y : P_x$

2 $M = P_x \cdot X + P_y \cdot Y$

3 $MU_a/P_a = MU_b/P_b = \dots = MU_n/P_n$

4 $MPS = - \Delta Y / \Delta X$

5 $MU_a : P_a$

- 3
- А. Крива «ціна – споживання».
 - Б. Ефект заміни.
 - В. Ефект доходу.
 - Г. Крива «доход – споживання».
 - Д. Крива Енгеля.

1 Тільки ті зміни у споживанні, які викликані виключно змінами відносної ціни товару при незмінному реальному доході, тобто при збереженні споживачем рівня корисності даного набору благ.

2 Крива, яка з'єднує всі точки рівноваги на карті байдужості по мірі збільшення доходу.

3 Тільки ті зміни в споживанні, які викликані виключно змінами реального доходу при незмінності відносних цін товару.

4 Графічна залежність витрат споживача на будь-яке благо або групу благ від його доходу.

5 Крива, яка є основою побудови кривої попиту.

- 4
- А. Товари субститути.
 - Б. Комплементарні товари.
 - В. Зміна попиту.
 - Г. Зміна обсягу попиту.
 - Д. Зміна пропозиції.
 - Е. Зміна обсягу пропозиції.

1 Зміна кількості товару, яку виробники спроможні й бажають продати і яка викликана зміною цін на даний товар.

2 Товари, для яких зростання ціни одного приводить до падіння попиту на інший.

3 Зміна кількості товару, яку бажають і мають змогу придбати споживачі та яка пов'язана з дією нецінового фактору.

4 Товари, для яких зростання ціни одного приводить до росту попиту на інший.

5 Зміна кількості товару, яку виробники спроможні й бажають продати і яка пов'язана з дією нецінового фактору.

6 Зміна кількості товару, яку споживачі спроможні й бажають придбати та яка зумовлена зміною ціни товару.

- 5 А. Незмінний ефект масштабу виробництва.
- Б. Карта ізоквант.
- В. Від'ємний ефект масштабу виробництва.
- Г. Оптимальна лінія зростання.
- Д. Позитивний ефект масштабу.

1 Сукупність ізоквант, кожна з яких вказує на максимально можливі обсяги випуску.

2 Лінія, що визначає довгостроковий шлях розширення фірми і яка проходить через точки дотику ізокост і відповідних ізоквант.

3 Ситуація, за якої ріст обсягу виробництва на фірмі відстає від росту витрат ресурсів.

4 Ситуація, за якої зростання обсягу виробництва у фірми відповідає росту витрат ресурсів.

5 Ситуація, за якої обсяг виробництва фірми зростає скоріше, ніж використані ресурси.

6 Залежність між кількістю використаних ресурсів і максимально можливим випуском продукції.

- 6 А. Похідний попит.
- Б. Реальна відсоткова ставка.
- В. Номінальна відсоткова ставка.
- Г. Граничний продукт у грошовому значенні.
- Д. Граничні витрати на оплату праці.

1 Ставка проценту, яка виражена у грошових одиницях за поточним курсом.

2 Процентна ставка у грошовому вираженні с поправкою на інфляцію.

3 Попит на ресурси, що залежить від попиту на продукти, які вироблені за допомогою цих ресурсів.

4 Зміна загального розміру виручки фірми, коли вона використовує додаткову одиницю змінного фактора (праці), при цьому кількість інших ресурсів є незмінною.

5 Граничний продукт праці, помножений на ціну, за якою може бути продана додаткова одиниця продукції.

- 7 А. Матриця результатів.
- Б. Теорія ігор.
- В. Рівновага Неша.
- Г. Концентрація ринку.
- Д. Досконала цінова дискримінація.
- Е. Надлишок споживача.

1 Ступінь домінування на ринку однієї або декількох фірм.

2 Фірма, яка збільшує або зменшує ціну, тоді як інші фірми на ринку йдуть у ціноутворенні за лідером.

3 Рішення гри, за яким стратегія кожного з учасників ринку оптимальна в умовах стратегії, обраної його конкурентами.

4 Аналізує поведінку осіб або фірм з конфліктуючими інтересами.

5 Зменшення надлишку споживачів й виробників в результаті скорочення монополією обсягу випуску нижче ефективного рівня.

6 Існує, коли монополія може продавати кожну одиницю свого продукту за його ціною попиту.

7 Зникає за досконалої цінової дискримінації.

8 Комбінація ресурсів, за якої співвідношення між граничними продуктами ресурсів ті їх цінами однакові для усіх використаних ресурсів (якщо ресурс використовується на конкурентному ринку)

8 А. Точка закриття.

Б. Галузь з постійними витратами.

В. Досконала конкуренція.

Г. Правило $MR = MC$.

Д. Точка беззбитковості.

Е. Галузь із зростаючими витратами.

К. Галузь із спадними витратами.

Л. Правило $P = \min LRAC$.

М. Правило $MR = MC = P$.

1 Відповідає обсягу виробництва, за яким ціна товару дорівнює мінімальному рівню середніх змінних витрат.

2 Обсяг виробництва, за яким загальні витрати дорівнюють загальному доходу або середні витрати дорівнюють ціні продукту.

3 Галузь, в якій розширення виробництва не впливає на ціни споживаних ресурсів.

4 Галузь, в якій розширення виробництва викликає зростання цін на споживані ресурси.

5 Галузь, в якій розширення виробництва викликає зниження цін на спожиті ресурси.

6 Умова довгострокової рівноваги.

7 Умова максимізації прибутку для будь-якої фірми, незалежно від типу ринкової структури, в якій вона функціонує.

8 Умова максимізації прибутку тільки для фірми, що функціонує за досконалої конкуренції.

9 Умова ефективності розподілу ресурсів в системі конкурентних ринків.

10 Оптимум монополії.

9 А. Ефективний випуск чистого суспільного блага.

Б. Суспільні граничні витрати.

В. Гранична суспільна корисність чистого суспільного блага.

Г. Сукупна зовнішня корисність.

Д. Дотації.

1 Від'ємні податки.

2 Додаткові витрати, які несуть фірми і будь-які треті особи, коли вироблялась ще одна одиниця товару.

3 Обсяг виробництва даного блага, за яким гранична загальна корисність дорівнює граничним загальним витратам.

4 Сума граничних корисностей для всіх споживачів.

5 Відсоток загального доходу, який вилучається державою у вигляді прибуткового податку.

- 10 А. Чисте приватне благо.
Б. Позитивні зовнішні ефекти.
В. Суспільні блага.
Г. Негативні зовнішні ефекти.
Д. Зовнішні ефекти.

1 Вигода, яка не виражена у цінах.

2 Товар або послуга, до якої непридатний принцип виключення виробництво якого забезпечується державою за умови, що воно дають суттєву вигоду суспільству.

3 Витрати або вигоди від ринкових операцій, які не виражені у цінах.

4 Товар або послуга, кожна одиниця яких може бути вироблена та продана споживачам так, що вона приносить корисність лише виключно даному споживачеві.

5 Вартість використаного ресурсу не відображена у ціні продукту.

IV Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

	А	Б	В	Г
1	якщо правильні тільки 1, 2 і 3	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильні всі варіанти

За яких умов діє закон спадної продуктивності фактора виробництва ?

1 Інші фактори виробництва залишаються постійними.

2 Рівень технології виробництва не змінюється.

3 Усі одиниці змінного фактору є однорідними.

	А	Б	В	Г
2	якщо правильні тільки 1, 2, 3, і 4	якщо правильні тільки 6 і 7	якщо правильні тільки 1 і 8	якщо правильні всі, крім 5

Які види витрат вивчає мікроекономіка?

- 1 Явні витрати.
- 2 Середні витрати.
3. Загальні витрати.
- 4 Граничні витрати.
- 5 Прибуткові витрати.
- 6 Постійні витрати.
- 7 Змінні витрати.
- 8 Неявні витрати.

	А	Б	В	Г
3	якщо правильні тільки 1 і 4	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильні тільки 6 і 7	якщо правильні все, крім 5

Порушити ринкову рівновагу на ринку певного товару може :

- 1 Встановлення фіксованої ціни товару, яка вища за рівноважну.
- 2 Введення потоварного податку.
- 3 Субсидування виробника.

- 4 Встановлення фіксованої ціни товару, яка нижча за рівноважну.
 5 Якщо попит дорівнює пропозиції.
 6 Якщо знижуються ціни на ресурси.
 7 Якщо обсяг попиту перевищує обсяг пропозиції.

	А	Б	В	Г
4	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 2 і 4	якщо правильне тільки 3	якщо правильні всі, крім 7

До факторів, що впливають на ступінь еластичності попиту за ціною належать:

- 1 Наявність у товару замінників.
- 2 Фактор часу.
- 3 Доход споживача.
- 4 Час випуску товару.
- 5 Вид товару.
- 6 Питома вага витрат на даний товар у доході споживача.
- 7 Масштабність фактору виробництва.
- 8 Ефект приєднання до більшості.

	А	Б	В	Г
5	якщо правильні тільки 1 і 3	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 1, 2 і 3	якщо правильні всі, крім 4

«Ламана» крива попиту для олігополіста обов'язково передбачає :

- 1 Розрив кривої граничного доходу
- 2 Розрив кривої граничних витрат.
- 3 Розрив кривої попиту фірми.
- 4 Що поведінка фірми не є оптимальною.
- 5 Що фірма має таємну угоду з іншими фірмами щодо утримання обумовленої ціни.

	А	Б	В	Г
6	якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 4	якщо правильні всі варіанти

Попит на ресурси залежить від :

- 1 Ціни продукту, що вироблений за допомогою даного ресурсу.
- 2 Цін ресурсів-замінників.
- 3 Цін взаємодоповнюючих ресурсів.
- 4 Ціни даного ресурсу.
- 5 Усього переліченого вище.

	А	Б	В	Г
7	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 4	якщо правильні тільки 2, 3	якщо правильне тільки 5

На довгострокову криву ринкової пропозиції досконало конкурентної галузі впливають :

- 1 Кількість фірм у галузі.
- 2 Ціни на фактори виробництва.
- 3 Розмір фірм у галузі.
- 4 Попит на продукцію фірми.
- 5 Усе перелічене.

А	Б	В	Г
8 якщо правильні тільки 1, 2 і 3	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 3

Податковий тягар лягає :

- 1 На виробника, якщо попит є абсолютно еластичним.
- 2 На споживача, якщо попит є абсолютно нееластичним.
- 3 На виробника і споживача, якщо цінова еластичність попиту знаходиться між нулем і безконечністю.

VI Тест – задачі

1 Припустимо, що споживач 8 грошових одиниць свого доходу використовує на купівлю товарів А і В, ціни яких відповідно становлять 1 грошова одиниця та 2 грошові одиниці.

Яка з поданих комбінацій товарів знаходиться на бюджетній лінії ?

- А. 8 А і 1 В.
- Б. 7 А і 1 В.
- В. 6 А і 6 В.
- Г. 5 А і 6 В.
- Д. 4 А і 4 В.

2 Споживач витрачає 20 грошових одиниць свого доходу на купівлю товарів А і В:

	Ціна товару	Кількість одиниць товару	TU	MU
Товар А	70	20	500	30
Товар В	50	12	1000	20

Щоб отримати максимальне задоволення споживач повинен:

- А. Купувати менше товару А і більше товару В.
- Б. Купувати задану кількість товару А і більше товару В.
- В. Купувати більше товару А і менше товару В.
- Г. Купувати більше товару А і задану кількість товару В.
- Д. Не змінювати структуру покупок, тому що вона є найкращою.

3 Ціна товару Х становить 1,5 грошові одиниці, а товару У 1 грошова одиниця. Якщо споживач оцінює граничну корисність товару У в 30 ютилів і має бажання максимізувати задоволення від купівлі товарів Х та У, то він повинен прийняти граничну корисність товару Х за:

- А. 15 ютилів.
- Б. 20 ютилів.
- В. 45 ютилів.
- Г. 75 ютилів.
- Д. В умовах немає достатньої інформації для відповіді на питання.

4 Функції попиту і пропозиції мають вигляд: $Q_D = 3000 - 1,5p$, $Q_S = 3,5p - 600$.

Рівноважна ціна дорівнює :

Рівноважний обсяг продажу дорівнює:

А. 700 грошових одиниць.	А. 1 850 одиниць товару.
Б. 650 грошових одиниць.	Б. 1 675 одиниць товару.
В. 600 грошових одиниць.	В. 1 500 одиниць товару.
Г. 550 грошових одиниць.	Г. 1 325 одиниць товару.
Д. 500 грошових одиниць.	Д. 1 150 одиниць товару.

5 Якщо товарний податок становить 0,2 грошові одиниці, а обсяг виробництва 750 тис одиниць, то величина податкових надходжень становить:

- А. 375 тис грошових одиниць.
- Б. 150 тис грошових одиниць.
- В. 75 тис грошових одиниць.
- Г. 37,5

6 У короткостроковому періоді фірма виробляє 500 одиниць продукції. Якщо середні змінні витрати становлять 2 тис грошових одиниць, а середні постійні 0,5 тис грошових одиниць, то загальні витрати становлять:

- А. 2,5 грошових одиниць.
- Б. 1 250 грошових одиниць.
- В. 750 грошових одиниць.
- Г. 1 100 грошових одиниць.
- Д. Неможливо визначити за наявних даних

7 Якщо фірма збільшує витрати на ресурс на 10 %, а обсяг виробництва зростає при цьому на 15 %, то в цьому випадку :

- А. Має місце негативний ефект масштабу.
- Б. Має місце позитивний ефект масштабу.
- В. Діє закон спадної продуктивності.
- Г. Крива ЛАТС зсувається догори.
- Д. Фірма отримує максимальний прибуток.

8 Якщо випуск продукції збільшився з 1000 до 1200 одиниць при рості зайнятості на 25 %, витрат робочого часу на 25 % та зниженні ціни на 25 %, то продуктивність праці у натуральних одиницях:

- А. Збільшилась на 60 %.
- Б. Збільшилась на 28 %.
- В. Збільшилась на 2 %.
- Г. Не змінилась.

9 Функція загальних витрат монополії має вигляд: $TC = 100 + 3Q$, а функція попиту $P = 200 - Q$. Якщо монополіст виробляє 20 одиниць продукції, то його загальний дохід дорівнює:

- А. 4 000 грошових одиниць.
- Б. 3 600 грошових одиниць.
- В. 1 800 грошових одиниць.
- Г. 900 грошових одиниць.

10 У першому році рівень цін сталий і номінальна процентна ставка становила 6 % на рік. У другому році темп інфляції становив 3 %, а реальна процентна ставка не змінилась. Якою є номінальна ставка проценту в другому році?

- А. Незмінною.
- Б. Знизилась на 3%.
- В. Знизилась на 6%.
- Г. Зросла на 3%.

VII Виберіть правильну відповідь за наведеною нижче схемою

1	Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
	А	правильне	правильне	правильний
	Б	правильне	неправильне	правильний
	В	правильне	неправильне	неправильний
	Г	неправильне	неправильне	правильний
	Д	неправильне	неправильне	неправильний

Умовою рівноваги виробника є рівняння :

$$MP_L / MP_k = P_L / P_k, \text{ або } MP_L / P_L = MP_k / P_k,$$

тому що, виробництво певного обсягу виробництва з мінімальними витратами потребує, щоб використані ресурси мали однакову величину граничного продукту на одиницю вартості ресурсу.

2	Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
	А	правильне	правильне	правильний
	Б	правильне	неправильне	правильний
	В	правильне	неправильне	неправильний
	Г	неправильне	неправильне	правильний
	Д	неправильне	неправильне	неправильний

Обсяг продукції, яку виробляє монополія, називають «неефективним», тому що, монополія присвоює увесь споживчий надлишок.

3	Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
	А	правильне	правильне	правильний
	Б	правильне	неправильне	правильний
	В	правильне	неправильне	неправильний
	Г	неправильне	неправильне	правильний
	Д	неправильне	неправильне	неправильний

Досконало конкурентна фірма є ціноотримувачем, тому що конкурентна фірма приймає рішення про розширення виробництва тільки на основі даних про величину граничних витрат.

VIII Графічні тестові завдання

- 1 Намалюйте криву байдужості та карту байдужості.
- 2 Намалюйте графіки граничної та загальної корисності корисності.
- 3 На графіку попиту показати:
 - А Зміни величини попиту, обумовлені зростанням (зменшенням) цін.
 - Б Зміни у попиті, обумовлені зменшенням (збільшенням) доходу споживача.
 - В Зміни у попиті, обумовлені ростом (падінням) цін на товари-субститути.
 - Г Зміни у попиті, обумовлені зниженням (зростанням) цін комплементарних товарів.
- 4 Покажіть графічно наступні ступені еластичності попиту за ціною:
 - А. Абсолютно нееластичний попит.
 - Б. Нееластичний попит.
 - В. Одинична еластичність.
 - Г. Еластичний попит.
 - Д. Абсолютно еластичний.

- 5 Побудуйте графік рівноваги виробника.
- 6 Побудуйте графік короткострокових витрат.
- 7 Побудуйте графік довгострокових витрат.
- 8 Дайте графічний аналіз поведінки фірми в умовах досконалої конкуренції :
 - А. Принцип співставлення TR і ТС.
 - Б. Принцип співставлення MR і MC.
 - В. Графік попиту конкурентної фірми.
 - Г. Графіки загальної і граничної виручки фірми.
- 9 Дайте графічний аналіз довгострокової рівноваги фірми за монополістичної конкуренції.
- 10 Дайте графічний аналіз «ламаної» кривої попиту.
- 11 Дайте графічний аналіз попиту і пропозиції землі за різними рівнями земельної ренти.

IX Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами й формулами

- 1 Крива Енгеля – це графічне відображення залежності _____ споживача на будь-яке благо або групу благ від _____.
- 2 Надлишок споживача – це вигаш споживача при купівлі, обумовлений перевищенням _____ одиниць товару, що купується над _____.
- 3 Товари Гіффена – це товари _____ гатунку, які займають _____ місце у бюджеті споживача і які мають криву попиту з _____ нахилом; для цих товарів ефект _____ від зміни ціни переважає дію ефекту _____.
- 4 Нормальний товар – це товар, попит на який _____ при зростанні споживчих _____.
- 5 Наведіть формулу рівняння бюджетної лінії, якщо задано ціни товарів X і Y _____.
- 6 Закон попиту – це корінна _____ попиту, що виявляє _____ залежність між _____ товару і _____ попиту на товар, за інших рівних _____.
- 7 Дією яких факторів викликане переміщення від однієї точки на кривій попиту до іншої _____. Причиною такого переміщення є _____ . Як результат _____ пропозиції.
- 8 Зміщення кривої пропозиції догори ліворуч викликано дією _____ факторів. Наведіть приклади цих факторів (що найменше чотири) _____ . Як результат дії цих факторів _____ .
- 9 За якою формулою визначається коефіцієнт еластичності попиту за ціною, якщо задано функцію попиту _____ .
- 10 Запишіть формулу перехресного коефіцієнту еластичності попиту _____ .
- 11 Виробнича функція – це залежність кількості _____ , яку може виробити фірма, від _____ витрат ресурсів.
- 12 Закон спадної віддачі стверджує, що починаючи з _____ , послідовне _____ одиниць змінного ресурсу до

незмінного фіксованого дає _____ продукт у розрахунку на кожну наступну одиницю змінного ресурсу.

13 Лінія, що відображає витрати праці й капіталу, за яких витрати виробництва залишаються незмінними, має назву _____.

14 Найбільша кількість продукту, яку може виробити фірма за заданих обсягів використаних ресурсів, має назву _____.

15 Запишіть формулу, за якою визначаються граничні витрати _____.

16 Запишіть формулу виробничої функції двох аргументів (праці та капіталу

17 Олігополістична залежність – це залежність _____ фірми-олігополіста від _____, а не тільки від _____ і витрат.

18 Монополія, яка захищена юридичними заборонами, що стримують конкуренцію, має назву _____.

19 Ринкова структура, що характеризується великою кількістю дрібних фірм, однорідною продукцією, вільним входом і виходом з ринку, рівним доступом до інформації, має назву _____.

20 Ринкова структура, до якої входять невеликі фірми, що випускають різноманітну продукцію, вхід і вихід з ринку обмежені лише диференціацією продукту, має назву _____.

21 Використовуючи відомі параметри, скласти формулу індекса Лінда для трьох фірм.

K_1 - частка на ринку найбільшої фірми

K_2 - частка другої за розміром фірми

K_3 - частка третьої за розміром фірми

_____.

22 Дотримання рівняння $MRS_{xy} = P_x : P_y$ забезпечує _____

_____.

23 Гранична норма трансформації одного товару в інший показує, якою _____ треба знехтувати, щоб отримати _____ іншого товару.

24 Запишіть формулу граничної норми трансформації, виражену через граничні витрати на виробництво відповідних товарів _____.

3 ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, НАВИЧОК ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Педагогічний контроль є обов'язковим елементом навчання як складової процесів освіти, пізнання. Контроль – це система перевірки і оцінювання результатів навчання, тобто контроль знань, умінь і навичок студентів як результату вивчення модуля «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА, МІКРОЕКОНОМІКА)». Практика і чисельні наукові дослідження підтверджують стимулюючу роль різноманітних видів контролю у мотиваційній поведінці студентів.

Рейтингова система спрямована на підвищення виховної ролі навчальної дисципліни, стимулює самостійну роботу студентів, спонукає їх до ініціативи. Одним з елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно і об'єктивно оцінювати успішність студентів.

Для визначення рівня знань, умінь і навичок студентів при вивченні модуля «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА, МІКРОЕКОНОМІКА)» використовуються наступні форми і методи контролю:

– Поточний контроль за результатами вивчення кожного змістового модуля передбачає виявлення рівня засвоєння студентом лекційного матеріалу і вміння використовувати його для вирішення практичної ситуації, приводиться у вигляді письмової роботи, яка передбачає тестування і розв'язання задач.

– Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях, передбачає оцінку систематичності та активності роботи студента при обговоренні питань тієї чи іншої теми, активність при виконанні індивідуальних завдань (курсова робота).

– Підсумковий контроль. За умовами кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускаються студенти, що набрали у сумі за змістовими модулями більше ніж 30% балів від загальної їх кількості в цілому з модуля, або більше 50% балів з поточного контролю за усіма змістовими модулями. Підсумковий контроль здійснюється за екзаменаційними білетами у письмовій формі.

Отримані при вимірюванні різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку. Комплексна оцінка враховує також й систему заохочувальних і штрафних балів, які отримав студент протягом триместру. *Заохочувальні бали* нараховуються за участь в олімпіадах різних рівнів, конкурсах студентських робіт, за доповіді на наукових конференціях, за активність студентів на заняттях і т. ін. *Штрафні бали* нараховуються за несвоєчасне виконання різних типів завдань (курсів роботи тощо), за пропуски аудиторних занять та не підготовку до них. Заохочувальні й штрафні бали без сумніву вносять елемент «суб'єктивності» в оцінку знань, тому вони не повинні перевищувати 5% від теоретично можливого рейтингу з модуля (дисципліни). У процесі визначення підсумкової оцінки недоліки одного методу вимірювання нівелюються позитивними якостями іншого, і суб'єктивна в принципі оцінка наближається до об'єктивних критеріїв, що пред'являє саме життя.

Результати тестування, виконання тематичних робіт, розв'язання задач, заохочувальні та штрафні бали перераховуються відповідно до системи оцінювання, які подані у таблиці Ш. 1.

Таблиця 3.1– Шкала перерахування оцінок результатів навчання у різних системах оцінювання для студентів денної форми навчання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90 – 100	відмінно	A
82 – 89	добре	B
74 – 81		C
64 – 73	задовільно	D
60 – 63		E
35 – 59	Незадовільно з можливістю повторного складання	F _x
0 – 34	З обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

* З можливістю повторного складання

** З обов'язковим повторним курсом

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- 1 Базилевич В. Д. Макроекономіка: класичний підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик. – Київ: Знання, 2004. – 851 с.
- 2 Воронкова В. Г. Соціально-економічне прогнозування: навч. посіб. / В. Г. Воронкова. – Київ: ВД «Професіонал», 2004. – 288 с.
- 3 Гронтковська, Г. Е. Мікроекономіка: практикум: навч. посіб. / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – 3-тє вид., стер. – Київ : ЦУЛ, 2010. – 417 с.
- 4 Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – 3-тє вид., випр. – Київ: Знання–Прес. 2003. – 216 с.
- 5 Задоя, А. О. Мікроекономіка. Курс лекцій: навч. посіб. / А. О. Задоя; М-во освіти і науки України. – Київ: Знання, 2001. – 211 с.
- 6 Иванцевич Дж. Человеческие ресурсы управления / Дж. Иванцевич, А. А. Лобанов. – Москва: Дело, 2003. – 312 с.
- 7 Косік А. Ф. Мікроекономіка: навч. посіб. / А. Ф. Косік, Г. Е. Гронтковська. – 2-е вид., перероб. та доп. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 438 с.
- 8 Лісовицький, В. М. Мікроекономіка : навч. посіб. / В. М. Лісовицький. – 3-е вид., перероб. і доп. – Київ: КОНДОР, 2007. – 164 с.
- 9 Макконнелл К. Р. Экономикс: пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – Москва: Инфра-М, 2003. – 940 с.
- 10 Макроекономіка: навч. посібник / за ред. В. П. Решетило. – Харків: ХНАМГ, 2013. – 295 с.
- 11 Макроекономіка: учебник / под общ. ред. Л. С. Тарасевича. – Санкт-Петербург: Экономическая школа, 2004. – 230 с.
- 12 Макроекономіка: Тексти лекцій з дисципліни «Економічна теорія (Макроекономіка)» (для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання напрямів підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та 6.140101 «Туризм») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; авт. В. П. Решетило, Ю. В. Федотова – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2014. – 178 с.
- 13 Менкью Г. Макроекономіка: учебник / Г. Менкью. – Москва: Изд. МГУ, 1994. – 736 с.
- 14 Мікроекономіка: підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай; за ред. В. Д. Базилевича. – 2-е вид. перероб. і доп. – Київ: Знання, 2008. – 679 с.
- 15 Мікроекономіка: практикум: навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай; за ред. В. Д. Базилевича. – 2-е вид., перероб. і доп. – Київ: Знання, 2010. – 490 с.
- 16 Мікроекономіка і макроекономіка : підруч. : у 2-х ч. / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін.; за заг. ред. С. Будаговської. – 4-е вид. – Київ: Основи, 2007. – 517 с.
- 17 Мікроекономіка: Тексти лекцій з дисципліни «Економічна теорія (Мікроекономіка)» (для студентів 2 курсу денної та заочної форм навчання напрямів підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа», 6.140101 «Туризм» та 6.030601 «Менеджмент») / Харків. нац. ун-т міськ.

госп-ва ім. О. М. Бекетова; авт.: І. А. Островський, С. Б. Тимофієва. – Харків: ХНУМГ, 2014. –178 с.

18 Мікроекономіка. Тренінг-курс: навч. посіб./А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків: ХНАМГ, 2012. – 308с.

19 Тимофеева С. Б. Тексты лекций по дисциплинам Микроэкономика, Экономическая теория (Микроэкономика) (для иностранных студентов дневной и заочной форм обучения направлений подготовки: 6.030504 «Экономика предприятий», 6.030509 «Учет и аудит», 6.030601 «Менеджмент», 6.140101 «Гостинично-ресторанное дело» и 6.140103 «Туризм»). / С. Б. Тимофеева, И. А. Островский, А. И. Рыбак. Харьков. нац. ун-т городского хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – Харьков: ХНУГХ им. О. М. Бекетова, 2014. – 134 с.

20 Моторин Р. М. Система національних рахунків: навч. посібник / Р. М. Моторин. – Київ:КНЕУ, 2001. –336 с.

21 Нуреев Р. М. Экономика развития: модели становления рыночной экономики: уч. пособие / Р. М. Нуреев. – Москва: ИНФРА-М, 2001. – 240 с.

22 Нуреев Р. М. Курс микроэкономики: учебник / Р. М. Нуреев. – 2-е изд., изм. – Москва: Норма, 2008. – 576 с.

23 Решетило В. П. Інституційні фактори стійкого розвитку регіональних соціально-економічних систем: монографія / В. П. Решетило / Харківська національна академія міського господарства. – Харків:ХНАМГ, 2013. – 241 с.

24 Сакс Дж. Д. Макроэкономика. Глобальный подход: Пер. с англ. / Дж. Д. Сакс, Ф. Б. Ларрен. – Москва: Дело, 2006. – 456 с.

25 Сборник задач по микроэкономике. К «Курсу микроэкономики» Р. М. Нуреева / Р. М. Нуреев, Д. В. Акимов, А. В. Аносова и др.; под общ. ред. Р. М. Нуреева. – Москва: Норма, 2004. – 432 с.

26 Селищев А. С. Макроэкономика / А. С. Селищев . – Санкт-Петербург: Питер, 2001. – 448 с.

27 Селищев, А. С. Микроэкономика: учебник / А. С. Селищев. – Санкт-Петербург: Питер, 2005. – 448 с.

28 Семюелсон Пол А. Макроекономіка: перекл. з англ./ Пол А. Семюелсон, Вільям Д. Нордгауз. – Київ: Основи, 2005. – 512с.

29 Тарасевич Л. С. Макроэкономика: учебник / Л. С. Тарасевич. – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 650 с.

30 Тарасевич, Л. С. Микроэкономика: учебник / Л. С. Тарасевич. – Москва: Юрайт, 2003. – 374с.

31 Тітьонко О. М. Система макроекономічного рахівництва / О. М. Тітьонко. – Київ: КНЕУ, 2002. – 188 с.

32 Фишер С. Экономика: ученик / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Д. Шмалензи – Москва: Дело, 2003. – 495 с.

33 Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля «Макроекономіка» (тестові завдання за змістовими модулями, підсумковий тест) / В. П. Решетило, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва. – Харків : ХНАМГ, 2007. –51 с.

34 Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Макроекономіка»

(для студентів 2 курсу денної і заочної форм навчання напрямів підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» і 6.03509 «Облік і аудит») / І. А. Островський, С. Б. Тимофієва – Харків: ХНАМГ, 2009 – 120 с.

35 Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять з дисципліни «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МІКРОЕКОНОМІКА)» (для студентів денної та заочної форм навчання напрямів підготовки: 6.030601 «Менеджмент»(МГКТС, МОМС, МПД, ЛОГІС), 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та 6.140103 «Туризм») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва; уклад.: С. Б. Тимофієва, І. А. Островський, Г. І. Рибак – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 78 с.

36 Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічного завдання й варіанти завдань з дисципліни «Економічна теорія (Мікроекономіка)»(для студентів денної та заочної форм навчання напрямів підготовки: 6.030601 «Менеджмент»(МГКТС, МОМС, МПД, ЛОГІС), 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та 6.140103 «Туризм») / Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва; уклад.: С. Б. Тимофієва, І. А. Островський. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 39 с.

37 Цифровий репозиторій ХНУМГ імені О.М. Бекетова: <http://eprints.kname.edu.ua>.

38 Офіційний сайт Національного Банку України: <http://www.bank.gov.ua>.

39 Офіційний портал Кабінету Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>.

40 Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: <http://www.me.gov.ua>.

41 Офіційний сайт Міністерства фінансів України: <http://www.minfin.gov.ua>.

42 Офіційний сайт Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку: <http://www.ssmsc.gov.ua>.

43 Офіційний сайт Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

44 Офіційний сайт Світового банку: <http://www.worldbank.org.ru>.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи, практичних занять
з навчальної дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МАКРОЕКОНОМІКА, МІКРОЕКОНОМІКА)»

*(для студентів денної та заочної форм навчання
спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа)*

Укладачі: **ОСТРОВСЬКИЙ** Ігор Анатолійович
ТИМОФІЄВА Світлана Борисівна
ШТЕФАН Світлана Іванівна

Відповідальний за випуск *В. П. Решетило*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2016, поз. 304М

Підп. до друку 10.06.2016. Формат 60 x 84/16

Друк на різнографі. Ум. друк. арк.6,1.

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.